

Bakalářská práce

KONZERVATOŘ JANA DEYLA A STŘEDNÍ ŠKOLA PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ V PRAZE

*Subkultura „Deylák“ jako motivace pro indikované
studenty k budoucímu profesionálnímu hudebnictví*

Alena Libánská
FHS, UK
2008

Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Jurková, Dr.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 15. září 2008

Poděkování

Chtěla bych poděkovat studentům, pedagogům a absolventům Konzervatoře Jana Deyla, zvláště pak Simoně, své zrakově postižené přítelkyni a učitelce na flétnu, která mne s Deylovou konzervatoří seznámila a umožnila mi tak otevřít v sobě zájem o nové způsoby nazírání světa. Dále všem těm, kteří mi poskytli svůj čas a informace v rozhovorech, tedy Radkovi, Johance, Marušce, Jarkovi, Vítkovi a Luce. Velký dík patří mé vedoucí práce doktorce Zuzaně Jurkové, za její trpělivost a podnětnost při psaní a přemýšlení.

Abstrakt

Tato bakalářská práce je o Konzervatoři Jana Deyla v Praze, o jejích studentech a absolventech. Konzervatoř Jana Deyla je speciální střední hudební škola pro zrakově postižené studenty, jediná v České Republice. Konzervatoř své studenty vede k budoucímu zaměstnání učitelů hudby. V nynější době ubývá zájem studentů o učitelství hudby a mnozí z nich se po absolutoriu věnují zcela odlišné oblasti (informatika, fyzioterapie, jazyky), nebo pokračují ve studiu na vysoké škole. Někteří se i přes tuto klesající tendenci uplatňují jako učitelé hudby, hlavně v menších městech.

Ve svém výzkumu jsem zpočátku chtěla tuto zvláštní subkulturu poznat, stejně jako etnolog cizí kulturu. Terénní výzkum trval jeden školní rok (2006/2007), během něhož jsem docházela do školy, poznávala prostředí a seznamovala se s problematikou nevidomých mladých lidí. Na základě pozorování jsem zformulovala výzkumnou otázku. Cílem se mi stalo odhalit strategie, kterými škola své studenty motivuje do studia a do budoucího profesionálně hudebního života.

Výzkum jsem založila na zúčastněném pozorování a na rozhovorech se studenty a absolventy konzervatoře. Ve výzkumu jsem se zaměřila hlavně na indikované studenty, tedy na studenty se zrakovou vadou, protože u nich je otázka hledání budoucího zaměstnání zvlášť palčivá.

Abstract

This thesis deals with the Conservatory of Jan Deyl in Prague and its students and absolvents. The Conservatory of Jan Deyl is a Special High School for people with visual handicap and it is the only one of its kind in Czech Republic. The Conservatory leads its students to the future profession as a teacher of music. At times, there is a tendency of absolvents to lose their interests in being a teacher of music and a lot of them tend to choose other professions such as informatics, massages or languages, but not music. Even though there are still some people who stay true to music teaching, they often end up working in a smaller town.

In the beginning of my research I wanted to discover that strange subculture, as an Ethnologist discovers culture of primitive civilizations. A field research took one school year (2006/2007), during which I spend time around the school to discover the environment and to familiarize with blind people and their daily habits. On the basis of observation I came up with my aims and my research question: 'How does Conservatory motivate its students to study music and to become professional musicians in their future lives?'

My research is based on participating, observation and interviews with students and absolvents of the Jan Deyl Conservatory. I focused more closely on blind students, because in their case is the question of finding a future job is crucial.

OBSAH

1. Úvod	8
1.1. Positioning	8
1.2. Metodologie	9
2. Zrakové postižení jako antropologický problém	18
2.1. Umlčené tělo	18
2.2. Zrakové postižení	19
2.3. Subkultura <i>Deylák</i>	21
3. Konzervatoř Jana Deyla	23
3.1. Osobnost zakladatele	23
3.2. Historie péče o nevidomé v českém prostředí	23
3.3. Historie konzervatoře Jana Deyla	24
3.4. Struktura konzervatoře	25
4. Vlastní výzkum	29
4.1. Prostor školy	29
<i>Proč zkoumat prostor?</i>	29
<i>Starobylý Strakovský palác aneb hudební škola pro zrakově postižené</i>	30
<i>Co prostor o svých uživatelích prozradil?</i>	31
4.2. Konzervatoř v akci	32
<i>Interní koncert zpěváků</i>	32
<i>Hodina dějepisu</i>	34
<i>Hodina flétny</i>	35
4.3. Lidé	37
<i>„Body language“ - jak vypadá student Konzervatoře Jana Deyla?</i>	38
<i>Řeč</i>	39
<i>O čem si studenti povídají</i>	39
<i>Medailonky – představení výzkumného vzorku</i>	40
<i>Rozhovory</i>	42
5. Deylák jako motivace?	48

5.1. Osobní přístup	48
5.2. Odborná příprava	49
5.3. Integrace	51
5.4. Nedostatky k motivaci	51
6. Závěr	54
7. Použitá literatura a zdroje	56
8. Přílohy	57
8.1. Rozhovory	57
8.2. Slohová práce	103

1. Úvod

Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené v Praze je speciální hudební školou pro handicapované studenty, kteří chtějí studovat hudbu nebo ladění klavíru. Přidruženou ladičskou školu, která se v názvu objevuje jako „...střední škola..“, jsem ze svého výzkumu vynechala, protože tyto dva obory nelze podrobit výzkumu zároveň. Na každém oboru fungují odlišná pravidla, studijní řád i podmínky. Pro svůj výzkum jsem tedy zvolila pouze konzervatoř Jana Deyla. Konzervatoř existuje několik desítek let a za cíl si klade vychovat ze studentů pedagogy - učitele hudby.

Moje práce nemá být zprávou o úspěšnosti nebo neúspěšnosti naplnění tohoto cíle, ačkoliv se jej letmo dotýkám při výzkumu toho, jakým způsobem škola budoucí pedagogy a hudebníky vychovává a jak tuto výchovu reflektují studenti či absolventi.

První část práce (kapitoly 1, 2 a 3) je teoretická, věnuji se zde zrakovému postižení jako takovému, konzervatoři Jana Deyla, jeho historii a struktuře a metodologii výzkumu. Tato část vychází z přečtené literatury, článků a internetových stránek.

Ve druhé, empirické části (kapitoly 4 a 5) píš o vlastním terénním výzkumu, kterému jsem se během jednoho roku na škole věnovala. Popisuji zde konzervatoř po prostorové stránce, vyučovací hodiny a studenty, kteří se na škole studují. Představím zde blíže svůj výzkumný vzorek, tedy sedm studentů a absolventů konzervatoře Jana Deyla, se kterými jsem vedla rozhovory, a závěry, které jsem vyvodila.

1.1. Positioning

Ve třetím ročníku studia na Fakultě humanitních studií jsem se přihlásila do kurzu etnometodologický seminář pod vedením doktorky Zuzany Jurkové. Měli jsme za úkol vybrat si nějakou hudební subkulturu, nejlépe v Praze, jejímž výzkumem jsme strávili následující dva semestry. Tehdy začal můj zájem o konzervatoř Jana Deyla. Se školou mám společné jedno – učitelku hudby Simonu. Simona je zrakově postižená, vystudovala konzervatoř Jana Deyla a sama se pak stala učitelkou hudby na Základní umělecké škole. Simona byla prvním

zrakově postiženým člověkem, se kterým jsem se v životě setkala. Díky našemu vznikajícímu a dodnes trvajícím přátelství jsem se pokoušela vžít do situace zrakově postiženého člověka a rozhodla se zjistit o těchto lidech víc. Konzervatoř mě také přitahovala svým prostředím. Hudba byla odjakživa něčím, co ve mně vzbuzovalo úctu a obdiv.

Několikrát do měsíce, zpočátku každý týden, jsem chodila do školy na terénní výzkum. Neměla jsem zformulované hypotézy, ani jsem vlastně nevěděla, co hledám. Ale měla jsem oči i uši otevřené a při pozorování čekala, jaké výzkumné problémy a otázky se mi otevrou. Psala jsem si terénní deník a udělala několik neformálních a nenahrávaných rozhovorů se studenty a pedagogy. Až při rozhovorech se studenty mě napadlo, kolik z nich se skutečně stane učiteli hudby? A ti, kteří se jimi nestanou, dá jim i tak škola něco do života? Z těchto otázek se vykrystalizovala otázka výzkumná. Jak škola své studenty motivuje do budoucího zaměstnání učitelů hudby? Jak to uvnitř školy *funguje*? Kolik studentů se skutečně stane učiteli hudby?

Poté jsem udělala několik polostrukturovaných rozhovorů se studenty, přímo se zaměřením na výzkumnou otázku ohledně jejich budoucího zaměstnání. Terénní výzkum směřoval k hledání odpovědí na výše uvedené otázky.

1.2. Metodologie

Teoretické zakotvení tématu práce

Ve svém kvalitativním výzkumu jsem vycházela z povahy konzervatoře Jana Deyla jako subkultury. Sociologický slovník subkulturou míní: Subkultura je „...kultura dílčí skupiny, která se odlišuje od převládající „oficiální“ kultury. Příslušníci skupiny se mohou od většiny odlišovat sociálním postavením, věkem, povoláním, regionem ... Nikdy není zcela izolovaná od dominantní kultury.“¹ „Tak jako dříve antropologové odjížděli na své mise do Afriky, studují dnes široké spektrum moderních subkultur – „kmenů“ mediků, anarchistů, důchodců, reklamních pracovníků, bezdomovců, farmářů ...“² Z toho jsem vycházela při určení konzervatoře Jana Deyla jako subkultury lidí - studentů, kteří mají (přínejméně po dobu studia) stejné hodnoty, životní styl a rytmus, žargon, a společný jmenovatel - zrakové

¹ Jandourek 2007, str.242

² Soukup 2000, str.7

postižení. Tím se odlišují od většinové společnosti a jejích hodnot a stylu života. Konzervatoř svým studentům nepředává pouze vzdělání, ale i hodnotový systém a životní styl. Tento proces předávání jsem snažila ve své práci zachytit.

Výzkumná strategie

Pro svůj projekt jsem jednoznačně zvolila strategii **kvalitativního výzkumu**. Podle Dismana je cílem kvalitativního výzkumu „porozumění lidem v sociálních situacích“³. Jde o studium subjektivních, nikoliv objektivních kategorií. Výzkumník získává množství informací o velmi malém počtu jedinců, a proto jeho závěry mají nízkou reliabilitu, ale potenciálně vysokou validitu. Proto se pro tuto oblast kvalitativní výzkum velmi hodí. Ve výzkumu mi šlo o odhalení strategií, kterými škola své studenty motivuje ke studiu a následnému učitelství hudby. Pozorovala jsem každodenní život subjektů a subkultury, ve které se studenti pohybují a snažila se získat hlubší a detailnější informace. Kvalitativní výzkumníci oproti kvantitativním preferují určité metody více než jiné, přesně tak se odrazily i v mém výzkumu: preferují se kvalitativní data - spíše analýza slov a obrazů než čísel; preferují se přirozeně se vyskytující data - raději pozorování než experiment; raději nestrukturované než strukturované interview; preferuje se spíše induktivní výzkum spojený s generováním hypotéz, než testování hypotéz.⁴

Techniky sběru dat

Při sběru dat jsem použila techniku **zúčastněného pozorování**, tedy „styl výzkumu, ve kterém výzkumník participuje na každodenním životě lidí, které studuje“⁵. Výzkum měl povahu etnografického, terénního výzkumu, kdy se „antropolog vydává do terénu proto, aby zodpověděl nějaký teoretický problém nebo hypotézu“⁶. Jde o sběr a popis dat. Během terénního výzkumu jsem si psala poznámky, terénní deník, který se stal hodnotným zdrojem dat. Technika zúčastněného pozorování v sobě obsahuje kromě pouhého pozorování také ostatní techniky sběru kvalitativních informací (pozorování, interview, analýza osobních

³ Disman 2002, str.289

⁴ Podle Silvermana (Silverman 2005, str. 20)

⁵ Disman 2002, str. 305

⁶ Murphy 2001, str. 214

dokumentů, participace a sebereflexe výzkumníka).. Míra intenzity ztotožnění s objektem výzkumu je různá. Existují 4 skupiny⁷:

1. Úplný pozorovatel
2. Pozorovatel jako participant
3. Participant jako pozorovatel
4. Úplný participant

Zařadila jsem se do skupiny „**pozorovatel jako participant**“, proto, že jsem pozorovala, ale téměř se neúčastnila dění ve skupině. Podle Myers „...rovnováha mezi zúčastněním a pozorováním záleží na osobnosti výzkumníka, terénních podmínkách, hostitelské kultuře a podstatě výzkumu. Pro většinu etnomuzikologů je zkušenost pozorovatele jako účastníka jedinou možnou volbou“⁸. Studenti i učitelé si byli vědomi mé přítomnosti - účasti na hodinách, pozorování na chodbách, účasti na interních koncertech. Nevýhodou tohoto přístupu je menší šance výzkumníka hlouběji proniknout ke zkušenostem jedinců ve skupině. Zároveň to byl jediný možný způsob pozorování, který jsem mohla provést, protože účastníkem by bylo možné se stát pouze jako student či učitel školy, a úplným pozorovatelem jsem nemohla být proto, že škola je uzavřenou institucí, s nízkým počtem studentů, kteří se všichni mezi sebou znají.

V rozdělení **insider-outsider**, které Myers⁹ zmiňuje, jsem se zařadila mezi outsidersy, tedy nečleny studované subkultury. Nicméně přístup k subkultuře mi usnadnila dlouholetá zkušenost s klasickou hudbou. Získala jsem tím důvěru u mnohých studentů a pedagogů.

K jednotlivým technikám sběru dat:

1) *Interview*: Během výzkumu jsem udělala několik rozhovorů se studenty a absolventy konzervatoře. Pokládala jsem jim stejné otázky. Šlo o polostrukturované interview, tedy o otevřené, neexperimentální interview, ve kterém jsem nechala studenty rozprávět se na danou otázku. V kvalitativním výzkumu je běžné „relativně nestrukturované a otevřené interview. Jde o porozumění prožívání“¹⁰.

Výhodou techniky interview je, že při ní výzkumník získá bohatší materiál a podrobnější informace, než kdyby použil dotazník. Nevýhodou je ale obtížnější porovnávání výsledků a také působení tazatele, které se může projevit na výsledcích. Vzhledem k povaze výzkumu a zkoumané subkultuře nebylo třeba provést mnoho interview (7-10), proto jsem si

⁷ Disman 2002, str. 305

⁸ Myers 1993, str. 30 (Studentský překlad FHS UK – str. 8)

⁹ Myers 1993, str. 30 (Studentský překlad FHS UK – str. 9)

¹⁰ Silverman 2005, str. 102

mohla tuto nestrukturovanou metodu dovolit i z časových důvodů. Respondenty jsem vybrala technikou sněhové koule (viz níže) a s pomocí informátora.

Příklad otázek:

- Proč ses přihlásil(a) na „Deylák“¹¹? S jakou motivací, s jakým záměrem?
- Co jsi od studia očekával(a)?
- Chodil(a) jsi do Základní umělecké školy?
- Jak se tvá motivace během studia změnila?
- Jaké jsou tvé vyhlídky do budoucna?
- Jaký máš postoj k učitelství? Myslíš, že budeš někdy učit hudbu?
- Co ti přineslo studium na konzervatoři?

Kromě polostrukturovaných rozhovorů jsem vedla i množství zcela neformálních rozhovorů se studenty a pedagogy, zvláště na počátku výzkumu, kdy jsem se snažila o navázání kontaktu se zkoumanou subkulturou.

Rozhovory s výzkumným vzorkem (7 studentů nebo absolventů) jsem nahrála na diktafon a následně přepsala technikou **doslovné transkripce**, kdy jsem celý rozhovor přepsala, včetně nespisovných výrazů. Přepsané rozhovory jsem později podrobila analýze.

Pro analýzu rozhovorů nebylo nutné použít kódování, protože šlo o malý výzkumný vzorek a o relativně jednoduchou analýzu konkrétních odpovědí na konkrétní otázky.

2) Pozorování: Podle Silvermana¹² znamená pozorování dlouhé časové úseky kontaktu. Přinese porozumění subkulturám. Při terénním pozorování je třeba si uvědomit, že nejde pouze o zaznamenávání toho, co vidím, ale také již o analýzu viděného. Výzkumník v terénu by nikdy neměl zanedbat dva různé typy otázek: „Co může vidět a vnímat“ a „Jak se chová a jak se chovají vůči němu“¹³.

Moje terénní pozorování se zakládalo na pozorování chodu školy, jejího prostředí, vyučovacích hodin (skupinových i individuálních), pozorování studentů (jejich vzhled, verbální a nonverbální vyjadřování, vystupování na interních koncertech), komunikace mezi studenty, komunikace mezi studentem a pedagogem, komunikace mezi zdravými a indikovanými studenty, pohybu indikovaných studentů.

¹¹ Deylák znamená Deylovu konzervatoř. Studenti jinak škole neříkají.

¹² Silverman 2005, str. 102

¹³ Silverman 2005, str. 139

3) *Literatura a internetové zdroje*: Množství dat jsem získala z literatury, internetových článků a webových stránek školy. Nejdůležitější publikací, která vlastně „odstartovala“ celý můj výzkum, byla kniha *Umlčené tělo*, ve které se Robert Murphy zabývá antropologickým výzkumem fyzicky postižených lidí. Hluběji se o této knize zmiňuji dále, v podkapitole 2.1 - Umlčené tělo. Dalšími zdroji byly články ohledně problematiky nevidomých, získané na internetu (www.sons.cz, www.nyx.cz, www.okamzik.cz, www.nevidomi.cz). Šlo o články odborné (ohledně zrakového postižení), úvahové (problematika získání zaměstnání) i individuální příběhy zrakově postižených lidí. Kromě těchto internetových stránek jsem získala množství informací i ze školního webu konzervatoře (www.kjd.cz), pokud jde o vyučovací předměty, pedagogy školy, studenty, výroční zprávy a akce školy (např. koncerty, na které jsem chodila v rámci terénního výzkumu).

4) *Vlastní zkušenost*: Jako nezanedbatelnou hodnotím i vlastní zkušenost se zrakově postiženými lidmi. Například přátelství se slabozrakou Simonou, o které jsem se už zmínila v podkapitole 1.1 - Positioning. Přínosné bylo také setkání s Pavlou Francovou v centru „Okamzik“ na semináři „Nebojte se nevidomých“ (jaro 2007), kde jsem získala základní povědomí o tom, jak se zrakově postiženými jednat, např. jak je oslovit (když nevidí, že přicházím), jak jim pomoci přejít silnici. V mnoha ohledech mi byl seminář velkou pomocí k přístupu ke zrakově postiženým studentům Konzervatoře Jana Deyla.

Výběr vzorku; prostředí výzkumu

a) Strategie výběru vzorku:

Výzkumný vzorek jsem vybrala pomocí techniky „**sněhové koule**“. *Snowball technique* spočívá v získávání informátorů, kdy nás původní informátor vede k dalším členům naší cílové skupiny¹⁴. Další osoby v řetězci rozhovorů se „nabalují“ jako sněhová koule. S použitím této techniky mne původní informátor (Simona) zavedla k dalším členům zkoumané skupiny. Konzervatoř je uzavřeným prostředím a i přístup ke studentům byl ztížen jejich handicapem (byla jsem upozorněna zástupcem ředitele školy, abych si pečlivě vybrala studenty, se kterými budu mluvit, protože někteří nejsou se svým osudem stále smířeni). Protože na škole studuje malý počet studentů (okolo 70) a všichni se znají, začala jsem u své

¹⁴ Podle Dismana 2002, str. 114

učitelky Simony, té se zeptala na dalšího studenta/absolventa, se kterým bych mohla také udělat rozhovor. A tak dále, dokud jsem neměla dostatečný počet rozhovorů (množství jsem předem stanovila na 7-10 rozhovorů, nakonec jsem zůstala u počtu 7).

b) *Místo výzkumu*: Silverman navrhuje 2 typy výzkumného prostředí¹⁵:

- Uzavřené nebo soukromé prostředí, které se pozná se podle vrátnice. Přístup je kontrolovaný.
- Druhým typem je otevřené, nebo veřejné prostředí – bez kontroly.

Konzervatoř Jana Deyla je typem uzavřeného prostředí. Při každé návštěvě jsem se musela nahlásit na vrátnici, říct, kdo jsem a proč, popř. za kým jdu. Výzkum se odehrával v prostorách konzervatoře, v Praze, na Maltézském náměstí, v budově Strakovského domu, kde škola sídlí. Pozorování probíhalo v budově školy, protože mi šlo o odhalení fungování instituce, a to ve třídách (při individuálních i společných hodinách), v prostorách ZOO (tak se říká šatně), na chodbách, v Galerii (místní kavárna), v prostorách vrátnice, v koncertním sále školy..

c) *Doba trvání výzkumu*: Záměrem mého výzkumu nebylo zachytit vývoj, změnu v čase, ale současný stav. Výzkum byl tedy jednorázový, synchronní. Samotný výzkum byl omezený na jeden školní rok, v jehož průběhu jsem několikrát do měsíce docházela do školy.

Metody vyhodnocování a interpretace získaných dat

V mém výzkumu bylo stěžejní pozorování chodu subkultury a způsobů, kterými působí na své členy. Nešlo mi jen o pozorování výuky, ale zejména o styl života subkultury a hodnoty jejích členů.

Pozorování: Podle Silvermana jde už při psaní poznámek v terénu o analýzu, není to tedy pouhé zaznamenávání informací. Proto je třeba dávat viděné a vnímané do souvislostí. Je třeba psát průběžně o tom, čemu se pokouším porozumět (chod školy). „Psaní zprávy nelze oddělovat od analytické činnosti, psaní představuje analýzu“¹⁶. Protože cílem výzkumu bylo podat zprávu o chodu subkultury, o metodách, kterými své členy – studenty – motivuje

¹⁵ Silverman 2005, str. 213

¹⁶ Wolcott in Silverman 2005, str. 241

k budoucímu zaměstnání učitelů hudby, šlo o „objektivní“ popis,¹⁷ doplněný informacemi z rozhovorů.

Interview: K analýze interview jsem použila „narativní“ přístup k datům, kdy bylo třeba se na odpovědi respondentů podívat jako na kulturní příběhy – šlo o zvláštní subkulturu lidí, kteří mají podobný pohled na svět. Hledala jsem souvislosti mezi jejich zkušenostmi a popisem chodu školy. Rozhovory jsem použila jako doplnění dat z terénního pozorování. Jako potvrzení a ověření toho, co jsem odpozorovala. V samostatné podkapitole 4.3. – Rozhovory uvádím klíčové otázky a odpovědi respondentů.

Hodnocení kvality výzkumu

Kvalitativní výzkum bývá často podrobován kritice ohledně reliability, validity a objektivity dat. Podle Stakea je „kvalitativní studie hodnotná, pokud obsahuje dobrý popis metodologických a koncepčních úvah včetně snah o verifikaci výsledků nebo jejich vyvrácení.“¹⁸ Bylo proto třeba přesně zdokumentovat svůj postup a vysvětlit výběr metod a technik. Důvěryhodnost zahrnuje nutnost prokázat, že jsem správně identifikovala a popsala předmět zkoumání. Přenositelnost je obecně možná v čase nebo prostoru. Jsou mé závěry přenositelné na stejné prostředí, ale v jiné době, anebo na podobné prostředí?

Přenositelnost v čase: Můj výzkum byl synchronní, tedy zabývala jsem se školou tak, jak funguje nyní. Kdybych se chtěla podívat dále do minulosti, zda škola fungovala stejným způsobem, objevily by se další otázky a problémy, protože během doby dochází ke změně v kvalitě žáků (tzn. škola přijímá více studentů s kombinovanými vadami), a zároveň, aby měli i tito větší šanci školu dokončit, mění škola své strategie (menší nároky)¹⁹. Protože tedy dochází ke změnám velkého množství proměnných, není přenositelnost v čase možná!

¹⁷ „Objektivní“ v uvozovkách proto, že proti etnografické „objektivitě“ bylo vzneseno mnoho námitek, zpochybňuje se, že etnografická zpráva by byla reprezentací reality typu 1:1 (Wolcott in Hendl 2005, str.241) Nicméně se o určitou objektivitu pokouším, avšak s vědomím, že jako výzkumník do svého projektu vnáším své vlastní postoje a hodnoty, jak píše Myers (1993, str. 32): „Ještě před vstupem do terénu se pozastavte nad zhodnocením svých osobních a kulturních předpokladů, které si přinášíte do projektu. V etnomuzikologii (ani jinde) neexistuje objektivní výzkum. Kulturní předpoklady a osobní podivné zvyky vedou naše pozorování a zabarvují naše objevy. Vědec, jenž akceptuje tyto předpoklady, zachází s nimi jako s částí metodologie a uznává jejich vliv, provádí kvalitní výzkum.“

¹⁸ Hendl 2005, str. 335

¹⁹ Uskutečnila jsem i několik rozhovorů s učiteli, ještě před tím, než jsem se rozhodla pro synchronní výzkum. Zajímalo mne, zda se mění charakter studentů na škole (talent, píle). Všichni dotazovaní učitelé shodně potvrdili, že jsou dnešní studenti méně pracovití a méně důslední. Přesto je počet absolventů stejný jako v minulosti. Jako vysvětlení jsem dostala odpověď, že se mění i strategie školy ve výuce (nižší nároky). Tyto informace uvádím pouze pro ilustraci o možnosti časové přenositelnosti výzkumu a jeho dalšího rozvinutí.

Přenositelnost v prostoru: Ve výzkumu mi šlo o popis fungování subkultury, která je svou povahou výjimečná, pokud se týče zrakového postižení a integrace a cílů školy. Nelze tedy zevšeobecnit data, získaná z pozorování konkrétní subkultury konzervatoře Jana Deyla na jiné prostředí. Není tedy možné hovořit o externí validitě²⁰. Hodnověrnost práce se zaručí kombinací technik sběru dat - metodou triangulace (interview, pozorování, internetové stránky školy).

Etické otázky společenskovoědního výzkumu

Ve výzkumu je třeba brát ohled na etiku výzkumu. Jelikož je škola uzavřeným prostředím, bylo nutné před začátkem výzkumu požádat o souhlas s výzkumem ředitelku školy. Při provádění rozhovorů jsem se musela respondentů zeptat, zda jim nevadí, když budu rozhovor nahrávat. Poté při analýze rozhovorů a jejich zpracování bylo třeba jména respondentů změnit, pokud by nechtěli být uvedeni pod svým jménem, abych dostala ochraně intimních dat, která mi poskytli. O každém jsem ve své práci podala krátký medailonek - i na to jsem se musela členů svého výzkumného vzorku zeptat. I na to, zda jim nevadí zveřejnění třídní fotky na titulní straně práce. Jak píše Myers „...ptejme se. Přejí si muzikanti být jmenování? Jak chtějí být popsáni“²¹? Se specifickou podobou subjektu vzniká další otázka etiky, totiž, že jsem dělala terénní výzkum mezi lidmi, kteří mě neviděli. Otázkou tedy bylo, do jaké míry bych na sebe měla upozorňovat? Jak se k nim chovat? Pokud jsem se účastnila vyučovací hodiny, studenti i učitelé o mě věděli. Na chodbách, v Galerii nebo v sále nebylo nutné na sebe upozorňovat. V přístupu ke zrakově postiženým mi pomohly výše zmíněné osobní zkušenosti (kamarádka Simona, seminář Pavly Francové).

Důležitý etický, nebo spíše humanistický aspekt zmiňuje Nettl, když říká, že „informátoři chtějí, aby se s nimi zacházelo jako s lidmi, jako s přáteli, učiteli, spolupracovníky, a ne jako s roboty-informátory nebo zaměstnanci obchodního domu“²². Je důležité si tento postoj při výzkumu uvědomit a skutečně informátory pouze nevyužívat. Několikrát se mi stalo, že mě některý ze studentů pozval na kafe nebo na nějaké své soukromé akce, a řešila jsem v sobě dilema, jestli mám jít, jestli je to z hlediska mojí práce

²⁰ Podle Silvermana je **externí validita** míra, nakolik se mohou zjištění zevšeobecnit na jiné prostředí, podobné tomu, ve kterém proběhl výzkum. Silverman 2005, str. 103

²¹ Myers 1993, str. 28 (studentský překlad FHS UK – str. 6)

²² Nettl 1983, str. 265

důležité. Nicméně i jak říká Silverman²³, v terénním výzkumu neexistuje oddechový čas. Pokud pozvání nepřijmu, může se stát, že ztratím důležitého informátora.

²³ Silverman 2005

2. Zrakové postižení jako antropologický problém

V této kapitole se věnuji zrakovému postižení jako takovému a důvodům a okolnostem, které mne k jeho studiu přivedly. V závěru kapitoly vymezuji konzervatoř Jana Deyla jako subkulturu, mezi lidmi pohybující se uvnitř nebo blízko ní nazývanou „*Deylák*“.

2.1 Umlčené tělo

Ke studiu zrakově postižených lidí mne inspirovala kniha Roberta Murphyho *Umlčené tělo*. Její autor byl antropolog, vědec. Během svého života onemocněl a postupně ochrnul na celé tělo. Svě nemoci využil jako pokladu pro další antropologický výzkum. Uvědomil si, že kategorie postižených tvoří také subkulturu, stejně jako přistěhovalci nebo černoši. Jsou to lidé s odlišným vzhledem, s odlišnými potřebami a prioritami.

Fyzické postižení definuje jako „sociální chorobu“. „Invalidita je definována společensky a kulturně daným významem“²⁴. „Nemoc a postižení nepředstavují jen somatický problém, ale také psychický a sociální stav“²⁵. „Postižení je zároveň stavem těla i aspektem sociální identity. Je to proces, který uvádějí do pohybu somatické příčiny, ale definici a význam mu dává společnost. V první řadě jde o sociální stav“²⁶.

Murphy se zmiňuje o střetu mezi zdravou populací a nevidomými, o napjatém vztahu, který způsobuje neznámo, tajemství, které je v postižených lidech pro zdravé lidi ukryto. Jde o „střetnutí kulturních vodítek“ - zúčastnění lidé ztrácejí jistotu, nevědí, co mají od druhého, odlišného od nich samotných, očekávat. Lidé odlišných kultur žijí v poněkud odlišných realitách (stejně jako lidé stejné kultury, ale radikálně odlišné situace - nemohou chodit, v našem případě *nemohou vidět*). Vůči postiženým mají zdraví lidé předsudky. Nemocnému společnost připisuje negativní identitu. Murphy mluví o stigmatizaci jako o podstatě postižení. Také si všímá určitého ponižování - přístupu, kdy s handicapovaným člověkem ostatní jednájí jako s dítětem, jako s člověkem nezpůsobilým, snaží se uplatnit svou „nadřazenost“.

24 Murphy 2001, str. 13

25 Murphy 2001, str. 19

26 Murphy 2001, str. 157

Zajímavé je jeho přirovnání postižení jako k „prahovosti“ - přechodu - úzce to souvisí s „přechodovými rituály“. Handicapovaní lidé nejsou totiž ani nemocní, jejich stav se nedá vyléčit, ani zdraví, ani mrtví. „Nemoc je příklad nenáboženského prahového stavu. Nemocní existují v částečné izolaci od společnosti jako nedefinovaní, pochybní lidé“²⁷. Setkání se zrakově postiženým člověkem je pro zdravé lidi těžké především proto, že jsme zvyklí na oční kontakt. Většinu vjemů přijímáme zrakem a při komunikaci s druhými se díváme do očí. S nevidomým člověkem není taková komunikace možná, a proto na nás může zpočátku působit uzavřeně, odtažitě, pochybně.

Stejně jako antropolog, který získá lepší a nezaujatější pohled na svou kulturu, když dlouhou dobu stráví ve zcela odlišné kultuře, byl i Murphy svědkem odlišného pohledu na svou kulturu, které byl členem jako zdravý. Při svém postižení se v Americe cítil jako cizinec. Murphy měl ve svém výzkumu „výhodu“, že byl také postižený, umožnilo mu to snadněji se k postiženým lidem přiblížit, získat si jejich důvěru. Zároveň věděl, jaké otázky jim má pokládat.

2.2. Zrakové postižení

Viděním se rozumí schopnost zrakově vnímat, rozlišovat a představovat si prostředí. Zrakové postižení v sobě zahrnuje několik stupňů snížené zrakové schopnosti. „Úžeji se tímto termínem rozumí ti, u nichž poškození zraku nějak ovlivňuje činnosti v běžném životě a u nichž běžná optická korekce nepostačuje“²⁸. Jsou to lidé s omezeným přístupem k informacím, omezenou samostatnou orientací v prostoru, omezeným pracovním uplatněním... Ve skupině zrakově postižených je třeba rozlišovat dvě skupiny: nevidomé a slabozraké.

Zrakové postižení je většinou způsobeno nemocemi a podvýživou: většina obecných příčin slepoty jsou katarakty (šedý zákal), glaukom (zelený oční zákal), trachom (zánět spojivky či rohovky), nedostatek vitamínů u dětí pod 5 let, kolobom (vrozené nevytvoření určitých tkání oka)²⁹.

²⁷ Murphy 2001, str. 110

²⁸ Převzato z <http://www.sons.cz/kdojezp.php>

²⁹ Převzato z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Slepota>

Existuje pět kategorií zrakového postižení:

1. kategorie: střední slabozrakost
2. kategorie: silná slabozrakost
3. kategorie: těžce slabý zrak
4. kategorie: praktická nevidomost
5. kategorie: úplná nevidomost

Pro budoucí život je důležitá skutečnost, kdy handicapovaný člověk oslepl. Zda se již narodil se zrakovou vadou a během života oslepl, anebo se narodil jako slepý, anebo zda se narodil zcela zdravý a o zrak přišel například při nehodě. Těmito skutečnostmi se zabývá spíše psychologie, v mnohém se liší životní příběhy lidí, kteří přišli o zrak v dětství, od těch, kteří oslepli v dospělosti, a od těch, kteří se jako nevidomí již narodili. Pokud se týče mého výzkumného vzorku, není mezi nimi nikdo, kdo by se narodil zcela zdravý a o zrak během života přišel. V medailoncích uvádím stav a míru zrakové vady u každého ze studentů, absolventů.

K úplnosti výkladu se zmíním o typech zrakových vad. Lze vymezit čtyři typy poruchy zraku:

1. **Ztráta zrakové ostrosti:** Jedinec nevidí zřetelně, nedokáže s určitostí rozeznat detaily, ale velké předměty rozezná bez potíží.
2. **Postižení zorného pole** souvisí s omezením prostoru, které jedinec dokáže zrakem vnímat. Jedinec s touto vadou může mít problém při pohybu v prostoru, kdy může narážet na předměty na té straně, kde má výpadek zorného pole. Může mít i problém s rozlišováním barev, nebo snížené vidění za šera.
3. **Okulometrické poruchy** se projevují při koordinaci pohybu očí. Obě oči se nepohybují najednou, při zaměření na předmět jedinec používá nejprve jedno, potom druhé oko. Jinak se tento jev nazývá strabismus (šilhání). Může se projevit i nystagmus, což jsou mimovolní rytmické, trhavé pohyby očí.
4. **Atrofie očního nervu** je situace, kdy odumírá nedostatečně vyživovaný oční nerv, který potom ztrácí schopnost vést zrakový vjem z oka do mozku.

Výuka zrakově postižených

Handicapovaní lidé potřebují ve své výuce jiný přístup, než lidé zdraví. Výuka vyžaduje individuální přístup pedagoga ke každému ze studentů. Studenti se ve studiu setkávají jednak se stejnými obtížemi jako v běžném životě, jednak s odlišnými, v závislosti na povaze studia. Pro studium hudby to platí také.

Co se týká obtíží při studiu, shodných s těmi v běžném životě, jde především o potřebu zvětšených textů pro slabozraké studenty, textů v braillově písmu pro studenty nevidomé a kompenzačních pomůcek, jako jsou lupy nebo i počítač.

Pokud se týká speciální potřeb hudebních, první obtíž je v tom, jak cvičit, jak se učit nové skladby. Existuje notový zápis v brailu. Jeho čtení vyžaduje velmi dobrou znalost hudební teorie, bez nich ho není možné rozluštit. Nevidomí musí notopis číst oběma rukama, nemohou ho tedy zároveň hrát. Proto musí přečíst kus, naučit se ho nazpaměť a tak dále. Užívá se i nahrávek, kdy učitel studentovi skladbu nahraje. Obzvláště užitečné je to v případě souhry s klavírem, protože nevidomý hráč nemůže sledovat partituru, musí mít skladbu dokonale naposlouchanou. Kromě čtení not je před zrakově postiženými další problém se hrou na nástroj. Podle Markéty Kozinové, která se vzdělávání nevidomých věnuje, je „pro těžce slabozraké a nevidomé například velmi obtížné okopírovat pohyb ruky na nástroji, když se nemohou opřít o vizuální vnímání“³⁰. Stejný problém mají i nevidomí zpěváci s mimikou³¹.

2.3. Subkultura *Deylák*

Jak jsem zmínila výše, v kapitole o metodologii, subkulturou míním „kulturu dílčí skupiny, která se odlišuje od převládající „oficiální“ kultury. Příslušníci skupiny se mohou od většiny odlišovat sociálním postavením, věkem, povoláním, regionem (...) Nikdy není zcela izolovaná od dominantní kultury“³².

³⁰ Kozinová 2007, kapitola 4

³¹ Více o problematice vzdělávání zrakově postižených v Kozinová 2007, kapitola 4 „Hudebně-teoretické vzdělávání zrakově postižených.“

³² Jandourek 2007, str.242

Murphy ve své knize³³ jako zvláštní subkulturu rozlišuje handicapované lidi. Od většiny obyvatel se liší svým vzhledem, chováním, potřebami. Ale nejsou zcela izolovaní od dominantní kultury, tedy od kultury zdravých lidí. Murphyho pojetí handicapovaných jako subkultury lze aplikovat i na kategorii zrakově postižených. Jejich postižení se nedá skrýt, nevidomý či slabozraký člověk je vidět a vytváří tak ve zdravé populaci pocit něčeho jiného, neznámého. Sami se též za subkulturu považují: „*Já si myslím, že určitě jsme subkultura, určitá minorita lidí, co mají stejný handicap.*“³⁴. Mají vlastní žargon a instituce (SONS, Tyflocentrum, Světluška, Okamžik, Viděno hmatem..). Konzervatoř Jana Deyla je také zvláštní subkulturou. Studenti mají (přínejmenším po dobu studia) podobný životní styl a rytmus, žargon a společné jmenovatele – zrakové postižení a hudbu. Tím se odlišují od většinové společnosti a jejích hodnot a stylu života. Konzervatoř tedy svým studentům nepředává pouze vzdělání, ale do jisté míry i hodnotový systém a životní styl.

Konzervatoř Jana Deyla v sobě sdružuje jak zrakově postižené, tak zdravé lidi. Dochází tedy ke každodennímu kontaktu mezi zdravými a handicapovanými. Tato skutečnost přispívá pozitivně k vývoji zrakově postižených a k jejich začlenění do většinové společnosti. O speciálních školách panuje často názor, že jsou „ghetty“, uzavřeným prostředím, ze kterého je daleko do otevřené společnosti. Konzervatoř Jana Deyla mi připadá jako přestupní stanice, právě díky integraci zdravých studentů. Sice tvoří typ uzavřeného prostředí, pokud se týče Silvermanova rozlišení³⁵, nicméně „zdraví“ přinášejí něco zvenku, jak je vidět z rozhovoru s Marií, zdravou studentkou Deylovy konzervatoře: „*...jsou rádi, když o víkendu přijdu, nebo zajdem ven, protože podle mě se tam musej dost nudit. Snažím se je nějak začlenit. Vytáhnout je někam. - Jako že je vezmeš do hospody? - Jo. - A oni sami, chtějí taky? - Jo, většinou chtějí.*“³⁶ I z neformálních rozhovorů se Simonou vyplynulo, že má mnohem více zdravých přátel, než zrakově postižených, ačkoliv sama je zrakově postižená. Na tuto skutečnost by se dalo podívat jako na mazání stigmatu, o kterém mluvil Murphy. Tím, že se kamarádí se zdravými lidmi, zmírní se tak pocit odlišnosti od většiny *normálních*. Naopak ti zdraví lidé, kteří na Konzervatoři Jana Deyla studují, tím, že se se zrakově postiženými hlouběji seznamují, stírají svůj „pocit strachu a nejistoty z neznámého“³⁷.

³³ Murphy 2001

³⁴ Říká Standa, student, 22 let, v diskuzi na serveru www.nyx.cz

³⁵ Silverman 2005, str. 213

³⁶ Z rozhovoru s Marií, viz přílohy, str. 99

³⁷ Srov. Murphy 2001, str.19

3. Konzervatoř Jana Deyla

V této kapitole pojednávám o Janu Deylovi, zakladateli Konzervatoře a střední školy pro zrakově postižené. Zmiňuji se okrajově o péči o nevidomé v české historii, která tvoří rámec vzniku Deylovy školy, jejíž historii se zde také zabývám. V závěru kapitoly se věnuji struktuře Konzervatoře, zmiňuji předměty, které se zde učí, studenty a podobu studia.

3.1. Osobnost zakladatele – MUDr. Jan Deyl

Jan Deyl se narodil v červnu 1855. Vystudoval na Pražské univerzitě lékařství, v roce 1880 se stal lékařem se působil v pražském ústavu pro choromyslné a v dětské nemocnici. Nakonec přešel na oční kliniku, stal se univerzitním asistentem a pomáhal při vytváření a uspořádání kliniky. V roce 1887 se Jan Deyl stal soukromým docentem očního lékařství a otevřel ordinaci pro oční choroby, zároveň si zřídil soukromou laboratoř. V roce 1899 získal profesorský titul. Věnoval se učitelské činnosti, jeho specializací byla oftalmologie a neurologická tematika. V roce 1908 padl návrh na založení samostatného českého ústavu pro slepé. O dva roky později Jan Deyl otevřel první ryze český ústav pro slepé na Maltézském náměstí ve starobylém Strakově domě a začal zde vyučovat. Ústav získal název „Deylova výchovna slepých“, později, v roce 1915 „Deylův ústav pro slepé“. Jan Deyl zemřel v únoru 1924.

3.2. Historie péče o nevidomé v českém prostředí³⁸

První českým soukromým ústavem pro výchovu slepých dětí byl od roku 1807 ústav v Praze na Hradčanech – „Soukromý ústav pro slepé děti a na oči choré“. Nešlo o vzdělávání

³⁸ Podle Neubert, Kurz 1985, str. 77

nevidomých, ale o to, aby se naučili pracovat tak, aby se později mohli sami žít a nebyli státu na obtíž. Dalším ústavem byl Klárův ústav, zřízený pro zaopatřování a zaměstnání dospělých slepců. Kromě těchto dvou nejvýznamnějších existovalo množství dalších, ale ani jedna z institucí neřešila otázku komplexně. Pro praktický život vychovávaly nevidomé nedostatečně, jen nepatrný počet nevidomých byl schopen si vydělat na obživu. Většina žebřala, prodávala drobné zboží nebo hrála na ulicích či hospodách.

I proto přišla v roce 1908 česká Národní rada s nápadem založit první ryze český výchovný ústav pro slepé. Úkolem ústavu by bylo vychovat z nevidomého dítěte právoplatného a samostatného člena společnosti bez ohledu na jeho náboženské vyznání nebo národnost, s tím, že ústav neměl konkurovat již existujícím institucím, ale doplňovat je. Nový spolek měl nevidomé připravovat pro samostatný život.

3.3. Historie Konzervatoře Jana Deyla³⁹

Když v roce 1910 Jan Deyl zakládal výchovně vzdělávací ústav pro nevidomé, uvědomoval si, že se ústav nesmí omezovat na pouhou pasivní péči o nevidomé, ale musí komplexně zabezpečit nejen širokou ústavní výchovu, ale i perspektivně vést jedince k jeho osamostatnění v oboru, ve kterém bude vyškolen. Ústav nesl název „Deylova výchovna slepých“. V roce 1915 byl ústav přejmenován na „Zemský spolek pro výchovu a opatrování slepých v království Českém“ aneb „Deylův ústav pro slepé“. Chovanci byli přijímáni podle určitých pravidel, ve věku od 7 do 12 let (ve škole byli do dospělosti). Museli předložit následující doklady: křestní list, domovský list, školní vysvědčení a hlavně lékařské vysvědčení, že dítě nevidí tak, aby se mohlo naučit číst a psát zrakem, ale že je tělesně i duševně zdravé a způsobilé k vyučování. Při vyučování se dbalo na to, aby se uplatnily všechny tři směry vzdělávání – literární, hudební a polytechnický. Kromě výuky hry na hudební nástroje byly ve škole i řemeslnické dílny, ve kterých se opravovala obuv a vyráběly koberce. Později (v roce 1948) se začalo s výukou ladění pián.

V roce 1931 vznikla „Soukromá hudební škola pro nevidomé při Deylově ústavu pro slepé“.

³⁹ Podle Neubert, Kurz 1985, str. 77

Při diferenciaci pražských slepeckých ústavů a posuzování jejich vhodnosti v roce 1945 byl Deylův ústav kvalifikován jako nejméně vhodný a zanedbaný. Proto zde nebyla umístěna původně plánovaná základní škola, ale škola hudební. Nikdo nevěřil v její dlouhé trvání. Začal se však projevovat stále větší zájem o hudbu, a proto bylo potřeba vytvořit pro zájemce speciální hudební vzdělání. Směr hudební výchovy by měl být jednak praktický (zvládnutí nástroje), jednak výchovný (uplatnění nevidomého hudebníka jako hráče, ladiče nebo učitele).

Po roce 1948, kdy došlo k další diferenciaci slepeckých ústavů a rozdělení výchovných úkolů, rozhodla hudební tradice v Deylově škole – Deylovu ústavu připadla výuka hudební výchovy. Základem nově ustanovené školy byla Hudební škola pro nevidomé při Deylově ústavu pro slepé. V roce 1950 přiznalo ministerstvo školství škole tzv. oddělení pro přípravu kandidátů učitelství hudby, ústav se tak postupně specializoval na přípravu nevidomých na profesi učitelů hudby a ladičů klavíru. Získal celostátní charakter. V roce 1960 škola fungovala pod názvem „Střední hudební škola internátní pro mládež s vadami zraku“. Hudební větev se stala střední školou plně odpovídající konzervatoři a větev ladičská se stala samostatnou odbornou školou („Odborná ladičská škola internátní pro mládež s vadami zraku“) bez maturity. Později (v letech 1976/77) se střední hudební škola přeměnila na Konzervatoř pro zrakově postiženou mládež. V roce 1992 se škola přejmenovala na Konzervatoř a Ladičskou školu Jana Deyla, tím se jméno zakladatele dostalo zpět do názvu školy. Pod dnešním názvem „Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené“ škola funguje od roku 2006.

3.4. Struktura konzervatoře

Na Konzervatoři Jana Deyla je možné studovat obory hudba, zpěv a ladění klavíru. Ladění klavíru se váže k druhé části názvu školy – „střední škola pro zrakově postižené“ – a do svého výzkumu ji nezahrnuji.

V oboru hudba je možné studovat hru na klavír, varhany, akordeon, kytaru, smyčcové a dechové nástroje, zpěv. Konzervatoř je specifická v tom, že každý student musí studovat dva obory, tedy dva nástroje (popř. zpěv) a k tomu povinný klavír. Zvládnutí hry na dva (až tři nástroje) má umožnit snazší získání zaměstnání na Základní umělecké škole. V praxi ale

většina studentů skutečně dobře zvládá pouze svůj hlavní obor. Např. Simona, která studovala flétnu a druhý obor zpěv, učí pouze flétnu; Jaromír, který studoval flétnu a klavír, učí flétnu; Johana, která studuje zpěv a kytaru, mluví pouze o zpěvu. Hlavní obor je tedy pro studenty primární. Vedlejší nástroj většina bere pouze jako doplnění výuky. „*Na naší škole ta zátěžovost není tak úplně vysoká, byť by se to zdálo, že jsou tam dva nástroje a je toho opravdu hodně. To znamená, že ten, kdo to dělá pořádně, tak opravdu se tam nadře, protože fakt dělat dva nástroje, až skoro tři, protože tam máš klavír, tak to je zátěž. Ale na druhou stranu se v tom dá slušně manévrovat, projít na trojky, čtyřky, tak se ten člověk moc nenadře a tou školou tak víceméně prochází.*“ říká Jaromír, absolvent Konzervatoře Jana Deyla, v dnes tamní pedagog⁴⁰.

Kromě praktických hudebních předmětů mají studenti i předměty teoretické, a to všeobecně vzdělávací (český jazyk a literatura, cizí jazyk, dějepis, základy společenských věd, dějiny kultury, informační a komunikační technologie, tělesná výchova), hudebně teoretické (intonace, všeobecná hudební nauka, harmonie, hudební forma, kontrapunkt, nauka o hudebních nástrojích, dějiny hudby, rozbor skladeb, historicko estetický seminář), pedagogické (metodika, vyučovatelský seminář, dějiny a literatura oboru, psychologie, pedagogika, metodika a praxe hudební nauky), odborné (hra na nástroj/zpěv, improvizace, povinný klavír, komorní hra, sborový zpěv), předměty speciální přípravy (Braillovo písmo, bodový notopis, notografie-černotisk, černotiskové písmo, práce s kompenzační technikou, prostorová orientace a pódiový projev) a nepovinné předměty (italština pro zpěváky, sborový zpěv, cizí jazyk a další)⁴¹.

Studium žáci ukončují absolutoriem, a to po sedmém roce studia (resp. po šestém, pokud jde o zdravého studenta). Tím získávají vyšší odborné vzdělání a titul DiS. Před tím je třeba vykonat povinnou maturitu, a to v pátém ročníku (pro zdravé studenty ve čtvrtém).

Na konzervatoři studují tři různé skupiny lidí. Především je to škola pro zrakově postižené, tedy pro studenty se zrakovými vadami (slabozraké, se zbytky zraku, nevidomé). Kromě těchto na škole studuje několik studentů s kombinovanými vadami, nejčastěji to jsou postižení psychického rázu (autisté). Třetí skupinou studentů jsou studenti zdraví. Pokud se týče kombinovaných vad, jsou zahrnuti pod zrakově postižené. Těch na škole studuje 75%.

⁴⁰ Z rozhovoru s Jaromírem, viz přílohy, str. 71

⁴¹ Převzato z www.kjd.cz

Zbylých 25% náleží zdravým studentům, kteří mohou být ke studiu na Konzervatoři Jana Deyla po vykonání přijímacích zkoušek přijati⁴².

V praxi to vypadá tak, že prvním kritériem pro přijetí je zraková vada, která rozhoduje o přijetí studenta. Jen velmi talentovaní zdraví jedinci mohou být přijati ke studiu. Přednost z povahy školy dostanou zrakově postižené děti. „*Samozřejmě se škola snaží, protože je to i její politika, brát hlavně ty děcka s nějakým tím handicapem. I teda proto, že mají ty dotace, ale i proto, že ty zdravý děcka maj šanci i někde jinde a nemusej nutně jít sem. Neříkám, že nemůžou, ale nemusí. Zatímco ty handicapovaný těch šancí moc nemaj. A řekl bych, že ta politika je taková, aby se jim ta šance dala*“⁴³.

Kritéria přijetí⁴⁴: V souladu s § 60, odst. 4 Zákona č. 561/2000 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon) stanovují následující kritéria přijímacího řízení v Konzervatoři a Ladičské škole Jana Deyla:

1. Stupeň zrakového postižení
2. V oboru
 - a. Hudba – výsledek ze hry na hudební nástroj
 - b. Zpěv – výsledek ze zkoušky ze zpěvu
3. Výsledek zkoušky z hudební teorie

Hlavní kritériem je tedy stupeň zrakového postižení, talent a úroveň výkonu při přijímací zkoušce jsou až druhotné. Simona, která na Konzervatoři Jana Deyla studovala i učila, k tomu říká: „*U těch přijímaček to probíhá tak, že oni vezmou všechny ty indikovaný, pokud to za něco, dejme tomu, stojí, ale vezmou to až do ty nejhorší známky, do trojky, do čtyřky, pak berou ty plusy-mínusy a pak až nakonec, až jim vyjde počet těch indikovaných, tak na to konto berou ty zdravý. Jsou tam i lidi, který zahrajou tak, že se tomu dá za pět a jde to domů. Ale to, co je vidět, že by se mohlo nějakým způsobem vyvinout, že ten člověk třeba úplně začíná, že tam ten talent je, ale že třeba byl tak strašně nervózní, že jo. Nevím, jak to bylo za nás, jestli to bylo stejně, ale dneska je ten trend a tendence taková, že až do těch trojek a čtyřek a pak na to konto až berou ty zdravý. Takže Maruška měla neuvěřitelný štěstí, ač hrála krátce. Ale tím, že u zkoušek dostala jedničku, tak měla tu šanci*“⁴⁵.

⁴² Podle vyhlášky 73/2005 Sb, ohledně dotací na každého zrakově postiženého studenta. Na každé 4 zrakově postižené studenty může být přijat jeden zdravý.

⁴³ Z rozhovoru s Jaromírem, viz přílohy, str. 72

⁴⁴ Převzato z www.kjd.cz

⁴⁵ Z rozhovoru se Simonou, viz přílohy, str. 60

Škola je co do počtu žáků komorní. Studuje tu malý počet studentů (ve školním roce 2006/2007, kdy jsem s výzkumem začala, studovalo na škole 65 studentů⁴⁶). Vyplývá to i z jejího zaměření na zrakově postižené, jelikož tito lidé potřebují větší péči, kterou jim škola poskytuje. Třídy jsou složené maximálně z patnácti žáků, zdravých i nevidomých dohromady, na některé předměty se třída dělí na poloviny. Během studia se počet studentů ve třídě snižuje (pro školní rok 2006/2007 v sedmém ročníku končilo pouhých 7 studentů). Složení ve třídě odpovídá rozložení na celé škole, tedy 25% zdravých na 75% zrakově postižených. Studenti jsou věkově od patnácti do pětadvaceti let, s občasnými výjimkami, kdy je student starší. Množství studentů školu začíná studovat až po dokončení střední školy.

Studium na škole trvá šest až sedm let. Zde se různí přístup ke zdravým a nevidomým studentům. Zdraví školu studují šest let. Čtyři roky trvá středoškolské studium, tedy do maturity, a dva roky nástavba (studium pokračuje vyšším odborným vzděláním) do absolutoria. Nevidomí mají pět let do maturity a dva roky nástavbu. Studenti školu plně dokončí absolutoriem, kdy získají vyšší odborné vzdělání⁴⁷. Škola má i speciální individuální plán pro studenty s kombinovanými vadami, u kterých se nepředpokládá, že by studovali skutečně proto, aby se v budoucnu stali pedagogy hudby. Jak vyplývá z rozhovorů: „*Je třeba, aby jejich vzdělávací program byl přizpůsobenější tomu, na co oni stačej. Abys je nemusela srovnávat s něčím, na co oni v životě nebudou mít a zároveň aby oni něčeho dosáhli a měli něco v ruce. Já si myslím, že podporovat tyhle lidi určitě ano, ale vytvořit jim adekvátní podmínky, systém vzdělávání a adekvátní závěrečný výstup. Není možný, aby ty lidi byli srovnáváni stejným metrem. Ono se to v praxi stejně nedělá*“ (Jaromír)⁴⁸ Škola jim tak alespoň nabídne „zkvalitnění“ života, dodá jim hudbu jako něco, o co se mohou v životě opřít. „*Tyhle lidi musí dostat šanci na vzdělání, což je ze zákona. Jediný, co se musí upravit, na co já bych apeloval, a dělá se na tom, aby se opravdu uzákonily speciální vzdělávací programy pro tyhle lidi*“ (Jaromír)⁴⁹

Po absolutoriu se ze studentů stávají Diplomovaní specialisté, nejčastěji se stanou učiteli hudby, k čemuž je také škola vychovává, popřípadě profesionálními hudebníky. Mnozí pokračují ve studiu a případně se orientují na zcela jinou oblast zájmu, například masérství, učitelství (čehokoliv), anebo se uplatňují v oblasti počítačů a techniky, nebo jako telefonisté.

⁴⁶ Převzato z www.kjd.cz, výroční zpráva 2006/2007

⁴⁷ Převzato z www.kjd.cz

⁴⁸ Z rozhovoru se Jaromírem, viz přílohy str. 72

⁴⁹ Z rozhovoru s Jaromírem, viz přílohy str. 73

4. Vlastní výzkum

V této kapitole popisuji techniky a výsledky sběru dat – zúčastněné pozorování, které jsem užívala při svém terénním výzkumu ve školním roce 2006/2007, kdy jsem v rámci etnometodologického semináře docházela na Konzervatoř Jana Deyla. Mou rolí výzkumníka bylo sbírat a analyzovat data. Pozorování jsem podrobila samotný prostor školy, výuku teoretických a praktických předmětů, komunikaci mezi studenty a pedagogy a studenty navzájem. Kromě výše zmíněného popisuji i studenty a krátce představím ty, které jsem vybrala jako výzkumný vzorek. Texty z této kapitoly pocházejí z terénních poznámek a z rozhovorů se studenty.

Při pozorování jsem vycházela z metodologického semináře a knihy *FieldWorking*⁵⁰, v níž se autorky zabývají jednotlivými tématy terénního výzkumu, popisem prostoru, osob, jazyka. Techniku zúčastněného pozorování jsem použila proto, že při bližším seznámení se s místem děje, samotným dějem, „herci“ a vlastní rolí v daném prostředí získám určité porozumění subkultuře, zvláště, když se mezi lidmi pohybuji často a s množstvím z nich se spřátelím. Díky rozhovorům, které jsem se studenty a absolventy vedla, jsem slyšela názor „insidera“. Zvláště v průběhu výzkumu byly jejich názory velmi užitečné, protože mne upozornily, na co se mám ještě zaměřit.

U každé z podkapitol se zmíním zvlášť o podstatě, průběhu a výsledku zkoumání.

4.1. Prostor školy

Proč zkoumat prostor?

Místo děje vždycky formuje děj a jeho aktéry. Dává ději meze a možnosti, podle nichž ho lidé užívají. Samozřejmě to není pouze jednostranný vztah. I lidé svým jednáním ovlivňují a formují prostor. Pro účely mého výzkumu uvažuji Konzervatoř Jana Deyla, tedy její fyzické prostory, jako stabilní rámeček událostí, pohybu a chování jeho účastníků – studentů.

⁵⁰ Chiseri-Strater, Sunstein 1997

V této podkapitole popisují vzhled školy a pohyb lidí po prostoru. Při terénním výzkumu jsem hledala charakteristické znaky prostoru (zmíním se o nich níže – např. že místo je škola, škola hudby, škola pro zrakově postižené) a místa, kde se studenti vyskytují pohromadě (z hlediska větší významnosti míst, než jsou jiná).

Starobylý Strakovský palác aneb hudební škola pro zrakově postižené

Škola sídlí na Maltézském náměstí, na Malé Straně, v centru hlavního města Prahy, v budově starobylého Strakovského paláce. Při pohledu zvenku by „outsider“ sotva čekal hudební školu. Vedle kostela, nedaleko řeky Vltavy a téměř u Karlova mostu stojí Konzervatoř Jana Deyla jako rozlehlá několika patrová budova, s velikými vraty do dvora a nízkým podloubím, v němž se skrývá hlavní vchod, označený informační cedulí. Pouze zvuk z oken napoví, že stojíme před hudební školou.

Podle Silvermanova rozdělení na otevřené a uzavřené, nebo veřejné a soukromé prostředí⁵¹, je Konzervatoř Jana Deyla uzavřeným, soukromým typem prostředí. Každý návštěvník (tedy každý „outsider“) se musí při vstupu nahlásit na vrátnici a říct, proč popř. za kým jde.

Ze vstupní haly, kde je vrátnice, vedou schody do čtyřpodlažní hlavní budovy. Tam se nachází sekretariát školy, koncertní sál, několik učeben. Ze vstupní haly vedou dveře také do dvora, odkud se dostaneme do ladičských dílen, na internát a do pětipodlažní vedlejší budovy, kde jsou další učebny. Vedlejší budova vypadá jako obytný dům. Úzké chodbičky, samé schodiště a zábradlí. Kdyby nebyla z místností slyšet hudba, nemyslela bych si, že jsem na konzervatoři. Ve třetím patře je slyšet zpěv (pěvecké oddělení), o patro níže flétna a klavír. Z přízemí slyšíme píšťalku a rány. Tyto zvuky jdou z tělocvičny. Učebny jsou v místnostech bývalých bytů. V této budově jsem na chodbě potkala několik nevidomých studentů. Chodili po zatočených schodech sebejistě. Žádní nevidomí se po škole nepohybovali se slepeckou holí.

V prostorách školy jsou tři místa, kde bylo možné spatřit studenty pohromadě (pro vysvětlení – hledala jsem významná místa, kde se studenti shlukují, frekventovaná místa. Na škole jich není mnoho právě pro její povahu - odborné předměty jsou individuální a teoretických je málo). Jedním místem je šatna, mezi studenty řečená „Zoo“. Nachází se u vstupních dveří. V šatně jsou skříňky na oblečení pro ty studenty, kteří nebydlí na internátě.

⁵¹ Silverman 2005, str. 213

Mimo skříněk jsou tam dva stoly. Studenti u nich svačí, píší úkoly. Zoo se šatně říká prý i proto, že tam studenti často cvičí na nástroje. I několik najednou. (O volných hodinách studenti cvičí, jindy na to není moc času. Cvičí buď ve volných třídách, na toaletách nebo v šatně.). Dalším místem je **klubovna**. Je ve vedlejší budově, v prvním patře. V klubovně je televize, kulečnick, fotbalék, počítač, klavír a několik stolů. I zde se dá cvičit. **Galerie** - místní kavárna, je dalším „scházecím“ místem. Spíše než studenti sem však chodí absolventi školy a učitelé. Konají se zde výstavy a vernisáže.

Co prostor o svých uživateliích prozradil?

Jak jsem zmínila v úvodu, našla jsem několik klíčových charakteristik prostoru. Za prvé, Konzervatoř Jana Deyla je škola, za druhé, je to hudební škola, za třetí, je to škola pro zrakově postižené studenty.

To, že je budova **škola**, lze poznat podle pravidelného zvonění na hodinu a přestávku. Podle množství mladých lidí – studentů, které jsem potkávala na chodbách, ve třídách, v šatně. Podle tříd. V budově je dále tělocvična, šatna, jídelna.

Že je to **hudební škola** lze rozpoznat podle sluchu. Všude zní hudba, a to buď z vyučovacích hodin, nebo z místností, kde studenti cvičí na nástroje. V budově je koncertní sál. V každé třídě je klavír a stojany na noty. Lidé se baví o hudbě, chodí po chodbách s nástroji v ruce.

Škola pro zrakově postižené – v prostoru najdeme množství lidí s vadou zraku. Na všech dveřích jsou kromě klasického označení cedulky psané v Braillově písmu (*někde označení latinkou chybí, a tak často bylo hledání konkrétních učeben pro mě obtížné*). V hale je jedna nástěnka s klasickými plakáty (tedy v černotisku) a druhá, na které jsou papíry popsané braillem.

Prostor školy tvoří jakési „ghetto“, ve smyslu uzavřeného prostoru, uzavřené subkultury. Poskytuje tak svým studentům ochranu před vnějším světem, alespoň po dobu, kdy jsou uvnitř. Po budově se pohybují samostatně, bez slepeckých holí - je to i praktické a nutné. Studenti se naučí samostatnosti v pohybu, poznají prostor. Když jsem se však domlouvala na rozhovory, někteří studenti nebyli schopni sami dojít na smlouvané místo, ačkoliv bylo od školy nedaleko a oni ho dobře znali. Škola tedy svým způsobem funguje stejně jako ostatní speciální ústavy, kdy uvnitř se lidé cítí velmi bezpečně, jsou mezi svými, ale vnější prostředí je plné nebezpečí a leckterí se ani během několika let studia neodvážili ven.

Pokud se týká „setkávacích“ míst, tedy míst, kde se vyskytuje více studentů pohromadě, nenašla jsem jich mnoho. Studenti mají množství hodin individuálně, třeba i v jinou dobu, a tak to nefunguje stejně jako na klasické škole, kde o přestávkách všichni sedí ve třídě na lavicích a svačí. Jako takové místo slouží studentům Zoo, její prostory jsou ale velmi malé, a do klubovny podle rozhovorů se studenty moc nechodí.

4.2. Konzervatoř v akci

V předešlé podkapitole jsem psala o prostoru, o tom, jak působí na to, co se v něm *děje*. V této kapitole se věnuji ději samotnému. Popisuji tři odlišné události, vybrané z terénních poznámek: interní koncert, hodinu dějepisu a hodinu flétny. Tyto tři děje se velmi liší, svými účastníky – jejich množstvím a aktivitou, a přístupem pedagoga..

Jako prostor tvoří rámec pro děj, **děj** je formován jeho účastníky (o kterých bude řeč níže), proto se mohou vyučovací hodiny lišit, podle přístupu i naladění pedagoga, přístupu studenta/studentů. Během terénního výzkumu jsem navštívila množství hodin, individuálních i společných, a několik interních koncertů. Vybrala jsem tři následující.

Interní koncert zpěváků

Interní koncerty se konají každé středeční odpoledne od 14:30 ve školním koncertním sále. Vystupují na nich Konzervatoře Jana Deyla. Koncerty mají sloužit jednak studentům, aby se „otrkali“ před obecnstvem, a také studentům, kteří jsou posluchači (poslech koncertu je povinný s 50% docházkou). Na otázku, jak často kdo musí vystupovat mi jedna ze studentek řekla, „*jak kdo chce, někdo byl už dvakrát, a někdo nebyl ještě nikdy*“. Důležitější je tedy být posluchačem, než účinkujícím. Účinkování na interních koncertech není povinné (právě ze specifika školy studenty připravit spíše než na dráhu hudebníka na profesi učitele hudby).

Koncert 25.4.2007 byl interním koncertem zpěváků, vystupovali na něm jak studenti hlavního, tak i vedlejšího oboru. Ač byla středa odpoledne, sál byl plný, přítomní byli většinou mladí zrakově postižení lidé. Před začátkem koncertu spolu nahlas komunikovali,

hlučeli do té míry, až je musela přítomná učitelka utiшит. Kromě těchto studentů v sále sedělo ještě několik starších lidí, pravděpodobně příbuzných účinkujících. Studenti – publikum seděli v prvních řadách. Sedla jsem si co nejbliže za ně. Na začátku koncertu vystoupila na pódium učitelka, která měla koncert na starost (účinkovalo její oddělení). Uvedla koncert a představila program, jaké skladby a interprety uslyšíme. Poté na pódium vystoupila před každým číslem a představila každého interpreta, skladbu a autora zvlášť. Studenti se na pódiu střídali, nevidomým v příchodu pomáhal jejich korepetitor. Zpěváci stáli u klavíru, jemně se ho přidržovali. Úroveň zpěvu byla různá, od opravdu dobrých čísel po opravdu špatná. U některých studentů jsem si nebyla jistá, zda vidí či ne. Často je prozradila pouze nejistá chůze po pódiu. (Na jiném interním koncertu hrál student na klavír. U klavíru byla malá lampička, aby hráč viděl na noty. Po lampičce sáhl, aby „viděl“ na klavír. Zvláštní ovšem bylo to, že byl absolutně nevidomý. Kamarádka – studentka *Deyláku* - mi pak vyprávěla, že někteří studenti si „hrají“ na to, že vidí. Že se za své postižení stydí a tímto způsobem jej kompenzují.)

Na interním koncertu si studenti mohou vyzkoušet zahrát před publikem, ještě ke všemu před svými spolužáky, což bývá často složitější než před zcela cizími lidmi. Ačkoliv je to třeba trochu stresující událost, vypadají, že se na svůj koncert těší. Studenti, které jsem během výzkumu poznala, mne často zvali na svůj koncert, chtěli se pochlubit, co umí. Aktivní posluchačství, tedy studenti, kteří na koncert přišli jako publikum je v jistém směru přínosem nejen studijním, ale obecně kulturním. Ačkoliv studují hudební školu, ne všichni chodí aktivně na koncerty vážné hudby. Na interních koncertech si takto mohou rozšiřovat své obzory poslechem. Poslech starších spolužáků může také být motivací k intenzivnější práci. Když jsem se bavila se Simonou, vykládala mi, že Jaromír, jako o několik let starší flétnista, byl pro ní obrovským vzorem, a že hlavně díky němu, jeho hře, začala intenzivně cvičit. *„Hlavně jsem měla obrovského vzora a to byl Pšáňa. On byl o rok výš, a teda, ten uměl nádherně. To bylo šílený, a cvičil hodiny a hodiny. A já ne. A on tehdy vyhrál nějakou mezinárodní soutěž. Byl úplně dobrej. A my jsme se strašně spřátelili. Takže vlastně i díky tomu, že jsem měla tohodle kamaráda, kterej tou muzikou tehdy žil a hrál na klavír Ježka a Beatles a všechno.. začali jsme spolu“*⁵².

⁵² Z rozhovoru se Simonou, viz přílohy, str. 64

Hodina dějepisu

Dějepis patří mezi všeobecně vzdělávací předměty. Je to hodina společná, účastní se jí celá třída, zdraví i zrakově postižení dohromady. Vybrala jsem i tuto ryze nehudební událost jako předmět svého výzkumu jednak proto, že jsem mohla pozorovat zrakově postižené studenty při výuce v kolektivním předmětu, a také proto, že výuku vedl nevidomý učitel.

Přišla jsem do třídy těsně před začátkem výuky. Studenti již seděli v lavicích, bylo jich celkově sedm, tři nevidomí, dva slabozrací a dva zdraví. Domluvila jsem se s učitelem a posadila se do volné lavice vzadu. Třída byla malá, více než patnáct lidí by se tam nevešlo. Výuku vedl nevidomý učitel, přesto působil sebejistě, po třídě se pohyboval bez zaváhání a často poznal, když někdo nedával pozor. Seděl za katedrou, postavenou proti lavicím uprostřed, jako v běžné třídě. Na stole měl notebook a sluchátka. Hodinu začal opakováním minulé látky, poté si nasadil sluchátko do ucha, počítač mu předčítal to, co pak studentům diktoval a oni si zapisovali (jako na základní škole, kdy učitel píše poznámky na tabuli). Nevidomí studenti si zapisovali na speciálních přístrojích (Pichlův psací stroj), které dělaly hluk jak psací stroj, tedy tři psací stroje najednou. Ačkoliv stroje vydávaly hlasitý zvuk (*tak mi to aspoň připadalo*), nikoho to nerušilo. Učitel podle míry hluku kontroloval, zda děti dopsaly a může diktovat dál. Studentka, která seděla přede mnou, si celou dobu malovala. Věděl učitel, že nedává pozor? Učitel měl skvělý přehled, kde kdo sedí - studenti měli zasedací pořádek, podle toho, jaké kdo potřebuje světlo⁵³. Někdy se učitel „podíval“ na mě, skutečně jsem měla pocit, že mě vidí. Jednou se mě dokonce i zeptal na historickou otázku, na kterou mu třída neuměla odpovědět. Jinak hodina probíhala běžným způsobem jako dějepis na základní nebo střední škole, s výjimkou toho, že všichni zrakově postižení vypadali, že skutečně dávají pozor. Nemohu s jistotou říct, jestli to tak bylo, pouze podle vnějších rysů, kdy si nikdo nehrál s prsty, s telefonem, nemaloval ani nekomunikoval s ostatními. Se sklopenou hlavou a zavřenýma očima vypadali pasivně, spíš jako by spali. Nicméně vždy byli připravení psát na Pichlově psacím stroji.

Jaromír, učitel dějepisu, je zároveň absolventem Konzervatoře Jana Deyla. Když jsem byla na jeho hodině dějepisu, ještě jsem ho neznala. Celou událost měl pod kontrolou. Naprosto přesně se uměl orientovat v prostoru (jistě také proto, že tam strávil více než 10 let),

⁵³ Kozinová 2007

naprosto přesně si pamatoval studenty a dokázal poznat, co se ve třídě děje, i přesto, že bylo ticho (např. že si studentka čte).

Bylo zajímavé vidět celou třídu pohromadě při vyučovací hodině. Do té doby jsem měla zkušenost pouze s individuálními hodinami, tak mě zajímalo, jestli společné hodiny probíhají stejně jako na mojí střední škole (tedy nespeciální), anebo jestli se zásadně liší. Jak se studenti během hodiny chovají, jak se k nim chová učitel. Poprvé jsem viděla, jak nevidomý učitel učí nevidomé studenty, a že to je možné bez větších problémů.

Individuální hodina flétny

Protože sama hraji mnoho let na příčnou flétnu, lákalo mě jít se podívat, jak se tento předmět na Konzervatoři Jana Deyla vyučuje. Měla jsem tušení, jak hodiny probíhají, protože mou učitelkou byla Simona, absolventka Deyláku. Zajímalo mě, jak vypadá výuka nevidomého studenta. Proto jsem si vybrala jeho hodinu.

Zápis hodiny je z března 2007, středeční hodina flétny. Přišla jsem do třídy ve vedlejší patře budovy a s učitelem se domluvila na pozorování hodiny. Usadil mne na židli k oknu. Když zazvonilo na hodinu, vešel nevidomý student. Podle vzhledu vypadal na sedmnáct až osmnáct let, byl to student třetího ročníku a flétna byla jeho hlavní obor. Profesor hned na začátku žákovi o mě řekl, kdo jsem a proč tam jsem, a že není důvod být nervózní. Nejprve si povídali o tom, co student dělal o víkendu u rodičů (*jinak bydlí na internátě*) a po chvíli se dostali k tomu, že student při cvičení doma něčemu nerozuměl. Objevil v braillovém přepisu etudy chybu a nebyl si jistý, jestli to hraje správně. Učitel mu odpověděl, že se na to určitě podívají, ale nejdřív chtěl, aby student zahrál sadu stupnic, kterou neuměl už minulý týden a slíbil, že ji přes víkend docvičí. Student potvrdil, že se stupnicím věnoval, rozbil nástroj a začal hrát. Hrál durovou stupnici, pak mollovou, u té ale značně znejistěl a dělal chyby. Učitel mu řekl, aby si mollovou stupnici nejdřív nahlas řekl, tón po tónu a až pak ji zahrál. Student stupnici odříkal a potom ji bez chyby zahrál. Zbytek sady dohrál bez problémů.⁵⁴ Potom učitel otevřel skříň a vyndal z ní noty v černotisku – etudy. Zeptal se studenta, jestli chce, aby mu etudu nejdřív přehrál. Student chtěl, a tak učitel vstal od stolu,

⁵⁴ Sadou se míní stupnicové cvičení, v tomto konkrétním případě, jak mi potom učitel řekl, student hrál na C stupnici durovou, na Cis stupnici mollovou na D dur kvintakord, na Dis moll kvintakord na E dominantní sept a na F zmenšený septakord.

položil si noty na stojan poblíž klavíru a etudu studentovi zahrál. Student zůstal stát na místě a poslouchal. Po chvíli se ozval, že tady někde už bude to místo, kde bude chyba. Učitel mu od pultu odpověděl, ať ho zastaví, až to bude. Záhy ho student zastavil a profesor mu místo několikrát pomaleji přehrát a pak vyjmenoval tóny, které hrál. Student to zkoušel po něm, ale pořád hrál něco jiného, a tak mu učitel znovu zahrál úsek a znovu vyjmenoval noty. Nakonec si student vzal své braillové noty, které si před hraním položil na stůl u klavíru, a kontroloval je. Skutečně tam našel chybu a tak se domluvil s profesorem, že mu po hodině donese diktafon a on mu to pomalu nahraje. Hraní etudy opustili a profesor se žáka zeptal, co by si chtěl zahrát z přednesových skladeb. Student si vybral Bachovu sonátu Es dur, první větu. Učitel si noty našel ve skříni a vyzval studenta ke hraní. Student hrál, učitel naslouchal a občas se podíval na noty a studentovi připomněl, kdy měl hrát hlasitě a kdy tiše. V jedné části studenta upozornil na nesprávný hmat a řekl mu, aby si místo několikrát zopakoval. Student stačil místo přehrát jednou a ještě než stihl skladbu dohrát, přišla do třídy klavíristka na korepetici. Pozdravila se s učitelem i žákem, usedla ke klavíru, rozložila si na pult noty a začala hrát předehru ke stejné skladbě, kterou teď student cvičil. Zahrála předehru, ale student nezačal hrát, nevěděl, kdy přesně má začít. Profesor vstal a společně s korepetitorkou zahrál začátek skladby, aby to student slyšel. Pak nechal hrát studenta, který se do začátku trefil, ale hodně nejistě, profesor ho ale ujistil, že si na to zvykne. S korepetitorkou pokračoval student ve hře, při mezhře pozorně poslouchal a bylo na něm vidět, že neví, kdy má zase začít. Proto mu mezhru korepetitorka několikrát přehrála, aby si melodii student naposlouchal.

Potom profesor poprosil korepetitorku, aby skladbu vzala ještě jednou od začátku, aby si student postupně zvykal poslouchat pod sebou klavír. Student byl už dost nervózní, nešlo mu to, možná to zapříčinila i moje přítomnost, ale profesor ho uklidňoval a připomínal mu, že tu skladbu hraje s klavírem poprvé, tak že se nic neděje, když dělá chyby. Během hraní zazvonil zvonek a korepetitorka musela odejít. Student si sbalil flétnu a během toho ho profesor pochválil na stupnice, ale i mu připomínal, co všechno je třeba zlepšit. Když už byl student ve dveřích, doporučil mu, aby si sehnal nahrávku skladby, kterou hráli, ať se to může učit podle ní. Student odešel ze třídy. Rozloučila jsem se s profesorem, zeptala se ho na studenta, v jakém je ročníku a na názvy stupnic a skladeb, které hrál, poděkovala za spolupráci a odešla.

Jak jsem uvedla v úvodu, zajímalo mne, jak jinak se učí flétna na ZUŠ a na konzervatoři, a jak „jinak“ vypadá hodina nevidomého studenta. Rozdílů mezi mou a jeho

hodinou jsem našla mnoho. Jak v rozhovoru řekla Marie: „*Na hudebce jsem si nevšíkala těch detailů. Tady skladbu studuju mnohem dýl, do detailů*“⁵⁵, to samé platí i o stupnicích.

Učitel se skutečně zajímal o studenta ne pouze profesně, ale i osobnostně. Ptal se, co dělal o víkendu, jak se měl, jak mu šlo hraní. V hlase byl skutečný zájem, ne jenom odpracované hodiny. Profesor studenta nešetřil, byl březen, tedy dva měsíce do postupových zkoušek, a toto byl studentův hlavní obor. Proto ho učitel vedl k intenzivní práci. Shledala jsem skutečný rozdíl v intenzitě práce na konzervatoři a Základní umělecké škole a to, že když je student nevidomý, nic nemění na skutečnosti, že musí stejně hodně dřít, pokud chce být dobrý hudebník, jako student zdravý. Učitelé nedělají ze zrakově postižených chudáky, naopak je vedou k samostatnosti a nijak zvlášť jim to neulehčují. Podle mého je tento přístup velice přínosný, pokud se týče budoucího života zrakově postižených. Z rozhovoru se Simonou: „Učitel mi vždycky říkal „*tobě není nic, ty seš naprosto zdravěj člověk, a to, že blbě vidíš, no tak co. Někdo třeba nemá nohu*“⁵⁶.

4.3. Lidé

„Potřebujeme vědět, co je charakteristické právě pro *ty* lidi, vyskytující se právě na *tomto* místě“⁵⁷, v této subkultuře. Nejde jen o získání faktických informací z rozhovorů, ale i o způsob řeči, používání charakteristických výrazů pro subkulturu, o neverbální chování, do kterého kromě mimiky patří i postoj těla, pohyby, vzdálenost v prostoru, tělesný kontakt, tón hlasu, oblečení, vyzdobení těla⁵⁸. Tyto informace nám hodně řeknou o samotné zkoumané subkultuře, protože její účastníci jsou jejími nositeli, na nich se subkultura, její esence, deklaruje.

Na následujících stránkách podávám popis vzhledu, neverbální komunikace i řeči studentů Konzervatoře Jana Deyla a rozbor rozhovorů, které jsem se sedmi z nich vedla. V medailoncích představuji sedm členů výzkumného vzorku.

⁵⁵ Z rozhovoru s Marií, viz přílohy, str. 101

⁵⁶ Z rozhovoru se Simonou, viz přílohy, str. 65

⁵⁷ Chiseri-Strater, Sunstein 1997, str. 215

⁵⁸ srov. „Teorie neverbální komunikace“ in Vybíral 2005, str. 81

„Body language“ - jak vypadá student Konzervatoře Jana Deyla?

Zkoumání neverbální komunikace, tedy „řeči těla“, jsem založila na rozdílu mezi zdravými studenty a zrakově postiženými. Ve vnějším vzhledu nebyl rozdíl. Můj předpoklad byl, že nevidomí budou méně upravení, spíše nenápadně oblečení, neučesaní, barvy jim nebudou ladit a podobně. Vůbec to není pravda. I mezi nevidomými byla extravagantní studentka s dready, a naopak mezi zdravými byli nenápadně oblečení lidé. Pokud se stylu oblékání týče, nelze vymezit jeden, který by subkulturu *Deylák* odlišoval od jiných. Studenti na škole jsou zhruba ve věku od 15 do 25 let, z různých sociálních skupin.

V gestikulaci byl rozdíl mezi zdravými a indikovanými patrný hned. Nevidomí mají často problém se svalovou soustavou. Mají ztuhlé svaly v obličeji, na šíji a krku; nebo naopak úplně povolené svaly, kdy mají svěšenou hlavu a shrbená záda. Protože nemají zpětnou vazbu z okolí (nemohou gesta a postoj kopírovat, vidět se v zrcadle), často se tváří z pohledu zdravé populace nepřirozeně, např. se stále usmívají. Největším problémem je mimika u zpěvu, který je z poloviny na výrazu obličeje založen. Zde dělá problémy i svalové napětí (k uvolněnému dechu) a pohyb po pódiu. Při jednom z terénních výzkumů jsem byla na koncertu zpěváků. Některé výstupy byly opravdu skvělé (*hodnotím to z pozice studentky klasického zpěvu*), ale pouze sluchově, protože studenti často měli nepřesvědčivý až nepřítomný výraz, ztuhlé tělo nebo se nepřirozeně pohybovali.

Po budově školy se žádný ze studentů nepohybuje se slepeckou holí. Není to třeba. Kromě těch, kteří v budově (na internátě) přímo bydlí, i ostatní žáci tráví ve škole mnoho času a je proto nutné naučit se po škole pohybovat. Pro pomoc při pohybu v okolí školy mají studenti speciální předmět „Prostorová orientace“, kdy dostanou asistenta a s jeho pomocí se učí pohybovat v okolí školy a po Praze. Často jsem viděla studenty pohybovat se s nataženými rukama před sebou. Ruce jim slouží jako oči, chrání je před poraněním obličeje. Hmat je pro nevidomé společně se sluchem důležitým zdrojem poznávání světa. Jak mi vyprávěla Marie, nevidomí spolužáci se jí často ptají, jak vypadají různé věci, lidé. *„Hodně se mě ptají, jak vypadá támhleten kluk a tak. Nebo třeba jakou srst má medvěd. A když jim řekneš: jako Petrovy vlasy, tak se zeptají, jestli si můžou na ně sáhnout“*⁵⁹.

⁵⁹ Marie – ústní sdělení.

Řeč

Mezi nevidomými hraje velikou roli řeč a mluvení. Neverbální komunikace ve smyslu mimiky a gestikulace jako formy komunikace zde má mnohem menší význam. Proto jsou často i velice hluční, protože nevidí a nedokáží odezírat z kontextu. Hodně se ptají, mluví nahlas a dožadují se reakcí. Pro nevidomého je těžké rozeznat, co je pouhý šum, a co je informace pro něj. Slepota často z nevidomého člověka introverta udělá člověka otevřenějšího. Jak mi potvrdila Johana, „*pokud se chci někam na ulici dostat, musím se ptát. Lidé často sami od sebe pomoc nenabídnou, často ani nevědí jak*“⁶⁰. A tak sami nevidomí musí být otevření a ochotní se ptát. Při kontaktu z nevidomými je nesmírně důležité zpřesnění jazyka. Jako zdraví, čili „koukaví“ lidé jsme zvyklí množství informací „vyčíst“ očima, není pak proto pro nás podstatné o nich mluvit. A často na to zapomínáme právě při komunikaci se slepými.

O čem si studenti povídají?

Z rozhovorů, které jsem s mnohými studenty a absolventy konzervatoře vedla, mi vyšlo jedno hlavní téma: hudba. Téměř pokaždé, když jsem se dala s někým novým do hovoru, první otázka na mě byla: „*A co posloucháš za hudbu?*“ Při poslouchání hovoru mezi absolventy a učitelem byla častým tématem škola – která je spojuje. Problémy na škole, studenti a jejich studium, jak cvičí či necvičí, nově získané noty. Lidé, kteří se na konzervatoři pohybují, hudbou žijí. V hudebním prostředí se pohybují každý den a do jejich hovorů a životů se hudba zkrátka vtiskla natolik, že některé více než vaše jméno zajímá, jakou hudbu posloucháte. Například při mém prvním terénním výzkumu dva studenti, které jsem potkala o přestávce v klubovně, se nesmírně bavili nad zkaženým koncertem (hudebník spletl některé tóny a oni to poznali). Jedna studentka mi při hovoru na chodbě doporučila knihu, román z hudebního prostředí. Častým tématem je také škola, zkoušky, maturita... jako na každé jiné škole. Studenty spojuje jejich prostředí. Předtím, než na školu nastoupili, se neznali, často pocházejí ze všech koutů České republiky, a tak je škola a věci, které se jí týkají, prvním mezi tématy. V tomto nepozoruji rozdíl mezi nevidomými a zdravými. Nevidomí se hodně „koukavých“ lidí ptají, jak kdo či co vypadá.

⁶⁰ Johana – ústní sdělení.

Pokud se týká jazyka a zvláštních pojmů, jsou k slyšení slova vážící se ke zrakovému postižení, jako zbytkář, koukavý, nekoukavý, zrakáč, slepoun, slepejš, kejvoš, fofr klacek, tágo (*bílá hůlka*), kecalo, hlasák (*screen leader*). Často i hudební terminologie..

Medailonky

V medailoncích představuji sedm dotazovaných studentů, tedy svůj výzkumný vzorek. U každého se zmiňuji o jeho zrakové vadě, zda je zrakově postižený, nevidomý, nebo zdravý, popř. kdy o zrak přišel. Uvádím věk a současné zaměstnání.

Simona

Simona je slabozraká. Školu ukončila absolutoriem v roce 1997. Studovala obory flétna a zpěv. Po absolutoriu začala učit na Konzervatoři Jana Deyla flétnu, později i na Základní umělecké škole v Praze 4. Simona byla prvním zrakově postiženým člověkem, se kterým jsem se v životě setkala. Na Základní umělecké škole mě učila na flétnu. Nyní jí je 32 let, učí na dvou Základních uměleckých školách v Praze flétnu, soukromě studuje zpěv. Dokončila bakalářské studium na Masarykově univerzitě, obor speciální pedagogika.

Vítek

Vítek je nevidomý, narodil se se zrakovým postižením, do 11 let byl „zbytkář“ a po nehodě přišel o zrak zcela. Nyní je Vítkovi 25 let. Konzervatoř Jana Deyla absolvoval v roce 2006. Studoval obory flétna a klavír. Na Deylově konzervatoři byl již od 7.třídy základní školy (z doby, kdy ještě existovala přípravná základní škole). Nyní se hudbě profesně nevěnuje, ani o tom neuvažuje, protože učitelství na Základní umělecké škole je podle něj velmi nevýnosné. V současnosti pracuje ve firmě, která se zabývá korekturami a digitalizací.

Radek

Radek je nevidomý od narození. V roce 2007 ukončil studium na konzervatoři absolutoriem. Jeho obory byly akordeon a zpěv. Je mu 23 let, pokračuje studiem na ladičské škole a příležitostně vystupuje s Danielem Landou. Radkovou strategií je získávat si kontakty ve světě šoubyznisu a prosadit se, což se mu do jisté míry daří (např. červnové turné s Danielem Landou). O učitelství hudby v současné době neuvažuje, protože nevěří, že by již

měl dostatek zkušeností, které by mohl předávat. Do daleké budoucnosti možná, až zkušenosti získá.

Jaromír

Jaromír je nevidomý od narození. Školu ukončil v roce 1995. Vystudoval flétnu a klavír. Hudbu začal vyučovat již v šestém ročníku, při studiu. Po absolutoriu na nějaký čas nastoupil na Základní uměleckou školu, ale vrátil se zpět ke studiu, a na FF UK vystudoval obor Historie a k tomu ladičskou školu. Nyní mu je 34 let. Sedmým rokem učí na Deylově konzervatoři předměty dějepis a flétnu, zároveň působí v počítačovém centru pro podporu zrakově postižených Tereza.

Johana

Johana studuje druhý ročník konzervatoře Jana Deyla. Jejími obory jsou zpěv a kytara. Je nevidomá od narození. Na konzervatoř přišla až ve svých 22 letech, kdy odešla po třech letech gymnázia za svým snem – hudbou. Nejraději má starou hudbu, od gregoriánského chorálu po baroko, a jejím snem je mít vlastní malý sbor. Hudbu by v budoucnu učit chtěla, ale soukromě, protože si připadá příliš hodná, a chtěla by učit lidi, kteří by o výuku měli skutečný zájem. Po absolutoriu by ráda šla na vysokou školu, pokračovat ve studiu hudební vědy.

Lucie

Lucie studuje čtvrtý ročník konzervatoře, obor zpěv a flétna. Je nevidomá od narození. Do budoucna přemýšlí o studiu vysoké školy, obor psychologie nebo politologie. Jejím snem je založit si rockovou kapelu a příležitostně soukromě vyučovat hudbu. Je jí 19 let.

Marie

Marie byla v době rozhovoru v prvním ročníku konzervatoře, bylo jí 16 let. Je zcela zdravá, bez indikace. Patří tedy mezi ¼ zdravých studentů na škole. Na konzervatoř Jana Deyla šla proto, že zde může studovat dva obory - flétnu a kytaru – a taky díky Simoně, která byla její učitelkou na Základní umělecké škole. Před nástupem na konzervatoř hrála na flétnu pouhé dva roky. O budoucnosti nemá jasné představy, ale v rozhovoru podotýká, že bude pravděpodobně učit.

Rozhovory

Během výzkumu jsem se sedmi studenty/absolventy⁶¹ vedla polostrukturované, otevřené, neexperimentální rozhovory, ve kterých jsem je nechala se rozprávět na danou otázku. V rozhovoru jsem se zaměřila témata: motivace ke studiu a budoucí život, zda se dotazovaní chtějí dál věnovat hudbě, např. jako učitelé na Základní umělecké škole. Hlavní otázky, které jsem respondentům položila:

- Proč ses přihlásil(a) na *Deylák*? S jakou motivací, s jakým záměrem?
- Jaké jsou tvé vyhlídky do budoucna?
- Jaký máš postoj k učitelství? Myslíš, že budeš někdy učit hudbu?

Na tyto otázky uvádím níže odpovědi respondentů. Odpovědi jsem seřadila podle shodnosti. Tedy jako první je odpověď, kterou uvedlo nejvíc dotázaných, jako poslední ta, kterou jich uvedlo nejméně.

1. Proč ses přihlásil(a) na *Deylák*, s jakou motivací, záměrem?

Zájem o hudbu od dětství

Všichni z dotazovaných se již dříve zabývali hudbou, studovali ji na Základních uměleckých školách, nebo při speciální škole pro zrakově postižené. Kromě **Marie**, která na flétnu hraje až od svých čtrnácti let, se hudbou všichni zabývají odmala. „*Zpívám od malička, chodila jsem do ZUŠ v Brně na zpěv. Flétnu a klavír jsem dělala na ZŠ a na Deylák jsem chtěla jít od první třídy*“⁶².

Nejasná motivace do budoucna před nastoupením na konzervatoř

Všichni kromě **Johany** přišli na konzervatoř hned po ukončení základní školy⁶³. Tedy ve věku, kdy neměli ještě přesnou představu o tom, co by skutečně chtěli dělat. Johana při příchodu na konzervatoř měla za sebou tři roky gymnázia, konzervatoř začala studovat ve dvaadvaceti letech a měla přesnou představu o tom, proč ji studuje a co od studia očekává. „*Šla jsem tam kvůli tomu, že jsem chtěla studovat hudbu, že bych chtěla učit. Dělat barokní*

⁶¹ Konkrétně šlo o 4 absolventy a 3 studenty

⁶² Z rozhovoru s Lucií, viz přílohy, str. 102

⁶³ Mezi lety 1993 - 2001 bylo možné přijít na Konzervatoř Jana Deyla už od 7. třídy Základní školy. Následující tři roky sloužily jako příprava pro budoucí studium na konzervatoři. Studenti si mohli vyzkoušet, jaký nástroj jim nejlépe sedí. Touto přípravkou prošel Radek a Vítek.

hudbu, věnovat se interpretaci starý hudby a po Deyláku spíš ještě vystudovat nějaký hudební věd“⁶⁴. Naproti tomu Radek: „*Jak mi bylo těch 12, jsem byl do té harmoniky blázen a neuvažoval jsem o budoucnosti.. a v ten moment byla pro mě meta ta konzervatoř, neuvažoval jsem o tom, co bude dá.*“⁶⁵.

Učitel hudby jako motivace ke studiu na konzervatoři

Simona, Radek, Vítek a Marie se na Konzervatoř Jana Deyla dostali přes svého učitele hudby, který Deylovu konzervatoř vystudoval, svým žákům o ní řekl a připravil je na přijímací zkoušky. „*...jedna super paní, kterou jsem znala od malinka, která byla nevidomá a ten Deylák měla a byla to taky flétnistka. Já jsem jí zahrála nějakou písničku od Abby a ona si sedla k piánu a začala mě doprovázet, a já jsem z toho byla úplně nadšená a říkám to je super! Po půl roce, co jsem k ní chodila, mi oznámila, za měsíc jedeš na konzervatoř, tak se připrav*“⁶⁶.

Malý výběr při rozhodování o střední škole

Simona, Jaromír a Vítek jsou nejstaršími respondenty. Všichni se ve svých odpovědích shodovali v tom, že měli malý výběr, pokud se týče středních škol, a protože se všichni už odmala věnovali hudbě, dali jí přednost před jinými obory (masérství, košíkářství..). „*Motivace, ta vycházela spíš jako z té reality, kdy já jsem měl vlastně samozřejmě určitým způsobem omezenou limitaci pozdější kvalifikace co se týče profesionálního zaměření, tzn. že měl jsem úzkou možnost výběru buď standardně že jo maséra, nebo nějaký košíky, jo, nebo podobně jako všichni nevidomí operátor, anebo hudbu, tak jsem si vybral asi tohle povolání, ke kterému jsem už inklinoval de facto od pěti letech, protože jsem začal hrát na klavír a potom i na zobcovku*“⁶⁷.

Shrnutí

Z odpovědí vyplývá, že téměř všichni dotazovaní se hudbou zabývali od dětství, a když se rozhodovali, jakou si mají vybrat střední školu, vybrali školu hudební, protože měli s hudbou už několikaletou zkušenost. Nevedl je tedy především profesní zájem, zájem o konkrétní hudební budoucnost, ale momentální zájem dělat to, co jim jde a co je baví. U více

⁶⁴ Z rozhovoru s Johanou, viz přílohy, str. 74

⁶⁵ Z rozhovoru s Radkem, viz přílohy, str. 84

⁶⁶ Z rozhovoru se Simonou, viz přílohy, str. 61

⁶⁷ Z rozhovoru s Vítkem, viz přílohy, str. 89

než poloviny z nich byl velkou motivací jejich učitel nástroje, který měl s Konzervatoří Jana Deyla zkušenost a respondentům tak pomohl, ať tím, že jim poskytl o konzervatoři informace, tak tím, že je např. připravil na přijímací zkoušky.

2. Jaké jsou tvé vyhlídky do budoucna?

Chtěl/a bych učit

Simona a **Jaromír** jsou absolventi a několik let učí hře na hudební nástroj. Simona na Základní umělecké škole, Jaromír na Konzervatoři Jana Deyla. Ze studentů by v budoucnu chtěly učit **Johana** a **Lucie**, obě soukromě. **Marie** taky předpokládá, že bude učit, ale nespecifikuje, jestli soukromě, nebo na Základní umělecké škole. „...*učit bych chtěla soukromě, a chtěla bych učit ty lidi, co o tom maj zájem, ten zpěv a kytaru. Protože když vidím ty lidi, který to nebaví, tak je mi z toho smutno. Tak bych chtěla učit soukromě*“⁶⁸.

Další studium

Simona, **Johana**, **Jaromír**, **Radek** a **Lucie** by se rádi věnovali dalšímu studiu. Chtěli by vystudovat vysokou školu, popřípadě speciální kurzy (počítače), nebo školu ladičskou. Všichni se shodují v tom, že si chtějí rozšířit své schopnosti, vědí, že se nemůžou spoléhat pouze na vzdělání z konzervatoře. „*Snažím se poslední dva, tři roky poměrně intenzivně vzdělávat v počítačích, a amatérsky si občas zkouším programovat. V rámci možností by člověk měl zkusit, na co má. Osahat si ty svoje hranice*“⁶⁹. „*Chtěla bych dělat ještě vejšku a vystudovat hudební vědu a dějiny hudby*“⁷⁰.

Profesionální hudebníci

Radek, **Johana**, **Marie** a **Lucie** by se chtěli věnovat hudbě aktivně. Aktivně hrát, vystupovat. Každý jinak: Radek v oblasti popu, jako jediný již účinkuje v kapele. Johana chce mít vlastní barokní sbor, Marie by chtěla sólově vystupovat a Lucie by chtěla mít svojí rockovou kapelu. Kromě Radka zatím nikdo nevystupuje. „*Já si v průběhu tý ladičský snažím vytvářet kontakty, to znamená, že hraju s tím Landou, snažím se nějakým způsobem se nějak prosazovat. Když řekneš, že hraješ s Landou, tak máš otevřené dveře hodně moc. Takže tímhle*

⁶⁸ Z rozhovoru s Johanou, viz přílohy, str. 75

⁶⁹ Z rozhovoru s Jaromírem, viz přílohy, str. 68

⁷⁰ Z rozhovoru s Johanou, viz přílohy, str. 75

směrem se chci ubírat“⁷¹. „Nepředpokládám, že budu zpívat v opeře. Vyhovovalo by mi, kdybych měla svou kapelu a k tomu pár žáků soukromě“⁷².

„No future“

Jediný **Vítek** nemá zvláštní plány do budoucna. V nynější době pracuje, a jeho slovy *„ohledně té budoucnosti, já myslím, že to mám teď dořešený s tou prací“⁷³.*

Shrnutí:

Většina respondentů by se chtěla dále rozvíjet, dál studovat vysokou školu, a až poté začít učit hudbu. Pokud se týká budoucnosti, pět studentů ze sedmi si myslí, že se pravděpodobně bude věnovat učení hudby a nijak se tomu nebrání. Dva dotazovaní již učiteli hudby jsou. Více než polovina dotazovaných by se chtěla hudbě věnovat profesionálně, účinkovat v kapele, mít vlastní sbor, hrát sólově. Z těchto v současnosti působí profesionálně jeden.

3. Jaký máš postoj k učitelství? Myslíš, že budeš někdy učit hudbu?

Nevadí mi učit, ale spíš bych dělal/a něco jiného

Lucie, Vítek a **Marie** zastávají tento názor. Učení hudby by jim nevadilo, když, tak soukromě, ale spíš by se svému oboru věnovali jen v případě, že by nenašli práci jinde. Lucie v oboru psychologie, Vítek v informatice a Marie v sólové hře na nástroj. *„Já soukromě učím jazyk, ale hudbu ne, no. Zatím. Kdyby byla nouze, tak určitě bych musel a zase bych si jako nestěžoval přímo, ale když nemusím, tak ne“⁷⁴. „Konzervatoř dělám kvůli hudbě a učit bych jí asi chtěla, ale úplně na tom netrvám. Dál bych chtěla studovat např. psychologii nebo politologii“⁷⁵.*

Zkušenosti s učením jiných oborů než je hudba

Vítek, Jaromír a **Johana** uvedli, že mají zkušenost s doučováním, resp. vyučováním jiných oborů. Vítek a Johana doučovali angličtinu, Jaromír vyučuje historii na Konzervatoři Jana Deyla a působí v organizaci Tereza, kde vyučuje práci s počítačem. *„Zkoušela jsem*

⁷¹ Z rozhovoru s Radkem, viz přílohy, str. 84

⁷² Z rozhovoru s Lucií, viz přílohy, str. 102

⁷³ Z rozhovoru s Vítkem, viz přílohy, str. 90

⁷⁴ Z rozhovoru s Vítkem, viz přílohy, str. 90

⁷⁵ Z rozhovoru s Lucií, viz přílohy, str. 101

spolužáky doučovat angličtinu a oba si to pochvalovali, že to ode mě chápou, že to k něčemu bylo. Spolužačka říkala, že má trému z té profesorky, tak jsem jí nejdřív, než jsme začaly, tak jsem jí uklidnila, tak ta práce pak pěkně šla“⁷⁶.

Už učím, učil/a jsem už během studia

Simona a Jaromír, dva nejstarší respondenti, oba již několik let hudby učí a oba se tím zabývali již při studiu. Jak vyplývá z rozhovoru s Jaromírem: *„Dělal jsem to už od šestnácti. Tehdy jsme jezdili se Simonou učit na střídačku malý děcky, bylo toho poměrně málo, ale nám těch pár korun jako studentům přišlo dobře... A v šestém ročníku jsem šel už na korektní, pět, šest hodin úvazek na klasickou „lidušku““⁷⁷.*

Chci učit, baví mě to

Johana nemá praxi s vyučováním hudby, ale líbí se jí nápad, že bude vyučovat hudbu, až dokončí studium/studia (ještě chce pokračovat na vysoké škole). *„Šla jsem tam (na konzervatoř), že jsem chtěla studovat hudbu, že bych chtěla učit. Chtěla bych učit soukromě, a to ten zpěv a kytaru. Chtěla bych být učitel. Já jsem si toho hodně zažila s učitelem a myslím si, že ten člověk by měl být klidnej, v pohodě, neměl by se bát“⁷⁸.*

O vyučování hudby neuvažuji

Radek jako jediný z respondentů zcela přímo uvedl, že učit nechce, že se chce věnovat aktivnímu hudebnictví, zpěvu a hře na akordeon. Učit nechce, protože si nemyslí, že by měl dostatek zkušeností. *„Já to vidím tak, až mi bude pětáctýřicet, padesát, až budu mít za sebou lejitou praxi, tak potom může člověk někomu něco předat. Ale když ještě učíš, tak jenom papouškuješ, co tě někdo někde naučil. Když už něco dělám, tak to dělám tak, abych to udělal pořádně. Být nějaký podprůměrný učitel, támhle někde se zapikolovat někde na hudebce, to ne! Když už bych měl někoho učit, tak bych rád, aby to tomu člověk skutečně něco dalo, abych cítil, že je to v pořádku. Zatím tenhle pocit nemám, přestože zpívám. Neumím si představit, jestli bych to dovedl..asi bych to uměl, ale chce to velkou odvalu, myslím, že na to ještě nejsem připravenej.. Já se necejtím být kantorem, a pokud k tomu přesvědčení někdy dojdou, tak až si budu jistej, že to umím kvalitně“⁷⁹.*

⁷⁶ z rozhovoru s Johanou, str. 76

⁷⁷ z rozhovoru s Jaromírem, str. 67

⁷⁸ z rozhovoru s Johanou, str. 74

⁷⁹ z rozhovoru s Radkem, str. 83

Shrnutí

U této otázky nebyla žádná odpověď, u které by odpověděla více než polovina dotázaných shodně. Nejvíce respondentů (tři) odpovědělo shodně tak, že by učili, pokud by jim nezbyla jiná možnost, a další tři, kteří mají zkušenosti u vyučování nebo doučování jiných oborů (angličtina, informatika). Pouze jedna odpověděla, že učit určitě chce, a pouze jeden, že učit určitě nechce.

5. Deylák jako motivace?

V této kapitole bych chtěla odpovědět na otázku, jestli je konzervatoř Jana Deyla skutečně místem, které své studenty motivuje do budoucího zaměstnání profesionálních hudebníků nebo učitelů hudby. Uvedu zde způsoby motivace, které jsem ve svém terénním výzkumu našla, jestli a jak to studenti jako motivaci vnímají. Při terénním výzkumu jsem došla ke kladným i záporným výsledkům. O každém uvádím níže několik slov.

Jako klady konzervatoře k této problematice shledávám v osobním přístupu, v odborných předmětech a v integraci. Jako zápory uvádím kritéria přijetí na konzervatoř, nevýnosné budoucí zaměstnání, nízké sebevědomí studentů.

5.1. Osobní přístup

Na konzervatoři Jana Deyla studuje ve srovnání v běžnou konzervatoři mnohem méně studentů. V poměru k pedagogům je to zhruba jeden student na jednoho pedagoga. Hodiny hry na nástroj jsou individuální a několikrát týdně. Mnozí studenti jsou mimopražští a bydlí na internátu při škole. Díky těmto okolnostem se vytváří blízký vztah mezi žákem a učitelem. Učitel často není jen učitelem hry na nástroj, ale o studenta se zajímá téměř jako druhý rodič. *„Učitelé hlavního a vedlejšího oboru skutečně mnohdy rodiče zastupují. V podstatě se učitelům dosti svěřuju a oni se i často ptají.“* Říká Lucie, studentka pátého ročníku konzervatoře⁸⁰. Další student, Radek o svém vztahu s profesorem říká: *„S panem profesorem, co mě měl na harmoniku, máme velmi přátelský vztah, a skutečně je to jeden z mála lidí na Deylaku, kterých si skutečně vážím a jestli bych o někom mohl říct, že to byl můj druhý táta, tak to byl on. Léčil mě takový ty dětský lásky, jsem se mu se vším svěřoval, konejšil mě.. když jsem byl na tom intru, tak on pro mě znamenal takový to zázemí. Myslím, že to je oboustranný, on sám mě má rád jako svého třetího syna.. je to takový strašně roztomilý, dodneška spolu udržujeme vztah“⁸¹.*

⁸⁰ Z rozhovoru s Lucií, viz přílohy, str. 102

⁸¹ Z rozhovoru s Radkem, viz přílohy, str. 84

Tento bod jsem vymezila jako první z kladů, protože učitel je velikou motivací pro svého žáka, svým jednáním, přístupem ke hře, přístupem k učitelství, osobním přístupem k žákovi. A často hlavně na něm záleží, jakým směrem se bude jeho student ubírat. „*Občas jim říkám, jak si pamatuju, jak mi bylo těch šestnáct, a spousta těch věcí jsem odložil, že nemusím. A že je třeba si pečlivě uvědomit, kam až s tím můžu jít, protože někdy se vyplatí ten problém řešit hned, protože je maličkej. Nebo se jim snažím říct, že to, co oni dělaj a považujou za střed světa, jakože oni jsou ti nejvytíženější, že to vůbec není pravda.. Je třeba těm studentům říct, že ten život je v jejich rukou a když na to budou kašlat, tak se jim to jednou nevyplatí. Dneska je ta konkurence veliká, mnohem větší, než když já jsem vycházel*“⁸². Jaromír, nevidomý absolvent konzervatoře Jana Deyla a nynější učitel hry na flétnu a dějepisu, má zkušenost z obou stran, jak z řady studentů, tak nyní i z pozice pedagoga. Na konzervatoři učí sedmým rokem, má tedy určitý odstup, ale zároveň je věkem blíže ke studentům, což mu dává určitou dávku pochopení. Považuje za důležité vysvětlovat studentům nejen látku, ale důležitost vzdělání, i toho obecného, naučit je přemýšlet, nejen hrát, stavět je před zrcadlo vlastních rozhodnutí.

Při terénním výzkumu jsem se účastnila i mnoha individuálních hodin. Vždy panovala otevřená atmosféra, často přátelská. Na jedné hodině učitel přímo svému studentovi, i přede mnou, domlouval, aby se skutečně zaměřil na svou budoucnost a začal něco dělat. „*Kantor tě má nejen učit, ale i formovat, vychovávat, nalejt ti charakter, předat ti něco ze sebe*“⁸³. Tento postoj nezaujímají pouze učitelé, ale i sami žáci, kteří potřebují podporu ze strany učitele.

5.2. Odborná příprava

Zde se zmíním o předmětech, které studenti navštěvují v pátém, šestém a sedmém ročníku. Tyto předměty jim mají dát potřebnou teoretickou, a částečně i praktickou dovednost k budoucímu učitelství hudby. Mezi tyto předměty patří metodika, vyučovatelský seminář, dějiny a literatura oboru, psychologie, pedagogika, metodika a praxe hudební nauky, historicko estetický seminář. Odbornou přípravu řadím mezi klady strategie, protože si studenti mají možnost osvojit svůj talent učit, mají možnost zjistit, jestli to chtějí, nebo

⁸² Z rozhovoru s Jaromírem, viz přílohy, str. 70

⁸³ Z rozhovoru s Radkem, viz přílohy, str. 84

nechtějí dělat, naučí se komunikaci se žákem a získají potřebné teoretické vybavení pro práci učitele hudby.

Metodika hlavního a vedlejšího oboru: V tomto předmětu se studenti učí, jak mají vyučovat. Metodika se vyučuje v šestém a sedmém ročníku, jedna vyučovací hodina za týden. Váže se vždy ke studovanému nástroji (hlavnímu a vedlejšímu oboru, každý zvlášť, protože každý nástroj má svá specifika, každá metodika je proto jiná a nelze ji vyučovat v tomtéž předmětu). Probírají se různé styly a školy, směry a trendy ve výuce. Na předmět chodí studenti ze stejného ročníku, kteří studují stejný obor.

Literatura a dějiny k oboru: V literatuře a dějinách nástroje se studenti učí o skladbách a autorech z různých období pro svůj nástroj. V dějinách se studenti učí o vývoji nástroje, jakými procházel etapami, literatura na to navazuje tím, že se seznamují, co jaký autor pro konkrétní nástroj napsal. Tento předmět je důležitý proto, aby budoucí učitel mohl svým žákům doporučovat i literaturu na hraní (např., jak říká v neformálním rozhovoru Radek: „*Literatura u zpěvu se velmi hodila i pro můj nynější pěvecký život, protože díky znalostem literatury si mohu sám vybírat repertoár.*“).

Vyučovatelská praxe: Studenti v posledních dvou ročnících docházejí jednou týdně na hodinu mladšího spolužáka stejného učitele hlavního oboru, kde pozorují, jak kantor učí, a sami zkoušejí učit a vysvětlovat to, co se sami naučili. Tento seminář funguje jako ověření, jestli student umí to, co se naučil, použít v praxi. Na druhý obor se neklade takový důraz, ačkoliv by předmět měl být vyučován u obou. „*U druhého oboru jsem tam nechodil, pác profesor tvrdil, že neví, co bych své spolužáky naučil.. Druhejm oborům se nedává takovej důraz.*“⁸⁴

Historicko – estetický seminář: Tento předmět je přípravou na psaní diplomové práce, kdy studenti píšou recenze, kritiky, učí se psát, ptají se učitele na rady ohledně tématu, shánění materiálů...

Pedagogika: Pedagogika je hromadný předmět, kterého se účastní celý ročník, jednou týdně. Studenti mají pedagogiku od čtvrtého ročníku (až po sedmý). Probírají se stručně dějiny pedagogiky, směry, styly, školy a výchovný proces, tzn. co vlastně je pedagogika, osobnost pedagoga, osobnost žáka, komunikace mezi nimi atd.

Metodika a praxe hudební nauky: V podstatě předmět odpovídající metodice nástroje, jde však o vysvětlování hudební teorie.

⁸⁴ Michal – absolvent Konzervatoře Jana Deyla, ústní sdělení

Psychologie: Tento předmět se vyučuje od pátého do sedmého ročníku.

5.3. Integrace

Konzervatoř Jana Deyla nabízí integraci se zdravými studenty. Zrakově postižení jsou tedy „mezi svými“, ve vlastní subkultuře, která je chrání, dává jim pocit sounáležitosti. Zároveň se však každodenně musí konfrontovat se zdravou populací v podobě jejich vidících spolužáků, což je určitým způsobem může připravit na dobu, kdy ze školy odejdou. Pro nevidomé je velice přínosné, pokud se se zdravými setkají co nejdříve. Taková zkušenost může být traumatizující, ale sami vědí, že nemohou do konce života žít v „ghettu“, ve společnosti nevidomých. Jsou součástí společnosti, zde konkrétně kultury občanů České republiky. Názory na integraci se různí. Konzervatoř Jana Deyla je odlišná, pokud se integrace týče. Obvykle se integrováním míní zapojení např. zdravotně postiženého jedince do normální školy. Je tak vystaven nárokům na zdravé děti a musí se více spoléhat na sebe. V případě konzervatoře jde o školu pro děti s vadou zraku, kde nicméně mají v omezené míře možnost studovat i děti zdravé.

Integraci považuji za klad konzervatoře proto, že se zrakově postižení setkávají se soutěží se zdravými lidmi dříve než v dospělosti. Jistě jim to dá určitý pocit normalnosti, ačkoliv jsou stále „mezi svými“.

5.4. Nedostatky k motivaci

Prvním a nejdůležitějším nedostatkem jsou kritéria přijetí. Jak jsem uvedla výše, prvním kritériem je zraková vada. Druhým je známka z talentové zkoušky a z teorie. Kvůli důvodům uvedeným výše (právo každého na vzdělání, dotace od státu) jsou na školu přijímáni i studenti, kteří na přijímacích zkouškách zahrají třeba i za čtyři, anebo studenti, kteří mají kombinované vady.

Díky tomu také na školu jdou děti, které nevědí, kam jinam by šly. Jak mi řekla Johana: „*Někteří moji spolužáci tam (na KJD) jdou jenom proto, aby někam šli a hudba je*

*prostě nebaví. Já chodím i na koncerty, aktivně, i mimo školu. A voni prostě fuj, vážná hudba, fuj*⁸⁵. „*Oni to nechtěj dělat. Kolikrát mi přijde, že na tý škole jsou omylem. Prostě, aby něco vystudovali. Ta škola je jednodušší než gympl a oni si neuvědomujou, co tady můžou nabrat, získat*“⁸⁶, říká Jaromír. Podle jeho dalších slov, která jsem citovala výše, je relativně snadné vystudovat školou na trojky a čtyřky, aniž by se člověk musel snažit. To se pak samozřejmě odrazí na výsledku toho, kolik absolventů se skutečně stane učiteli hudby. „*Dřív ty integrační snahy nebyly takový.. dneska ty lidi choděj i na hotelovky, managementy a takový, jo. Dneska je to jinak, choděj na normální gymply, na jazykový gymply. Je to jinak. Ta konzervatoř tak náhla vyplynula. Měla jsem představu, že budu učit*“⁸⁷. Bohužel to často má své důsledky, kdy studenti využívají při potížích odvolání, a nepoučí se z vlastních chyb. To je to „*stavět je před zrcadlo vlastních činů*“, o kterém mluví Jaromír.

Dalším nedostatkem (nikoliv však už strategií školy, ale obecně nedostatkem zájmu o studium konzervatoře) je nízký plat učitelů hudby. Není klišé, když budu opakovat, že dnes mají lidé se zrakovou vadou skutečně více možností, než dříve, díky rozvoji techniky, hlavně informatiky. Sami si to uvědomují, vědí, že si mohou vydělat více peněz prací s počítači, a tak pokud cítí, že učit hudbu není jejich posláním, jdou dělat něco výnosnějšího. Například Vítek, který v rozhovoru uvedl, že má hudbu velice rád, ale že ji prostě nemůže učit proto, že by si tím vydělal velice málo peněz. „*Nejsem prostě do toho takovým způsobem zažranej. A taky.. je to samozřejmě dost nelukrativní, bohužel.. Ne moc lukrativní zaměstnání, aby to člověka uživilo, pokud ho to vyloženě nebaví do té míry, že učí i druhý lidi. Takže já jsem dospěl k tomu, že ten jazyk plus samozřejmě věci ohledně počítače pro mě budou asi lukrativnější natolik, abych si vydělal tam, kde teď pracuju. Já si doma hraju dost, ale na té bázi profesní mě to přešlo*“⁸⁸. Samozřejmě toto není problém konzervatoře, ale současné společnosti, školství. Přesto to k nedostatkům a záporné motivaci pro vyučování hudby patří.

Jako poslední nedostatek zmíním nízké sebevědomí absolventů, kteří neučí, protože mají strach z toho, že by nenaučili správně, nebo dokonce zkazili skryté talenty. Je třeba si ale uvědomit, jak poznamenal jeden z pedagogů při neformálním a neřízeném interview, že mají k dětem mnohem blíže, než pedagog, který začne učit potom, co přestane hrát v orchestru a je zvyklý na vysokou úroveň, často potom nemá trpělivost s úplnými začátečníky. Zrakově postižení, pokud se tomu skutečně chtějí věnovat, si sami projdou tvrdou školou, kdy musí hodně cvičit, aby zvládli hru na nástroj, či zpěv (viz výše, citace M.Kozinové o hře na

⁸⁵ Z rozhovoru s Johano, viz přílohy, str. 78

⁸⁶ Z rozhovoru s Jaromírem, viz přílohy, str. 70

⁸⁷ Z rozhovoru se Simonou, viz přílohy, str. 61

⁸⁸ Z rozhovoru s Vítkem, viz přílohy, str. 89

violoncello, nebo mimika u zpěvu). Sami pak mohou čerpat ze své zkušenosti a předávat to, čemu se sami naučili. Často absolventi dostávají malé děti, na flétničky, klavír, kterým skutečně mohou něco předat. V hodině „Vyučovatelská praxe“ se studenti učí vést své mladší spolužáky po vzoru svého učitele. Tento předmět má veliký klad v tom, že si mohou vyučování vyzkoušet, ale také zápor, protože mají pouze jednoho pedagoga, který je kontroluje, podle svých měřítek, do kterých musí jejich praxe zapadnout. Myslím, že zajímavý nápad by byl posílat studenty na skutečnou praxi do Základních hudebních škol, pokud by tomu byli ředitelé hudebních škol přístupní. Bylo by to výhodné na obě strany, protože studenti by získali skutečnou praxi a ředitelé do svých škol skutečné pedagogy.

6. Závěr

Ve své práci jsem se snažila zachytit Konzervatoř Jana Deyla v současnosti. Mým cílem bylo odhalit strategie, kterými škola své studenty motivuje ke studiu hudby a k budoucímu profesně hudebnímu životu, zvláště profesi učitelů hudby, jelikož toto je jejím předním posláním – vychovat budoucí pedagogy.

V první části práce (v kapitolách 1, 2 a 3) popisuji své motivy a svůj vztah k dané problematice, představuji problematiku nevidomých v širší perspektivě a seznamuji čtenáře s Deylovou konzervatoří, její historií, se zakladatelem MuDr. Janem Deylem, a se strukturou konzervatoře Jana Deyla.

Ve druhé části (v kapitolách 4 a 5) pokračuji vlastním terénním výzkumem. V několika částech čtvrté kapitoly ukazují svůj terénní výzkum klíčových oblastí školy, prostor, vyučovací hodiny a studenty. Představuji sedm vybraných studentů, kteří mi posloužili jako výzkumný vzorek. Pátá kapitola představuje tři pozitivní a tři negativní závěry, které jsem ze svého výzkumu vyvodila.

Mezi pozitiva strategie konzervatoře pro motivaci studentů k budoucímu zaměstnání učitelů hudby patří osobní přístup pedagogů ke svým žákům, který není nutnou podmínkou, nicméně z rozhovorů se studenty i z vlastní zkušenosti z terénního výzkumu tento bod musím ohodnotit kladně, protože jsem se nikdy nesetkala s chladným nezájmem pedagoga o svého studenta, naopak, i když byl přísný, svého studenta respektoval a vyjadřoval zájem. Dalším kladem byly odborné předměty, konkrétně předměty pedagogické, které studenti mají v posledních dvou až třech rocích studia. Mezi tyto předměty patří zejména metodika hlavního a vedlejšího oboru, literatura k oboru, vyučovatelská praxe, historicko – estetický seminář, pedagogika, psychologie, metodika a praxe hudební nauky. V těchto předmětech mají možnost se teoreticky i prakticky připravit na budoucí zaměstnání učitelů hudby. Další klad tvoří integrace. Konzervatoř Jana Deyla je integrovanou institucí, kde má možnost studovat jedna čtvrtina zdravých studentů. Integrace zdravých mezi skupinu zrakově postižených proto handicapovaným studentům pozitivně pomáhá při vstupu do společnosti. Škola tak tvoří „přestupní stanici“ mezi uzavřeným světem speciální školy a normálním světem dospělých obyvatel většinové společnosti.

Mezi negativa jsem zahrнула kritéria přijetí na konzervatoř, nevýnosné budoucí zaměstnání a nízké sebevědomí studentů. Prvním kritériem je zraková vada. Tím se na školu

přijímají i studenti s pramalým zájmem o hudbu, protože podle slov pedagogů i studentů je školu i přes nutnost naučit se hrát na dva až tři nástroje relativně snadné vystudovat, aniž by se student snažil. Toho využívají některé děti, které se nechtějí příliš nadřít, a tím například zabírají místo nějakému nadějnému budoucímu hudebníkovi a vyčerpávají své pedagogy. Nevýnosnost budoucího zaměstnání je dalším bodem. Základní umělecké školy většinou patří do státního resortu a zaměstnanci mají tedy běžné učitelské platy, které samozřejmě často nedosahují výše, kterou by si mladý absolvent představoval. V dnešní době je mnohem jednodušší a výnosnější věnovat se informatice, a mnoho absolventů proto sbíhá k jiným, výnosnějším oborům, popřípadě studují vysokou školu. Jako poslední negativní bod jsem zmínila nízké sebevědomí studentů. Míním tím nízké sebevědomí k tomu někoho něco učit.

7. Použitá literatura a zdroje

- Disman, M. (2002): *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum
- Hendl, J. (2005): *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál
- Jandourek, J. (2007): *Sociologický slovník*, Praha: Portál
- Kozinová, M. (2007): *Problematika hudebně-teoretického vzdělávání zrakově postižených*
nepublikovaná práce
- Kurz, J. - Neubert, F.K. (1985). *Deylův první český ústav pro nevidomé*. Praha: Ústřední
výbor svazu invalidů v ČSR
- Murphy, R. F. (2001). *Umlčené tělo*. Praha: Slon
- Silverman, D. (2005): *Ako robiť kvalitatívny výskum*. Bratislava: Ikar
- Soukup, V. (2000): *Přehled antropologických teorií kultury*. Praha: Portál
- Chiseri-Strater, E. - Stone Sunstein, B. (1997): *FieldWorking: Reading and Writing
Research*. New Jersey: Prentice Hall
- Nettl, B. (1983): *The Study of Ethnomusicology*. Chicago: University of Illinois Press
- Myers, H. (1993): „Fieldwork“, In: Myers, H. (ed.), *Ethnomusicology: An Introduction*,
- Vybíral (2005): *Psychologie komunikace*. Praha: Portál

- www.kjd.cz
- www.sons.cz
- www.wikipedia.org/wiki

8. Přílohy

8.1. Rozhovory

V této části uvádím přepsané rozhovory s výše představenými studenty a absolventy konzervatoře Jana Deyla. Kromě jednoho (s Lucií, který jsme musely provést přes internet, v programu Skype, z důvodů náhlé nemoci) jsem se se studenty sešla a rozhovor nahrála na diktafon. Každý z rozhovorů trval přibližně 40 minut.

Rozhovor se Simonou

- Co ti přineslo studium na Deyláku?

Z jakýho hlediska?

- Z osobního.

Z osobního? No nevím. Tak určitě jsem tam potkala spoustu zajímavých lidí. Takže takovej osobnostní růst. To poznání.. vlastně do příchodu na Deylák jsem byla naprostá tabula rasa co se týče jakéhokoliv směrů, ať to jsou duchovní, náboženský, nebo.. jo, prostě úplně jsem byla člověk, kterej byl ničím nepolíbenej. Vlastně, já když jsem přišla na Deylák, tak to byl rok 90 a v roce 89 skončila komunistická éra, že jo. Do té doby člověk vyrůstal víceméně uniformně. Takže určitě tohle, že se tam člověk nějak hledal. Neříkám, že se našel, ale hledal to.

- No, ale tohle by mohl říct každý na jakémkoliv škole, přece.

Jasně, ale víš co, ten Deylák byl docela jinej s tím, že tam byla silná křesťanská komunita v té době. Takže já když jsem tam přišla, tak .. že jo, člověk tam nikoho neznal, pár lidí, ze začátku se to tam poznávalo, voťukávalo, a mě vždycky přitahovaly nějaké skupiny, které v něco věřily, nebo které spojovala určitá idea, takže jsem do té skupiny pronikla, takže jsem se občas účastnila akcí jako zpívání nebo povídání. Tady bydlí Aleš Opatrný, jestli ti to jméno něco říká.. nevím, jak on to přesně má, bývá občas vidět v televizi, v rádiu, mívá ty sváteční slova. On je hrozně zvláštní tím, že se snaží na to křesťanství nazírat, že je otevřeněj. Takže setkání s ním.. a.. Ale třeba mi to nevydrželo dlouho, protože pak jsem tam zažila takový, jakože začal někdo někam směřovat, a to se mi jako nelíbilo nikdy, takže .. jo..

- A jaký to bylo s tvým příchodem do Prahy? (Simona je z Jeseníku) Že jsi vlastně sama šla tak daleko...

Noo, tak jsem šla no. Byla jsem tady šťastná. Přišla jsem ze školy, kde jsem tak šťastná nebyla asi.

- Tam jsi taky byla na intru?

Tam taky, no.

- Taky to byla hudební škola?

Ne, to byla normální základka. Speciální. Pro děti s vadou zraku, pro slabozraký. Tehdy tam byly jenom slabozraký. Teďka jsou tam slabozraký, zbytkari i nevidomí, a i kombinované vady nějaké, logopedické vady, a i nějaké takové ty (*gesto jako když někomu přeskochí*). Dneska jsou ty lidi bráni jako studenti se speciálními potřebami, kam patří zrakově postižení, sluchově, logopedický, všechno dohromady plus děti mimořádně nadané.. jo. To patří zákonně do jedny škatulky.

- A.. (často mě Simona nepustí ke slovu)

No, vlastně dřív se ty školy dělily. Takovej ten nejslabší stupeň byla základní škola pro děti s vadama zraku, pro slabozraké. Pak byla škola pro děti se zbytkama zraku, a pak byla škola pro nevidomé. Teď, ne teda všude, ale v zájmu integračních snah ten odliv těch dětí byl velikej. Takoví ty slabozraký a ty, který se vlastně zařazovaly do těch škol třeba už jenom proto, že měly víc dioptrií, nebo byly třeba pomalejší, když jim bylo těch 6, tak se to všechno dneska integruje. Do klasických normálních základek, kde buď se tomu přizpůsobí, a podle zákona by se tomu měly přizpůsobit, a pokud ne, tak ten člověk potom trpí.

- Myslíš, že je to prospěšný? Že je ta integrace pro takový děti dobrá?

Jak pro který. Myslím, že ze začátku to napáchalo víc škody než užitku, protože ty lidi na těch speciálních školách na to byli vyškolený. Měli na to vzdělání. Nebo ho aspoň měli mít. Na to, aby mohli učit tyhle lidi, jo. Protože voni vlastně museli znát jejich diagnózy, museli vědět, co to obnáší, když tam bylo latinsky napsaný třeba, já nevím, deset řádků; museli vědět, co si s takovým dítětem mohou počít, jo. On musel vědět, že má ve třídě devět žáků, z toho čtyři mají jenom korekční vadu, jo, která se koriguje brýlema. Jeden má vadu takovou, že třeba nesmí otřesy, skoky, pády, jo, ale zase na čtení vydrží stejně jako ostatní. A pak tam byli třeba lidi, který měli zátěž maximálně třeba 5 minut, pak museli odpočívat, jo. Že třeba mohli číst 5 minut, a pak museli třeba mluvit, oči nezatěžovat, nebo psát.. A ten učitel to musel vědět a tu výuku tomu musel umět přizpůsobit, proto těch lidí bylo v těch třídách maximálně deset.

- A je to tak i na Deyláku? I v rámci integrace?

No, tak Deylák je vlastně škola, která je zvláštním způsobem, zvláštním typem integrace už od těch dob komunistickéjch. Protože tam vždycky byli i ty zdraví i ty nevidomí. Protože na Deyláku, tam je vlastně ta státní dotace taková, že oni tam když mají dva nevidomý, tak na to konto si můžou dovolit vzít jednoho zdravýho. Takže je to tam procentuálně 2/3 nevidomých (slabozrakých...), 1/3 zdravých. Jako nevidomých - všech těch, co se vejdu do té kategorie indikovaný plus, to znamená se zrakovou vadou. Pak je kategorie plus-minus, to je takový jo a ne, jakože on sice má ňákou zrakovou vadu, ale není to až zas tak.. A pak je kategorie mínus a to seš ty.

- A i takový se tam dostanou?

Jo, i takový se tam dostanou. Takhle, oni se tam dostanou ve chvíli, kdy oni maj velký počet těch nevidomých. Když maj šest nevidomých, tak na to můžou vzít tři zdravý a ministerstvo jim to zaplatí. Kdyby vzali čtyři, tak toho čtvrtýho už jim nezaplatěj. A u těch přijímaček to probíhá tak, že oni vezmou všechny ty indikovaný, pokud to za něco, dejme tomu, stojí, ale vezmou to až do té nejhorší známky, do trojky, do čtyřky, pak berou ty plusy-mínusy a pak až nakonec, až jim vyjde počet těch indikovaných, tak na to konto berou ty zdravý.

- Takže vezmou horší výkony nevidomých, než skvělí zdraví?

No, to taky ne. Jsou tam i lidi, který zahrajou tak, že se tomu dá za 5 a jde to domů. Ale to, co je vidět, že by se mohlo nějakým způsobem vyvinout, že ten člověk třeba úplně začíná, že tam ten talent je, ale že třeba byl tak strašně nervózní, že jo. Ale dneska, nevím, jak to bylo za nás, jestli to bylo stejně, ale dneska je ten trend a tendence taková, že až do těch trojek a čtyřek a pak na to konto až berou ty zdravý. Takže Maruška měla neuvěřitelný štěstí, ač hrála krátce. Ale tím, že u zkoušek dostala jedničku, tak měla tu šanci.

- Myslíš, že je tam nižší úroveň než na normální konzervatoři?

No, jak kdy a jak kde a jak v kterým oboru. V prvním ročníku určitě.

- Na státní už se berou lidi, co to mají našlápnutý, co?

Jo. Tam už přijde v podstatě hotovej muzikant. Tam přijde takový to dusičnanama vyhnaný dítko. Nebo si vem Lénu Čapkovou (*společná známá*), ona tam jde po gymplu. To sou lidi, který už jsou připravený.

- A teď k tobě, proč ses na Dejlák přihlásila ty?

Protože mi nic jinýho nezbejvalo. Od malinka jsem hrála na všechno možný, na klavír od sedmi let, chtěla jsem původně na klavír, jenomže učitelce se nechtělo připravovat dva žáky. No a tak nějak se na mě dohodli, že budu hrát na flétnu, tak jsem na ní začala hrát, no, po roce a půl mě vyhodili z hudebky.

- To ti to nešlo?

No, mě to moc nebavilo. Ta paní řekla, že pro nedostatek talentu není vhodné, abych pokračovala, a já jsem řekla, tak jo. Jenomže lidi kolem mě, který mě měli rádi, to nechtěli nechat jenom tak, hlavně naši a jedna strašně super paní, kterou jsem znala od malinka, která byla nevidomá a ten Deylák měla a byla to taky flétnistka. A já jsem ji měla strašně ráda, a vona existovala jakási organizace, která si tehdy říkala klub invalidů a měla různé podorganizace, a právě že ty lidi se stýkali, jednou za měsíc byla schůze, na který se ustavilo, že třeba tenhle víkend se pojedou na tenhle výlet. Takže ty lidi spolu komunikovali, takže my jsme s nima jezdili. No a ona se nějak znala s rodičema, protože její dcera, než si vyhárali doma integraci, taky chodila do speciálky. Takže jsme se znali, dlouhodobě, a vždycky když se jelo na nějakou takovouhle akci, tak ona s sebou vezla klávesy nebo kytaru a hrálo se a zpívalo, a já jsem tam s ní vždycky zpívala, takže ona, když se to dozvěděla, tak to nechtěla nechat, ona to nechtěla vzdát. A jednou, si pamatuju, že přišla k nám domů, a říká, abych jí zahrála, když už na to hraju. No a tak já jsem se jí ptala, jestli to může být cokoliv, a ona říkala, že jo, no a já jsem jí zahrála, myslím, nějakou písničku od Abby a nějaký takovýhle co jsem si tak hrála, možná i nějakou lidovku, to už si nepamatuju, a ona si sedla k piánu a začala mě doprovázet, a já jsem z toho byla úplně nadšená a říkám to je super! Tak takhle to má být, takhle to má vypadat. A ptá se, máš nějaký noty? A já říkám, mám. A jaké? Tak jsem jí řekla, že mám školu Černýho-Boka, a ona, že to je jasný, že máš školu, a co máš dál? A já jsem tak stála a říkám, no, nic. A ona se tak podívala a říká, tys hrála dva roky Černýho-Boka? A já říkám, no. A ona říká, aha, a kde jsi skončila? A já říkám cvičení 220. A ta učitelka tě vyhodila proč? A já říkám, protože mi to nešlo, a ona, hm, to je divný. A věděla paní učitelka, že ty špatně vidíš? Věděla. A co jí vadilo nejvíc? Že jsem přišla na hodinu a neuměla jsem jí zahrát z listu.

- Hm.. divná učitelka.

No, ona byla hodně jiná. Byla mladá, akorát po konzervatoři. Vůbec tomu nerozumím. A hlavně mě to strašně nebavilo. Já jsem měla ještě tu flétnu, ten opačný systém. A čím mě úplně dorazila, že na to neuměla hrát. A ani mi to nevysvětlila jako proč, jo. Já jsem k ní neměla ani úctu ani autoritu ani nic. Prostě mi vadila, neměla jsem jí ráda.

- Takže vlastně na Deylák ses dostala díky tady tý paní.

Paulíkovi.

- A s tím ses seznámila jak?

No, začala jsem chodit k týdle Zdeňce a ta mě vůbec nešetřila. To, že jsem dostala trojku z flétny bylo na denním pořádku. Já jsem byla vždycky ukecaná, takže jsem třeba půlku tý hodiny propovídaly. Já jsem vždycky přijela v pátek autobusem ze školy (z *intru*), táhla jsem

tašku a ještě jsem letěla na flétnu, a ještě jsem se potřebovala vykecat, takže jsme se vypoovídaly, pak jsem jí zahrála a ona mi pak řekla, no, tys to vůbec neviděla přes ten tejden, vid'. A já jsem jí řekla neviděla, a ona řekla, no, tak za 3. A já jsem šla domu a pak mi to začalo vadit a hlavně jsem trochu záviděla těm holkám, co chodily do dechovky. A tak jsem se jí ptala, jestli bych mohla taky, a ona mi říkala, že jo, ale ty seš celej tejden na intru a dechovka se schází v úterý. Tak jsem měla se sebou takovej boj, že jako když nemůžu hrát v dechovce, tak mě to prostě nebaví. Jenomže ona pak udělala nějaký soubory, a tam jsme hráli pospolu a hlavně se hrálo s klavírem. A to mě bavilo. Já vždycky když jsem viděla, že si sedá za klavír, tak jsem prostě byla úplně... (úsměv). Hrála jsem spoustu přednesů, bavilo mě dělat tu muziku. Prostě ji dělat, jo. Po půl roce, co jsem k ní chodila, mi oznámila, za měsíc jedeš na konzervatoř, tak se připrav. Já jsem říkala, já tam ale nechci, já nechci na konzervatoř. Tak se mnou sedla a říká, co bys tak chtěla. Na stavebku. Tak mi vysvětlila, že to prostě nepůjde, že jako na ty výkresy v životě nevidím, ani kdybych se na tu hlavu postavila, no a tak jsme to pak ňák .. sice bylo pár hádek, tak jsme to ňák řešily, pak jsem jí řekla, že chci na gympl. A ona říká, no tak.. byla jsem za výchovnou poradkyní ve škole a ta mi gympl nedoporučila, protože jsem byla slabá v matice. Tak tím pádem padla i ekonomka, což jsem nechtěla, tu jsem nenáviděla, protože jsme tam chodili na psaní na stroji, tak to jsem zavrhlá předem. Ale my jsme neměli moc na výběr. My jsme ze středních škol měli na výběr gympl a ekonomku a konzervatoř. Pak tam byla střední zdravotnická jako masér, to mi tehdy nic neříkalo, a tam šli lidi, který měli mnohem lepší průměry. A pak bylo strašně moc učebních oborů a to jsem říkala, že chci na střední školu, učňák v žádným případě.

-Takže konzervatoř!

A.. dřív ještě ty integrační snahy nebyly takový.. dneska ty lidi choděj i na hotelovky, managementy a takový, jo. Dneska je to jinak, choděj na normální gymply, na jazykový gymply, nevím. Je to jinak, prostě. Ta konzervatoř prostě tak ňák jako vyplynula. No a tak jsem si řekla, když se nedá nic jinýho dělat, tak prostě teda pudu.

- A představovala sis, že bys pak hrála třeba v orchestru?

Tehdy ne. Kdyby by mě nevzali, tak jsem měla jako druhou napsanou ekonomku, že mi jí tam prostě napsali, že bych tam šla na rok a za rok tu konzervatoř zkoušela znovu. No, a tak jsem si říkala... ta představa byla, že budu učit. Že budu jak paní Krhová, že budu dělat to, co ona. Ona říká, až tu školu uděláš, tak prostě si tady po mě převezmeš třídu. Ona nás to i učila na těch mladších, abysme si to zkoušeli. Zkoušela, kdo ten talent má někomu něco vysvětlit nebo někomu něco ukázat. A hlavně ukázat to tak, aby to dítě to pobralo od tebe. A abys z toho

měla radost. Měla jsem tam třeba spolužačku, která byla totálně nervózní, když někomu něco vysvětlovala, tak to dítě málem zabila.

- A žije ještě ta paní?

Už ne.

- A zažila tě, když jsi už byla učitelka?

Jo. Bylo to zajímavý vztah. My jsme spolu pak asi tři roky nemluvily. Pohádaly jsme se, obě se otočily a odešly a ani jedna pak neuměla přijít zpátky a říct, hele.. A já jsem se tehdy strašně zapřela. A víš, že si nevzpomenu, proč to vzniklo? Vůbec to nevím. Něco s nějakými notama, nějaký hrozný nedorozumění.. Naši mi pak párkrát říkali, to jsem byla asi ve třetáku, že bych za ní měla zajít, že jí to mrzí. Vymyslela jsem si takový cíl, že tam půjdu ve chvíli, kdy budu vědět, že jsem vyhrála konkurz na orchestr na koncert. Trvalo to ještě půl roku. Ve třetáku jsem dělala první konkurz, a tam jsem skončila jako náhradník a to jsem si říkala, to je ještě furt málo, a ve čtvrtém ročníku, někdy v lednu, jsem dělala konkurz a jsem skončila na prvním místě. Tak jsem se nafoukla jak bublina (*Simča vypadá nadšeně, entuziasticky vypráví*) a v pátek rovnou z autobusu jsem zamířila k ní do hudebky a rovnou jsem jí to šla říct a i jí pozvat na ten koncert. Vešla jsem dovnitř a ona tam seděla. A já říkám, dobrý den paní učitelko, tady Simona. A ona měla takovou radost. Jsme se objaly a už jsme na to ani nevzpomněly. Tehdy nastala nádherná spolupráce. Já jsem jim tam dělala koncerty, vždycky jsem posbírala lidi z konzervatoře, z různých oborů a přijeli jsme tam a udělali takovou přehlídku. Zpěváci, houslisti, basisti, flétnisti a udělali jsme jim takovou dobrou akci.

Já jsem na Deylák vlastně šla s tím, že musím a že mi nic jiného nezbejvá. První rok jsem se určitě i tak k tomu studiu chovala. Jakože tak jo no. Nadchli mě tam teda teoreticky, kolik toho věděli. Že to jsou strašně chytrý lidi. Zjistila jsem, že to je věda. Že to má strašně moc zákonitostí, který fungují, že když sečteš jedna a jedna, že to fakt funguje, že to tak je. Oni vytvořili teorii, ale vycházejí z té praxe. No a pak vlastně, co jsem dostala Paulíka (*prof. na Deyláku*), tak ze začátku byly strašlivý boje, kolikrát se odcházelo s pláčem, kolikrát on taky nevěděl, jestli se má smát nebo brečet, no my jsme na sebe narazili. Vyloženě jsme na sebe narazili. Oba dva jsme stáli a nechtěli jsme povolit. Ale jakože mě ten člověk nadchnul tím, co umí. A že prostě ani nevím, kdy to přišlo a jak to přišlo, ale kdy jsem do té flétny začala být totálně hotová. V polovině druháku jsem dostala nový nástroj, ten co mám teď. A .. do té doby jsem hrála na ten opačný systém a Paulík říkal, bylo by dobré mít nový nástroj. A brácha tehdy dělal v Německu, tak jsme mu dali papír, kde bylo všechna napsaný, co má koupit, jak to tam má bejt. A přijel s tím domů, totální nadšení, yamaha, nová! Tak jsem jí vyndala z toho futrálu a zjistila jsem, že to není ten systém, kterej mám já. Takže.. hmmm.. co

budeme dělat, jsem to obrečela. Přijela jsem do Prahy. A Paulík řekl no nic, tak se to nechá předělat. Nebude to super..ale tak co. Pak si jí vzal do ruky, zahrál na ní a říká, nic se předělávat nebude, je to dobrej nástroj, takže buď se přeučíš, nebo z tý školy pudeš. Tak jsem řekla, tak jo. No a tak jsem šla na intr, sundala si sádru (*smích*) a začala jsem cvičit Chopina variace, měla jsem tenkrát nějaký nahrávky, kazetu Galwaye. Prostě jako magor. Já jsem tehdy cvičila jak idiot. Sádru jsem měla takovou, že jsem si jí vždycky sundala tak, abych si jí mohla kdykoliv nasadit. Měla jsem zlomený zápěstí, ale šlo to hrát.

- Ty jsi cvok.

Teda, špatně mi to srostlo, ale není to tím, že jsem si tu sádru sundavala.

No a tak jsem začala hrát, strašně. A tím pádem se úplně vyměnily vztahy s tím Paulíkem a se všema. No a přeučila jsem se děsně rychle. Hlavně jsem měla obrovského vzora a to byl Pšáňa (*kamarád, nevidomý, teď učí na Deyláku dějepis*). On byl o rok výš, a teda, ten uměl nádherně. To bylo šílený, a cvičil hodiny a hodiny. A já ne. A on tehdy vyhrál nějakou mezinárodní soutěž.. Byl úplně dobrej. A my jsme se strašně spřátelili. Takže vlastně i díky tomu, že jsem měla tohodle kamaráda, kterej tou muzikou tehdy žil a hrál na klavír Ježka a Beatles a všechno.. a začali jsme spolu. Já jsem tehdy byla velkej folkař, takže jsem ho zase natáhla do folkový muziky. Tak jsme spolu začali hrát a zpívat folk. Bylo to takový úžasný. Ta muzika, ať jsi chtěla nebo nechtěla, tebou nějak prostoupila. Furt jsem teda bojovala se zpěvem. Jinak ale pohoda. Flétna začala bejt prioritá. Člověk začal cvičit, oni si tě pak začali tam víc všímat, začala jsem hrát na koncertech, od toho čtvrtáku jsem hrála dvakrát třikrát do měsíce na koncertě, ale ne na Deyláku, venku, furt někde. A úplně jsem tím žila, už jsem neměla jiný cíl. Prostě měla jsem jednu kazetu Galwaye, kterou jsou přehrávala furt dokolečka. Paulík byl tehdy něco jako božstvo. A on byl i jako úžasný člověk. Byl takovej .. on náma žil a my jsme žili jím. Ta třída byla takovej kompaktní celek, ještě Peťa Mach (*učí na stejné hudebce jako Simona, také nevidomý*). Ten pro mě byl, jak pro malou holku.. fakt uměl. Byl takovej naproti tomu Pšáňovi, takovej mírumilovnej. Takovej jakože pohodář. Jarek to měl buďto černý nebo bílý. A Peťa uměl poradit.. jako, že byl o pár let výš, když jsem byla v prváku, tak on byl ve čtvrtáku, takže když jsem byla ve třetím, tak on byl dospělej.. už to uměl říct jinak. Pšáňa třeba říkal, když ti to nejde, tak seš blbá (*smích*).

- Takže celkově to hodnotíš jako přínos („pobyt“ na škole) ?

Celkově určitě. Obrovskej. A hlavně se člověk naučil žít v jakési komunitě. Naučil se, že taky nemůžeš všechno každému říct, že Deylák je malá škola, že to, co pošleš doleva, to se ti vrátí zprava. A hlavně tam ty lidi, že ty muzikanti jsou takoví citliví a vnímaví, tak tam procházely takový filosofický vlny. Někdo dělal jógu a někdo todle.

- I ti nevidomí?

Jo, právě že tydle lidi. Ty spíš byli citlivější, než ty koukaví. Ty koukaví chodili na zábavy a koukali, kde hrát v nějakým bendu, aby si něco vydělali, protože viděli na noty, tak hráli v zábavovejch kapelách a takhle...

Ale teda takový ty úplně nevidomý, to jsou nevidomý a ještě jsou takový trochu jiný, ty ne.

Mám pocit, že teď už tam není to fluidum.

- A co si myslíš, že dělaj děcka teďka?

Pařej hry na počítači.

- I ty nevidomí?

Jo. Pořád seděj u počítače. Kdyby aspoň něco dělali, ale oni hrajou hry. Prostě my jsme byli jiná generace. Teď je jiná doba. Je fakt, že já teď u něj toho taky prosedím.

- Ty jsi kamarádila s nevidomýma i zdravýma, vid'?

Já jsem měla partu.. teda.. já jsem nikdy nikam nepatřila jako úplně. Já mám momentálně víc kamarádů mezi zdavejma. Ale to vlastně nemůžu říct. Já nedělám rozdíly. Úplně mám nejradši, když se ty lidi někde setkaj spolu, jo. A je krásný pozorovat, jak ty koukaví jsou třeba trochu nervózní a pak to vezmou naprosto samozřejmě.

- Jo, přesně tak. Taky jsem ze začátku nevěděla, jak se na tebe dívat, byla jsem z toho nesvá.

Jasně, a jak to máš vědět, jak se chovat, když ti to nikdo nepředložil.

Neumím to ale posoudit, protože se asi naprosto mylně cítím naprosto zdravá. I mnohé postoje jsou tím poznamenáné. Možná bych někdy mohla trochu víc připustit, že něco není tak. A když na to pak přijdu, tak jsem z toho smutná. Ale já jsem tak vychovaná. Naši, a vlastně i Paulík, mě postavili do té roviny, že mi prostě nic není. To víš, člověk přišel z té základky zakomplexovanej. Že tam byly pořád nějaký škatule, a Paulík vždycky říkal, nebudu tě poslouchat, nehodlám. Tobě není nic, ty seš naprosto zdavej člověk, a to, že blbě vidíš, no tak co. Někdo třeba nemá nohu a je na tom mnohem hůř. Nebo prostě .. jsou lidi, který se v životě nezasmáli a ty sou na tom daleko hůř než ty. Vlastně lidi kolem mě stáli vždycky v té pozici, ty seš zdavej člověk, tak se podle toho chovej. Ne, že by nějak okrouhávali tu výlučnost, člověk věděl, že to má jinak, a je spoustu věcí, který musí být jinak, bohužel musí.

- To máš pravdu, ale je super, že se na to nevymlouváš.

- Moc ti děkuju, bylo to hodně osobní, myslím, že mi to hodně přineslo.

Deylák mi dal třeba i velikou svobodu. Jsme tam přišli ve čtrnácti a zjistili jsme, že máme volno, vycházky od osmi od rána do osmi do večera a nikdo neřešil, kde jsi. A bylo na každém, jak s tím naloží. Já jsem třeba dělala to, že jsem se sebrala, jela jsem na konečnou

metra a šla jsem zpátky pěšky, abych poznala Prahu. Nebo nějakým autobusem. Kolikrát jsem to ani nestíhala na tu osmou.

- A tos měla tolik volného času?

No, když jsem necvičila.

- Si říkám.

No my jsme měli ve středu jenom do jedné, a co máš dělat od jedné do osmi?!

- Prima. Ještě se zeptám, jaký máš plány do budoucna? Studuješ teď vejšku – logopedii.. chceš se tím zabývat?

No, chci se uplatnit se v oboru, dál se vzdělávat, dostudovat vejšku – šifit to normální jméno deyláku, že tam nechoděj jenom neschopný lidi s kombinovanými vadama. A logopedii.. tu studuju proto, abych si rozšířila vzdělání. V rámci specky v posledních ročnících na Deyláku jsme jí měli a hodně mě to zaujalo. Takže, studuju to proto, abych si rozšířila vzdělání, aprobaci, abych mohla dělat i v jiným oboru.

Rozhovor s Jaromírem

- Řekni mi něco o sobě, Jarku. Jako jméno.. můžu uvést tvoje jméno, nebo ho mám změnit?

Tak já se za svoje názory nestydím, tak ho tam klidně uveď. Takže, já jsem Jaromír.

- Jsi nevidomý od narození?

Ano.

- V jakém roce jsi absolvoval?

V roce 95, 96.

- A obory?

Flétna a klavír.

- A teď se zabýváš čím?

No a teď se zabývám tím, že kolik.. sedm let, skoro osm už na konzervatoři učím. Dějepis a příčnou flétnu, tu mám většinou ty druhý obory, to znamená začátečníky.

- A kromě toho, říkal jsi, že teďka jedeš do práce..

Tak a pracuju, teď jsem pracoval od února, asi to už skončí. Pracoval jsem v Tereze, což je počítačové centrum pro podporu vysokoškoláků i středoškoláků. Obecně bych řekl, pro

podporu studentů, ale jsou tam i lidi, třeba nestudující.. je to poradenství počítačový, vzdělávání, konzultace.

- A co jsi tam dělal konkrétně?

Já jsem tam konkrétně učil základy operačního systému.. takový to, aby člověk věděl, co je to plocha, co jsou to ikony, jak se uloží, otevře soubor.. takový ty úplně nejzákladnější věci pro toho nevidomého... A potom druhou linii toho kurzu tvořil tedy ten jaws, což je v podstatě mluvicí program, program, kterej zároveň odezírá a čte z obrazovky, a je zároveň schopen používat hlasovou syntézu, pomocí který to potom člověku může říkat..

- Chtěla bych se zeptat, jak ses dostal na Deylák? Proč jsi na něj šel, jak ses o něm dozvěděl, jakou jsi měl motivaci, jakej byl vlastně tvůj záměr?

(Jarek se směje) To je pěkný. No, tak já si o tý motivaci a záměru zas tak moc nepamatuju, protože si myslím, že člověk ve třinácti ví prd o tom, co chce dělat a proč to chce dělat. Já jsem tenkrát tak nějak žil v tom, že jsem dělal muziku.. dělal jsem jí na základní škole, na Hradčanech. A v rámci tý základky jsem dělal muziku a tak celkem se považovalo za samozřejmý, že bych šel s tou muzikou dál. Ono tehdy kolem toho roku 1989 ty možnosti studijní vůbec nebyly takový. Nebyly počítače, nebyla ani taková informovanost, ta perspektiva jít na vejšku, to se moc nenosilo tenkrát.. Takže se předpokládalo, že bych tu hudbu učil. A protože já jsem byl vždycky velkej čtenář, tak mě vždycky tatínek, když jsem byl malej, říkal když jsem nechtěl cvičit, počkej, půjdeš na kartáčníka, rozpícháš si ruce a nepřečteš nic, protože jsem tenkrát četl braila. A já jsem vždycky brečel, že nechci ty kartáče. Ale vydrželo mi to tak ty dva dny a pak jsem zase necvičil.

- Pamatuju si tě z toho dokumentu, ty jsi tam četl a skenoval ty knihy, je to tak? *(jde o dokument ČT Hamsa, Já jsem)*.

Jo, no jo. Já jsem byl dobře prdlej.

No a tak jsem prostě šel jako že to budu dělat dál s tím, že to budu jednou učit. Protože nákou jinou perspektivu jsem moc neviděl. Na gympl jsem se necítil a na ekonomku to mě nebavilo. Na učňák jsem nechtěl a ono moc nic jinýho ani nešlo. Tehdy se zabývat počítačem bylo nemožný, bylo to všechno v plenkách, já jsem o nic nich nevěděl. Dneska jsou všichni lidi zvyklí na ten internet, nebo že ten nevidomej má ten notebook, ale to je úplná hudba budoucnosti. To tenkrát nikoho nenapadlo, že něco takovýho bude, že se bude scanovat...

- Aha. Dobře. A změnil se ten tvůj postoj během studia? Měl jsi i nějaký ambice na sólovou dráhu?

No, tak ambice na sólovou dráhu asi jsem taky měl. To zas nemůžu říct, že by mě to v těch sedmnácti neokouzlovalo. Já jsem i nějaký ty ceny posbíral na soutěžích, takže to

nebylo úplně od věci, že bych hrál špatně. Ale spíš mě v tomhle motivoval můj profesor. A když potom došlo k tomu, když jsem dvakrát v pátém ročníku skončil jako čtvrtý, což je pořád hodně dobrý. Rozhodně, pokud si vzpomínám, tak málo kdo u nás tohle umístění měl. Tak tehdy došlo k určitému napětí, kdy jsem si uvědomil, že já nehodlám dělat.. nebo nehodlám být nástrojem ničích ambicí. Ani svého profesora, ani svých rodičů, nikoho prostě. Buď se rozhodnu, že to chci dělat, nebo že to nechci dělat. Tehdy, si myslím, že v tom byl i kus lenosti. Takže jsem si uvědomil, že bych určitě učit chtěl, protože jsem už tehdy pár dětí měl. My jsme tehdy jezdili se Simonou učit na střídačku malý děcka, bylo toho poměrně málo, ale nám těch pár korun jako studentům přišlo dobřejch.

- A jak jste jezdili učit děcka? Jako soukromě?

Jako víceméně soukromě. Tam byla taková maličká školka, a tam prostě děcka, co se nedostali na lidušku, prostě už neměli místo nebo já nevím, tak prostě asi deset jsme jich měli. Vždycky třeba po dvou, někdy po třech.

- Na flétničky?

Na flétničky. Potom jsme tam měli jednu holku i na příčku. Nákou dobu, asi dva nebo tři roky jsme tam takhle jezdili ..

- Takže se z tebe učitel formoval už během studia..

Víceméně od šestnácti let. Od čtvrtáku už jsem tohleto dělal. A v šestém ročníku jsem šel už na korektní, pět, šest hodin úvazek na lidušku klasickou.

- A nebál ses toho?

Bál. A dokonce mě to moc nebavilo. Na týhletý lidušce jsem zjistil, že mě to opravdu nebaví, že to neumím s těma dětma. Možná že dneska, jak jsem starší, že bych to zvládal líp, že bych třeba i věděl víc, jak se ptát, koho se ptát.. ale v těch dvaceti jsem byl trdlo, a měl jsem dojem, že mi to s nima nejde a že to s nima neumím. Zas jsem na ně nechtěl být zlej, nebo je nějak kazit, protože jsem si moc dobře pamatoval, co to může s člověkem udělat, když má blbého učitele. Takže když po dvou letech se vyměňovala ředitelka, tak ta stará paní ředitelka říkala, že těch pár hodin tady nebude, že bych musel vzít plnej úvazek, anebo odejít. A já jsem si v těch jednadvaceti uvědomil, že bych chtěl ještě studovat. Mě můj profesor chtěl dostat na akademii, na AMU. Já jsem se strašně bránil, nechtěl jsem, a ty přijímačky jsem neudělal. Tak aspoň, dneska jsem mu za to vděčnej, mě přemlouval, abych šel aspoň na vejšku. Říkal mi, že si myslí, že člověk, kterej má chytrou hlavu, by tu vejšku měl zkusit už jenom proto, že mu to dá rozhled, jinej životní názor. A měl pravdu. Myslím si, že mě v tomhle ukecal, že jsem si podal teda přihlášku na historii.. taky bylo těžký si něco vybrat.. práva jsem nechtěl, matiku jsem neuměl.. tak jsem říkal, tak co. Mě zajímaly ty východní filosofie, ale tam byl

problém v tom, jak budu číst ty jazyky? A nakonec oni ten obor, co jsem chtěl, neotvírali. Já jsem chtěl dělat buddhismus s něčím.. a tehdy mě nenapadlo jít na religionistiku se specializací potom na ten východ. Tak jsem šel na historii, existují i dějiny náboženství, tak se k tomu třeba dostanu. Tak jsem tam šel a vůbec jsem nepředpokládal, že mě tam vezmou, takže jsem se pro sichr přihlásil ještě na ladičskou, že se naučím ladit a budu těžce vydělávat za ladění klavíru, že budu prostě king, jsem si myslel. No, vzali mě na obě, tak co s tím, jak to dát dohromady? Tak jsem to ty tři roky dohromady různě dával, historii dálkově, a za tři roky jsem tu ladičkou udělal. Dneska v podstatě neladím, ale řekl bych, že pro svou domácí potřebu to umím. Už hůř někam jít opravdu na nějakou solidní kšeft, to znamená, ladit piáno v koncertním sále bych si netrouf, ale myslím si, že nějaký obyčejný pianino pro nějaký dítě, který na to hraje do hudebky, to celkem ... Ale ty kšefty nevyhledávám, protože vím, že to neumím, a že jsou lidi lepší, tak ti ať to dělají.

- A jak to ,žes to stihl za tři roky?

Ono se to dalo tenkrát zkrátit. Dala se udělat kontrakce, že jsem nedělal pátej, maturitní ročník, protože tu už jsem měl. A při tom jsem dělal tu historii, myslím, že ta tím hodně trpěla.

- A co do budoucna? Byla to hlavně otázka na studenty, ale zeptám se i tebe, pořád chceš učit? Nebo třeba i hrát?

No, tak já učím. Když se občas naskytne nějaká šance na hraní, tak si zahraju. Spíš to беру tak, pokud škola nabízí hraní, tak se snažím, aby hrály děcka. Já už mám svý odehráno. Já jsem hrával na různých koncertech, tak si myslím, že já, z pozice učitele, nebudu krást jejich šance na hraní. A jako to učení celkem mě baví, v tom jsem celkem zakotvil. Jako jsou dny, kdy mě to nebaví vůbec, ale to je asi normální. A co do budoucna.. snažím se poslední dva, tři roky poměrně intenzivně vzdělávat v počítačích, a amatérsky si občas zkouším programovat, ale nejsem na to úplně ten typ.. a rychle se u toho unavím.

- To je obdivuhodný, že z každého kouta bereš něco...

Tak já se snažím, protože si myslím, že v rámci možností by člověk měl zkusit, na co má. Osahat si ty svoje hranice. A zjistit, tak tyhle věci neumím dělat, tak je dělat nebudu, anebo je budu dělat s tím vědomím. Asi nemá smysl si říkat, že ze mě bude úžasnej řemeslník, když jsem levej jak poleno. To jsou pak z toho ty neurózy, kdy lidi si nastavěj, že chtěl bejt někým a něčím a nemaj na to a pak jsou děsně nešťastný. Vrážej do toho kvanta času a vlastně by bylo možná líp, kdyby dělali něco jinýho...

- A hraješ občas na kšeft, když je možnost?

No když se něco dozvím, ale dneska je to s těma kšeftama složitý. Zaprvé, jich není mnoho, hudebníků je dost, a ono taky, když člověk nehraje poměrně intenzivně nějakou domů.. já se tomu trochu vyhejbám, protože vím, že už nemám takovou kondici.. je něco jinýho si zahrát s děckama a něco jinýho pak vylézt před lidi. A já tím, že jsem podstatě deset let dělal tu vějšku, zabejval jsem se tou historií.. tak jsem spoustu energie věnoval tomuhle a ta hudba šla pryč.. Takže, pokud to nemáš jako poslání, že tím vyloženě žiješ, tak to nikdo moc takhle nedělá. Což si myslím, že já nemám. Já tu hudbu vnímám jako velice krásnou, mě se to hrozně líbí, já jsem moc rád, že jsem to vystudoval, ale nikdy jsem to neměl jako alfu svého života. Jak to maj některý lidi, oni tím opravdu žijou a je správný, že to dělaj, takový lidi to maj pak dělat.

- A máš to tak s tím učením?

Nemám. Já to takhle nemám s ničím. Nejsem tenhle ten typ. Já se těm věcem neumím takhle věnovat, že bych nad něčím seděl deset let a jenom tomu se věnoval. Spíš se snažím jako.. určitý věci mě zajímaj dlouhodobě, tak dlouhodobě nějakou formu zájmu udržovat. Třeba mojí velkou alfou je, to mě opravdu zajímá, je nějaký to sebepoznávání. To mě opravdu fascinuje, tadle věc. Myslím, že to je důležitý nejen pro mě, ale i pro moje okolí, a i pro můj budoucí život. Tak do tohohle vrážím spoustu času, někdy i dost peněz, že třeba odjedu na nějaký kurz, abych se něco naučil, nebo si něco vyzkoušel. Nebo jsem vrazil spoustu peněz do knížek.. Tak to mě fascinuje dlouho. Snažím se furt ten plamínek udržovat, aby to nezhaslo, a snažím se tímhle mikroskopem dívat se i na jiný věci, na úplně obyčejný věci. Jako třeba na to, jakým způsobem to fungovalo v těch dějinách. Je zajímavý dívat se na ty dějiny jako na příběhy určitých lidí, který jsou postavený do určitých životních situací, který podle svý morálky, kterou do nich někdo dal, a kterou si vypěstovali podle svý doby, tak se nějak chovali. A když si člověk takhle poskládá tu historii, tak je to ohromně zajímavý, protože je to historie mnoha životů a ty se můžeš poučit, jak to dělali jiný lidi. Kontext doby byl jinej, ale ty dilemata jsou pořád stejný..dát něčemu přednost, chování člověka k člověku, svoboda projevu... Takže takhle věc mě na tý historii doted' fascinuje. I třeba proč lidi dělaj určitý věci, proč jsou lidi vedený k válčení mezi sebou, proč jsou lidi, který se o ostatní staraj, proč jsou na světě lidi, který bohatnou a vůbec je nezajímá, co ty okolo.. Ty rozdílný příběhy a postoje...

- A přichází i na odpovědi?

Občas. Myslím, že na to nejsou definitivní odpovědi. Asi spíš tam je o to jít pro to poučení. Prostě chápat, jak ty různý životní modely fungujou. Když se staneš vojevůdcem, tak se podle tý role musíš nějak chovat. A mě baví se dívat, jak ty různý role vypadaj v tom životě. Jinak

vypadá role mnicha, jinak obchodníka, jinak rolníka.. A tyhle věci mě zajímaj. Já už to nezažiju, ale tyhle zkušenosti tam jsou, a já je můžu, když budu o tý době číst, tak si přečtu, jak ty lidi vnímali svět kolem sebe...

- To je moc zajímavý, to by mě bavilo. Nechceš napsat knihu? (úsměv).

- Takže teď Deylák vidíš z pohledu učitele, takže to vidíš jinak, než když jsi byl student.
Určitě.

- Co ti ten Deylák pořád dává, když tam stále zůstáváš..?

No já mám pocit, že bych teď měl začít vracet. Pokoušet se těm studentům předat určitou zkušenost, nejenom v rámci těch individuálních hodin, ale i v rámci té historie se občas nechám.. oni si myslí, že nechám, zakecat, ale já o tom většinou vím, takže občas si popovídáme o něčem, jak se učit, jak na to jít. Tak občas jim říkám, jak si pamatuju, jak mi bylo těch šestnáct a spousta těch věcí jsem odložil, že to nemusím. A že je třeba si pečlivě uvědomit, kam až s tím můžu jít, protože někdy se vyplatí ten problém řešit hned, protože je maličkej. Protože, jestliže mám jednu látku, co se mám naučit do zejtra, tak to mi zabere deset minut, ale jestliže se s tím profesorem domluvím, ať mě vyzkouší za tři tejdny, tak už těch látek bude šest. Tohleto uvažování většina těch studentů nemá a to je škoda. Kdyby si dali tu práci a pečlivě promysleli, co si tím způsobí, opravu do důsledků, tak věřím, že minimálně třetina z nich by se zamyslela, protože potom jsou z toho zbytečný stresy a napětí. Nebo se jim snažím říct, že to, co oni dělaj a považujou to za střed světa, jakože oni jsou ti nejvytíženější, že to vůbec není pravda. Že třeba studenti jejich věku na gymplu možná dělaj mnohem víc. Že prostě na naší škole ta zátěžovost není tak úplně vysoká, byť by se to zdálo, že jsou dva nástroje a je toho opravdu hodně. To znamená, že ten kdo to dělá pořádně, tak opravdu se tam nadře, protože fakt dělat dva nástroje až skoro tři, protože tam máš klavír, tak to je zátěž. Ale na druhou stranu se v tom dá slušně manévrovat, projít na trojky, čtyřky, tak ten člověk se moc nenadře a tou školou tak víceméně prolízá. Myslím si, že těm lidem ale nedochází, že dneska není stejná doba jako před dvaceti lety, kdy tu práci dostal skoro každý. Oni si prostě neuvědomujou, že padesát procent handicapovaných tu práci prostě nemá. Statistiky to říkaj celkem jasně. A že každý ten ředitel na těch hudebkách si vezme zdravého, se kterým nebude mít absolutně žádný starosti, pokud nebude mít doporučení na toho zřakově postiženého, anebo pokud nebude mít dobrou zkušenost s někým takovým. Ale stačí, aby přišel jeden blbeček a ten ředitel to už nezkusí, proč by to dělal. Je třeba těm studentům říct, že ten život je v jejich rukou a když na to budou kašlat, tak se jim to jednou nevyplatí. Dneska je ta konkurence veliká, mnohem větší, než když já jsem vycházel.

- A přijde ti, Jarku, že chtěj dělat ty učitele hudby?

Oni to nechtěj dělat. Kolikrát mi přijde, že na tý škole jsou omylem.. prostě aby něco vystudovali. Ta škola je jednodušší než gympl, a oni si neuvědomují, co tady můžou nabrat, získat. Neuvědomují si, že umět na něco hrát a bejt společensky jako na úrovni, mít určitej rozhled, že jim to může strašně moc pomoci. Že dneska dělá půlku úspěchu při zaměstnávání jak vystupuješ, jak se chováš, jak zapůsobíš. Jo a jestliže člověk dokáže dobře zapůsobit, tak toho může umět relativně málo, ale když to umí prodat, tak se prosadí. To tak je. Vždycky to tak bylo .

- I ten trend je mnohem nižší. Už hrozně málo .. mým záměrem je dokázat, jestli se ti absolventi stávají učiteli hudby, nebo ne...

Tak já bych řekl, že pořád ještě většina jo. Ale je to tím, že dneska jsou jiný možnosti. Dneska ty děcka můžou jít na vysokou, pokud na to trošku maj, ty možnosti jsou, opravdu před těma dvaceti lety to bylo jiný.

- Opravdu to bude asi tím, protože většina z vás, ty starší ročníky, učí.

Jo, ale otázka je, co budou dělat lidi, co jdou na vejšku, potom? Co budou dělat, až jí dostudujou? Tady si myslím, že dělaj tu chybu, že si nezachovaj aspoň nějaký to učení, aby získali trochu nějakou praxi, protože jestli jim v pětadvaceti dojde, že ta vejška je prostě neúživá a teďka začnou shánět místo v pětadvaceti, kdy čtyři roky s tím nebyli v kontaktu, tak zapomenou všechno. A můžou se znova učit nějaký ty metodiky... Samozřejmě, v těch pětadvaceti, když si řeknou, že to fakt potřebujou, tak budou mít úplně jinej motor se to učit, než když to do tebe jenom někdo cpe...

- Chtěla jsem se zeptat na ty dotace.. musím legislativně opatřit tvrzení o dotacích ...Nevíš, co je to za zákon?

Nevím, ale řekl bych, že by to mělo vidět vedení..

- Psala jsem mail..

No mail ne.. Chtělo by se zkusit zeptat, jak to s tímhle financováním je.. myslím, že je to záležitost financování ministerstva školství...

- Jo, jasně. Ono bylo něco i v těch výročních zprávách. Potřebuju nějak opatřit to, že u vás může studovat ta čtvrtina zdravých studentů ..

No ono je to ještě jinak. Samozřejmě škola se snaží, protože je to i její politika, brát hlavně ty děcka s nějakým tím handicapem. I teda proto, že mají ty dotace, ale i proto, že ty zdraví děcka maj šanci i někde jinde, a nemusej nutně jít sem. Neříkám, že nemůžou, ale nemusí. Zatímco ty handicapovaný těch šancí moc nemaj. A řekl bych, že ta politika je taková, aby se jim ta šance dala. Otázka je, za jakou cenu, kdy ještě jim tu šanci dávat, komu, a jakej výstup pro toho člověka uděláme, protože nemůžeme měřit stejným metrem člověka, kterej

vystuduje ladičkou školu, je technicky zručnej, umí opravovat ty nástroje, a člověka, který díky své mentální indispozici se za ty tři roky naučí sotva ten klavír otevřít a odšroubovat čtyři šroubky, když to přeženu.

- A proč škola bere i tyhle lidi?

No, jsou tam dva důvody. Jednak jsou tam ty dotace. A jednak je tady určitá politika, že tyhle lidi musí dostat šanci na vzdělání, což je ze zákona, dneska opravdu můžeš vzdělávat každého, podle jeho možností. Ale jediný, co se musí upravit, na co já bych apeloval, a dělá se na tom, aby se opravdu uzákonily speciální vzdělávací programy pro tyhle lidi, aby jejich vzdělávací program byl přizpůsobenější tomu, na co oni stačej. Abys je nemusela srovnávat s něčím, na co oni v životě nebudou mít a zároveň aby oni něčeho dosáhli a měli něco v ruce. Já s tím souhlasím, ale je otázka, jestli vždycky ten konkrétní človíček, kterej tam je, by se neuplatnil někde jinde trochu líp, to už je otázka na hodně individuální konzultace. Někdo ti řekne „jó, tady je to pro ně super!“, a někdo řekne „není“. A to už je věc názoru těch lidí, učitelů...

- Díky za tvůj názor.

Já si myslím, že podporovat tyhle lidi určitě ano, ale vytvořit jim adekvátní podmínky, systém vzdělávání a adekvátní závěrečný výstup. Není možný, aby ty lidi byli srovnáváni stejným metrem. Ono se to v praxi stejně nedělá.

- A může se stát, že počet těchto lidí převyší počet ostatních na škole?

To nevím, ale je fakt, že dneska díky lékařské vědě, jsou zachraňovaný děcka, co by před patnácti lety nemohly přežít. Dneska je ojedinělej případ, že by to děcko kromě té vady bylo úplně zdravý. Dneska mají ty děcka většinou ještě nějakou vadu, buď mentální, nebo jinou... Dneska ty kombinovaný vady převažujou, je to obecněj trend na všech speciálních školách...

- Prý tato tendence sráží prestiž školy..

Myslím si, že úroveň celková je daná mnoha věcmi, jednak zájmem studentů, aby té úrovně dosahovali, jednak zájem o tom, aby oni byli v tom kontaktu s tím, jak se hraje někde jinde, což řada těch největších kritiků z řady studentů nedělá. Oni rádi říkají, jak to nemá úroveň, ale když se podíváme na hraní většiny z nich, tak oni sami jsou důkazem té neúrovně. Ale myslím si, že kdo skutečně chce, může se tomu věnovat. Rozhodně jsou tam lidi, co na to mají. Není to o tom, že by tam byli blbí učitelé. Ono někdy z pozice studenta si myslíš, že ten učitel je na nic, ale za pár let zjistíš, že byl dobřej. Ale to jenom proto, že tehdy se ti nelíbil jeho způsob práce, sis myslela, že je blbej. Takže názory studentů bych v tomto směru nebral za příliš relevantní, protože oni nemají ještě šanci si uvědomit s odstupem, jak to bylo. Je třeba to vidět, jak je to jinde...

- Chtěl bys něco k tomu dodat, co by v rozhovoru nemělo chybět?

Co by tam rozhodně nemělo chybět je apel na to, že .. co vnímám jako důležitější úkol, vysvětlovat studentům důležitost i toho obecného vzdělání, vysvětlovat jim, že učitel hudby je osobností, kterej se nevyzná jenom v tý muzice, ale skutečně ve věcech obecných. To znamená, že se vyzná trochu v psychologii, nejen v odborných věcech hudebních, ale má trochu ten rozhled o světě, protože ještě pořád to tak je, zvlášť když je to na menším městě, prostě pro lidi je učitel inteligence, a jestliže je učitel „blb“, který ví jenom, jak se hezky hraje a jak učit dětičky, to je sice hezký, ale pokud to není celkově rozvinutá osobnost, psychicky pokud možno zdravá, člověk, kterej se snaží se sebou něco dělat, kterej je srovnanej, aby na ty děti nepřenášel nějaký svoje tenze, pokud je má.. je to kultivace člověka jako takovýho. Na tohle si myslím, že se ještě pořád neklade velkej důraz, tohle je potřeba těm děckám říkat. Nejenom hrát, ale naučit je přemejšet. Myslím si, že na tý škole je tendence a jsou tam lidi, který se snažej těm dětem vštípit, že je třeba nad těma věcma přemýšlet, že nejde jenom mechanicky opakovat, co jim někdo řekne... Ale je taky potřeba je stavět mnohem víc před zrcadlo vlastních důsledků, jestliže nedělám, mělo by tam být nějaký kladivo, který je klepne přes prsty, a to je vždycky nedaří. A to má mnoho příčin.. legislativa, odvolání..

Rozhovor s Johanou

- Já každýho z vás chci představit.. takže ty jsi Johana, studentka druhého ročníku, nevidomá, studuješ zpěv a kytaru...

Jo, dobře.

- Jak jsi mi dala v prváku tu esej.. možná se budu opakovat, ale zajímalo by mě, s jakou motivací jsi šla na Deylák? Jak ses o něm dozvěděla, proč jsi na něj šla? Možná jsi to psala v tom tvým textu, ale řekni mi to, prosím, ještě jednou.

S motivací.. ani nevím jak jsem se o něm dozvěděla.. na internetu. A šla jsem tam kvůli tomu, že jsem chtěla studovat hudbu, že bych chtěla učit.. spíš soukromě, než na hudebce. Dělat barokní hudbu, věnovat se interpretaci starý hudby a po Deyláku spíš ještě vystudovat nějaký hudební vědy...

- A tos věděla ještě před tím, než přišla na Deylák?

To, že se chci věnovat starý hudbě, to určitě.

- A kde se tenhle tvůj zájem zrodil?

Asi v 15 .. začínala jsem na gotický hudbě, začínala jsem objevovat krásu tý středověký hudby, pak jsem se zajímala o renesanci, baroko.. chodila jsem na různý koncerty.. tak jsem si řekla, že to bude ta moje cesta.

- Takže na Deylákú jsi chtěla víc tu hudbu studovat?

No ..

- To je zajímavé!

- Před tím, než jsi šla na Deylák, ses věnovala hudbě?

Právě že před tím jsem se hudbě věnovala, od malička. Od sedmi let jsem zpívala ve sboru, asi do šestnácti jsem zpívala v různých sborech, pak jsem si dala přestávku, pak od osmnácti jsem začala zas chodit do sboru a pak jsem šla sem.

- Na Deylák si šla v kolika letech?

Ve dvaadvaceti.

- Takže po maturitě?

Ne, já jsem chodila na gympl, a ukončila jsem třeták, takže maturitu budu mít až tady.

- Proč jsi nedodělala gympl, když jsi měla jen rok do maturity?

Protože to bylo strašný. I přesto, že to byl gympl pro nevidomý, tak to bylo dost ubohý. Co se týče přístupu... Není to škoda. Nepřála bych ti, abys zažila, co jsem zažila já. Bylo to tam hnusný. Nebyla tam žádná hudebka. Když jsem se jich ptala, jestli tam bude nějaká hudebka, tak na mě vyjeli „když se vám to nelíbí, tak děte jinam!“ .. Tak jsem šla jinam.

- Johanko, ta gotická hudba a stará hudba, pořád tě to drží?

Určitě. Drží a doufám, že držet nepřestane. Já bych právě chtěla dělat ještě vejšku a vystudovat hudební vědu a dějiny hudby, to teď máme a to mě děsně baví, budu z toho maturovat. To je proč je ta hudba taková, a jak se pozná a proč je takováhle .. jsou to úžasný příběhy, je to jak pohádky.. je to úžasnej svět.

- A dává ti Deylák to, co od něho očekáváš?

Jako jo, v jistým smyslu určitě. Můžu si tam zaspívat, hrát. Škola mě moc baví, ten kolektiv je úžasnej, to prostředí je krásný, rodinný, můžu se tam víc otevřít, projevit, což na tom gymplu nebylo vůbec možný. Ale je fakt, že ta stará hudba je tam dost zanedbaná.. nebo zanedbaná... zpívaj se tam árie antiche ale taky romantismus a moderna.. a já mám radši ty klidnější harmonie. Tak ale proto chci studovat i tu vejšku, abych uspokojila svůj záměr úplně. Ale nahlížíme do árií antichí.

- Antiche.. jak se to píše? To jsem nikdy neslyšela..

Antiche. No to je právě ten Scarlati a Falconieri...

- Díky. A tos mi vlastně odpověděla i na další otázku – co do budoucna. Takže chceš jít na vejšku, studovat hudební vědu, .. a co učit?

No učit.. já bych toho chtěla dělat víc.. otázka je, co se povede, co vyjde. Učit bych chtěla soukromě, a chtěla bych učit ty lidi, co o tom maj zájem, ten zpěv a kytaru. Protože když vidím ty lidi, který to nebaví, tak je mi z toho smutno. Tak bych chtěla učit soukromě. V lidušce určitě ne. Mě docela mrzí, když některý děti to nebaví a choděj na ty hudebky... Ale spíš než učit, bych chtěla mít svůj vlastní sbor, barokní, nějakej komorní, anebo zpívat v nějakým uskupení , který hraje tu starou hudbu.

- Je to techniky možný, abys vedla sbor?

Já nevím, ale myslím si, že by to šlo. Sehnat třeba devět lidí, ne moc, třicetičlennej sbor, to asi ne. Ale zase, lidi, který to baví, aby nezneužívali toho, že nevidím, že jo, aby se mi tam nebavili...

- A Johanko, ty jsi chodila do hudebky?

Vlastně jenom půl roku, když jsem chystala na Deylák, tak jsem se připravovala u jedný slečny kvůli sólovému zpěvu.

- Přijímačky jsi teda dělala ze zpěvu?

Ze zpěvu a z hudební teorie.

- A tu ses učila jak?

Tu mě dva měsíce učila jedna studentka z Deyláku.

- Takže ty jsi před tím zpívala jenom v těch sborech..

.. a nedělala jsem teorii.. až na Deyláku, tak s tím teď trochu zápasím.

- A k tomu učení..

Já nevím, jestli bych byla schopná.. mně by to bavilo, kdyby to tomu člověku šlo (*smích*), bych byla schopná mu klidně vysvětlit, že teda takhle ne.. Tak nevim no.. říkám soukromě.. kdyby.

- Co učitelé na Deyláku?

Jo, jsou tam přátelský lidi.

- A motivujou tě v tom, abys i ty sama učila? Když vidíš, jak tě ten učitel učí...

No, někdy jo. Ale spíš si říkám.. když mě někdo učí a mě se to nelíbí, tak si dělám v duchu seznam a říkám si, že takhle to rozhodně já dělat nebudu.. tak uvidím jak to vydrží.

Ale pak si zase vytvářím seznam kladů a to si říkám, tohle se mi líbí, takhle bych to dělat chtěla..

- Vnímáš i tu integraci na škole?

No, je fakt, že víc mně pomůže po škole člověk, kterej špatně vidí, než kterej vidí. Myslím si, že člověk, kterej špatně vidí se do té situace umí vžít líp.. jak kdo. Třeba Maruška pomáhá vždycky, to je světlá výjimka.

- Já jsem si vždycky myslela, že ty zdraví tam těm nevidícím pomáhaj.. a ono ne..

Jak kdo.. některý lidi jsou tam takový nafoukaný... Ale není to strašný, oproti tomu gymplu.. Tam ty vidící byli úplně.. no! Nevšímaví. To ti povím zářnej příklad. Máma mě vezla do školy a v autobuse, nastoupil kluk, kterej viděl a chodil do té školy, seděli jsme na sedadle a on seděl přes uličku. A máma mě dovedla do té školy. A já říkám ve třídě „Lukáši, čau, ty jsi jel autobusem, nebo nejel?“ Protože jezdily jenom dva za hodinu, takže byla velká pravděpodobnost, že bysme jeli stejným.. A on se otočil a řekl „Já jsem tě neviděl!“. A to seděl vedle mě! *(rozčileně)*

- Vráťím se k tomu učitelství, Johanko.. zkoušela jsi to někdy?

Jo, zkoušela jsem spolužáky doučovat angličtinu a oba si to pochvalovali, že to vode mě chápou, že to k něčemu bylo. Tak jsem měla radost! Ta spolužačka, vona říkala, že má trému z té profesorky a já jsem to taky zažila, jaký to je, je to strašně nepříjemnej pocit, když se bojíš toho učitele. Tak já jsem jí nejdřív, než jsme začaly, tak jsem jí uklidnila, tak ta práce pak pěkně šla, pak si to pochvalovala, tak to jsem moc ráda.

- Supr, tak to bys mohla spojit, to co umíš *(Johana je takový terapeut amatér)* s tím učením!

No právě! Na to myslím, strašně.

- To bys byla skvělej učitel!

To já bych chtěla bejt učitel.

- A chtěla bys učit i hudbu? Tak soukromě, ty lidi, co o to budou mít zájem.. Mohla bys dělat nákou takovou terapii.. studovat muzikoterapii a ještě to spojit s tím barokem...

Joo to zní dobře! No, já čerpám ze svejch zkušeností, já jsem si toho hodně zažila s učitelem a myslím si, že ten člověk by měl bejt klidnej, v pohodě, neměl by se bát.

Jako kdybych učila, tak chci mít přístup jakože familiérní, než ten odstup, chci aby mě ty lidi brali spíš jako kámošku, co lidem něco vysvětlí.. hlavně, co nechci, je po těch lidech řvát! To jako fakt nechci, to radši něco rozbiju...

- Odejdeš za dveře, rozbiješ talíř a zase pokračuješ *(smích)*

„Paní učitelka ňak rádí, maminko?“ *(napodobuje dětský hlásek)*

- Ještě mě napadlo, že bys chtěla mít sbor... kdy s ním chceš začít?

Určitě až za těch pět let po tom absolutoriu.. ještě zatím moc neumím.. tak až to přijde..

- A když jsi říkala, že se na škole tu starou hudbu neučíš, jak se to chceš naučit?

No, já jezdím o prázdninách na různé semináře, ty barokní a tak. Letos zase pojedou na Kuks, tam jeden pán dělá s barokní skupinou.. byla jsem tam loni a bylo úžasný!

- Aha. Takže se to naučíš takhle mimo, a ve škole se naučíš zpívat, tu techniku..

Jo, ale baví mě to, moc mě to baví. Já neodsuzuju tu moderní hudbu, v žádném případě. Teď minulý úterý jsme poslouchali Svěcení Jara, a tyjo, no nechci to hanit, jestli to máš třeba ráda, ale takovej randál jsem neslyšela. Takovej rámus, že jsme neslyšeli zvonění! No a já abych se pak uklidnila, tak jsme na dějinách hudby poslouchali něco barokního, no to byla náhrada za to... Mně to nedělá dobře ty moderní harmonie, mě z toho bolí hlava, a je mi tak stísněno... A myslím na depresivní věci.

- U moderní hudby?

Jo.

- A u barokní hudby ne?

Ne! Vůbec! Ta je taková otevřená, jasná, průzračná. Ty lidi takoví fakt i byli. I ty lidi, co vedou ty semináře, třeba ten pán, co to vede, to je barokní člověk. On je křesťan, ortodoxní, a on prostě, když říkám barokní člověk, tak to tak je. Takovej asketicej, hubenej, stroze oblečenej, strašně hodnej, a strašně moc tomu rozumí, ten co umí vo tý hudbě...

- Mě překvapuje, jak jste všichni, se kterýma se bavím, tak zajímavý. To bych vůbec netušila, že máš takovéhle krásnej zájem! Že miluješ barokní hudbu...

Nejen tu, vlastně starou, od gregoriánského chorálu po vrcholný baroko. Klasicismus taky, ale ten Mozart už je na mě moc racionální. Já potřebuju ty emoce, aby tam byly. Každá ta skladba mluví a on to má jasný, nedává prostor představivosti.

- A co romantismus?

No, jak co. Ten je pěkněj, takovej emocionální.. všelijakej...Ale co se mi moc líbí je z impresionismu od Debussyho Moře, nebo Arabeska..

- To je klasika, tu mám taky moc ráda!

A od Smetany ty polky se mi líbí! (*zanotuje si*)

- Budu ráda, když tě něco napadne, co by v tom rozhovoru rozhodně nemělo chybět..

Čím jsi chtěla bejt jako malá?

Já nevím.

- Nepamatuješ si to? Nechtěla si být popelářem nebo princeznou?

No já jsem chtěla.. vlastně vím. Kromě hudby mě strašně moc bavej ty humanitní.. historie mě hodně baví. Jezdím po památkách a do ciziny. A sloh. Jako psát mě moc baví, na slohovkách vždycky dvoustránkový slohovky. No a když jsem byla malá, tak jsem měla takovou zvláštní schopnost, kterou jsem v sobě pak nějak potlačila, ale dělám to, jakože

z fleku vymejším příběhy. A když jsem byla malá, tak jsem si vzala plyšáka, držela jsem ho v ruce a najednou jsem začala: „Byl jednou jeden myšák, jmenoval se Miky. Žil v jedné krásné zahrádce.“ A začalo se to ze mě odvíjet ten příběh toho plyšáka. A mě tohle strašně bavilo, ale dělala jsem to vždycky sama, nějak jsem si zalezla a tam jsem to vyprávěla. Anebo mámě. Mojí mámě se to moc líbilo. A teď hrozně ráda píšu. Taky bych chtěla skládat skladby... nebo improvizovat. To mě hrozně baví.

- A máte ve škole skladbu jako předmět?

Nenene.

- Nemáte skladbu?! Ani nepovinněj?

I když asi jo, jako nepovinněj joo.

- My jsme se bavily spolu loni, to jsi byla čerstvej prváček, tak jsem už na tý škole rozkoukala?

Joo.

- A kolik vás tam teďka studuje?

Necelá stovka.

- A ty znáš všechny?

Všechny ne, ale většinu.

- Tak to bude asi všechno. Ještě bys chtěla něco dodat?

No, teď mě ještě napadlo, že bych všem lidem, který můžou, přála, aby si poslechli tu hudbu, aby se naučili jí vnímat, protože v tý hudbě je strašně moc. A ať se vo tu hudbu zajímaj, protože bohužel, některý moji spolužáci tam jdou jenom proto, aby někam šli a hudba je prostě nebaví. Já chodím i na koncerty, aktivně, mimo školu. A voni prostě fuj, vážná hudba, fuj.

- A proč šli teda na konzervatoř?

No že jo, není tam matika, jede se tam pomalu, nic moc se po nich nechce. Co, vid'. Proč si to neulehčit. Jako proti tomu gymplu je ta konzervatoř pro mě pohoda. Pohoda klasika. Jako opravdu, jako já mám náskok, protože jsem byla tři roky na gymplu.

- To je strašná škola.. to pak ta škola trpí tím..

A nejen kvůli tomu, to nevím jestli si tam byla.. to vzali prváky, takový prostě musím říct nesvéprávný lidi, a to je síla, ty tam prostě nemaj co dělat. A myslíš, že je vyhoděj? Ne.

Že na konzervatoř berou kluka, co se počůrává na sboru. Co si pak lidi vo nás řeknou, vo tý škole. Když sedí na Kampě a dělá (*ukazuje pohyb rukama*), volaj na něj záchranku, jestli nemá záchvat nákej..

- Škola prej potřebuje dotace..

No, přesně!

- Tak hlavně, že tam jsou takoví studenti jako ty, Johanko.

No já nevím jestli bych to tam zachraňovala, ale maj mě tam rádi.

Rozhovor s Radkem

- Tak o tobě, Radku už něco vím. O každým z vás bych chtěla napsat takovej odstaveček, kde bych vás chtěla „shrnout“, jako třeba: tohle je Radek, je to student, je mu třiadvacet let a tak. Máš něco, co bys chtěl o sobě říct někomu, kdo tě vůbec nezná a ty bys chtěl, aby tě poznal, tak něco takovýho obecnýho o sobě...

Ježišmarjá, já o sobě strašně nerad mluvím, tak vůbec nevím, co bych vo sobě řekl..

- No, jsi student Dejláku. Co tam teď studuješ?

Teď už studuju ladění klavíru.

- A jaký to je?

Musím říct, že oproti konzervatoři to je samozřejmě úplně jinej styl práce, úplně jinej styl studia, ale myslím, že mi to vyhovuje možná i víc, protože sedm let byl člověk zvyklej studovat nějakým způsobem a tady se to úplně liší. Tam se vlastně jednalo o psychickou práci a nějakou disciplínu, kdežto tady už máš i manuální práci, což mi docela prozpívá, protože představa, že vylezeš z konzervatoře a ohledně manuální zručnosti seš prakticky nepoužitelná, tak si myslím že to škoda, a takže jsem si říkal, že teda puďu ještě na tu ladičskou a myslím, že to skutečně má svůj význam.

- Takže důvod jít na ladičskou byl ten, aby ses naučil manuálně pracovat?

Podívej, ono dost lidí mi to vyčítalo, říkalo, co blbneš, vždyť ladičská škola je nižší typ vzdělání než konzervatoř, ale je to prakticky úplně něco jiného, je to jinej typ práce, jak jsem říkal. Je to práce s nástrojema, práce s klavírem. A musím říct, že mě to chytlo. Baví mě to, to ladění. A můžeš tam pracovat se dřevem, pochytiš spoustu věcí. Rozvíjíš si technickou představivost, a to je důležitý, protože si myslím, že řada nevidomejch nemá absolutně žádnou technickou představivost, což myslím, že je škoda. A tahle škola ti velmi rozšíří technickou představivost. Myslím, že to byla pro mě správná volba. Skutečně správná volba

- To je škoda, že to není propojený. Na konzervatoři nebyly žádný takový předměty, který by rozvíjely technickou představivost?

Nebylo to. Ono se to asi moc nedá, nebylo by tam na to moc času. Ale myslím, že to řadě nevidomejch chybí. Oni neví, jak si maj představit kruh, čtvereček...

Já až teď mám po letech matematiku a čoveče, já jí měl naposled na základce a teď jsem zjistil, že mi to všechno vypadlo. Já dneska vůbec nevím, co je rovnostrannej a rovnoramenej trojúhelník.. vzorečky, všechno mi to vypadlo. Teďka máme ve třídě spolužáky, co teďko přišli ze základky a oni jsou v tý matice oproti mě strašně chytrý, a já jsem býval zvyklej na to, že jsem ve třídě sám bejval nejchytřejší a teď jsem úplně blbej.. když si vezmeš, že ty patnáctiletý uši jsou daleko zručnější v tý matematice... Musím říct, že toleto mi docela podrylo sebevědomí...(směje se)

- Takže, Radku, ladičská škola.. to je zase na pět let?

Na čtyři bez maturity.

- Aha, tu vlastně už nepotřebuješ, vid'.

No, chtěl bych! Ale asi bych musel dělat komplet všechno, protože budou už státní maturity, takže bych musel znova češtinu, i když jí už mám... No je to blbost, ale kdybych si moh udělat maturitu z ladění, byl bych moc rád, to mi věř.

- Takže tím se ti řeší budoucnost na další čtyři roky.

No víš je to tak, že já tady u tý ladičský mám dost volnýho času, takže já potom můžu dělat takový ty kšefty jako hrát s tím Landou, a já nevím, věnovat se rozvojem kontaktů... o tom se na Deyláku nesmí ale moc mluvit..

- Proč??

Protože je to šoubyznis, je to Landa. a ne klasika. Když neděláš klasiku, tak jsi špatná.

- To je divný, myslela jsem, že jde o to, že hlavně děláš hudbu a že je jedno, jakou...hlavně že hudbu.

No ne, prosim tě, jestliže nejseš učitel, tak seš špatná!

- Hele, tak to je zvláštní, protože já jsem do svý metodologie napsala, že Deylák vychovává učitele hudby, a oni mi to zamítli s tím, že žádný z oborů není přednostně charakterizován, jako výlučně pedagogický...

Dejlák právě v šestým a sedmým ročníku – každá konzervatoř – jejím hlavním úkolem je vychovat učitele hudby. Třeba někde ne (hradiště vychovává hráče), posláním Deyláku je vychovat hlavně učitele hudby a bohužel je tomu všechno podmíněný.

- A máš speciální předměty?

No jasně, pedagogiku, psychologii..

Hlavním posláním Deyláku je skutečně vychovávat učitele hudby. Zeptej se klidně i zástupce, ten ti to řekne.

- Jo, ten mi to řekl, to je fakt, ale nikde jsem to nenašla napsaný... musí stačit vaše slova.

Musím říct, že poslední dobou mi paní ředitelka vyšla vstříc, když jsem potřeboval uvolnit. Na turné.. teď jsme vlastně s Danem jeli velký turné, pět koncertů. Takže mě uvolnila z výuky, vyšla mě vstříc. Ale jinak musím říct, že škola se staví k těmdletěm věcem velmi nekompromisně. Jenom díky tomu, že jsem ladič, tak se uvolnil ten tlak. Ale dám ti třeba jasnej příklad. Chodím na zpěv. A byl jsem na kurzech jednoho italského maistra. A nakouls jsem, že zpívám pop a že to tady těm všem kantorům vadí a že mě za to strašně odsuzují. A ten Ital mi potvrdil to, co já si myslím celá léta, že to jsou konzervativní pitomci a že je to přesně naopak, že dobrej zpěvák by měl umět zazpívat úplně všecko. On hodně nadával na ty český názory, že klasici nesnášej popový zpěváky a když je někdo kdo zpívá pop a klasiku dohromady viz Dan Hůlka, tak ho všichni odsuzují. Myslím, že to je špatně. A bohužel Deylák se k tomu staví stejně blbě. Je nezajímá, jak ty se budeš žít. Pro ně důležitý, jestli budeš učitel hudby, a když nebudeš, tak je to špatně.

- Tyjo, tak to tou svojí práci trochu vrtám do vosího hnízda, koukám! Protože hodně lidí tu hudbu fakt neučí...spousta teda jo.. ale taky ne..

Ty, Alčo, oni dneska se ty lidi chtěj taky žít něčím jiným, než bejt učitel hudby. Je spousta lidí, kteří by chtěli studovat třeba muzikálovej zpěv, popovej zpěv, ale naše škola to bohužel neumožňuje, protože ve vedení jsou konzervativci. Oni ti řeknou „my nemáme profesora, kterej by to učil..to je moc složitý..“

- Tak se tam můžeš vrátit jako učitel ty!

Tak si myslím, že to je velká škoda, protože ten Deylák by měl spousta studentů.

Bohužel ta škola v tomhle ohledu není vstřícná. Když to někde řekneš, tak seš špatná, protože do toho reješ.

- Tak to můžeš někde studovat sám, ne? Studuješ teďka někde popovej zpěv, ne?

Já na to kašlu, protože zásady popovýho zpěvu znám a hlavně jsem se přesvědčil o tom, že ty lidi, co to učeš, neuměj vůbec nic.

- A chodíš teď teda někam zpívat?

Já jsem chodil k Lídě Nopový, a to je velmi tristní, to co vona předvádí.

- Trochu jsme odbočili od těch speciálních pedagogických předmětů. Takže tu pedagogiku a psychologii máš v šestáku a sedmáku..?

Hlavně, ty máš psychologii už v pátáku. A hlavně, ty máš literaturu a metodiku každýho oboru. Metodika – to je to, že se učíš, jak ten předmět máš učit. Takže jestliže jsem já měl obory harmoniku a zpěv, tak jsem měl v šestáku a sedmáku metodiku harmoniky i metodiku zpěvu a literaturu harmoniky a literaturu zpěvu, abych věděl, kdo pro to co napsat.. a tak. To

jako učitel hudby samozřejmě musíš znát! Deylák tedy má pedagogický zaměření! A netvrdim, že to je špatně.. ale je tady zásada, že hraje na milion nástrojů a hraje na to blbě.. ty ředitelé v hudebkách dneska neberou lidi, který ... tam se furt drží ten názor, že jako když budeš umět hrát na tři nástroje, a ještě budeš umět ladit klavír, tak seš prakticky úžasnej tvor, kterého každej ředitel v hudebce velmi rád přivítá. Myslím, že dneska už to není tak úplně pravda. Protože když se potom budeš chtít živit tou sólovou hrou, tak neumíš v podstatě na nic. Měl jsem kamaráda, ten hrál na harmoniku skvěle, na klarinet skvěle, a na klavír taky skvěle, ale prostě to je jeden ze sta..

- Heh, takže jeden na celou školu!

.. a to ale funguje tak, že ten člověk nedělá nic jiného než že hraje. Ten člověk nemá prakticky žádný normální soukromý život. Nechtěl bych to. To radši budu průměrný hráč, ale užiju si ten život nějakým způsobem.

Nejsem blázen.

- Radku, zpátky k těm předmětům, jaký jste měli, ty speciálně pedagogický?

Metodika: Je u každého oboru zvlášť. Pak máš takzvaný náslechy, říká se tomu lidově praxe. Máš to u obou oborů – jdeš k někomu na hodinu, a podle toho kantor buď učíš nebo posloucháš, jak kantor učí, a řekneš svůj názor.. prostě náslechy, jak učit. Je to naprosto dokonalá pedagogická příprava k tomu, aby se z tebe stal dokonalejší učitel, to je jedna věc. Pak tam máš ještě historicko-estetické semináře, hystericko-estetické – to je příprava na diplomovou práci.. a tam se učí věci, jak by se učitel měl chovat..

- A ještě nějaký odborný?

Dějiny kultury, základy estetiky. Většina je v šestém a sedmém ročníku. Literatura v šestém.

- A když školu dostuduješ, dostaneš titul?

Ano, seš DiS. Diplomovaný specialista..

- A je ti tenhle titul k něčemu?

Prosím tě, k čemu ti je dneska DiS? Cejtím se furt stejně.. to má dneska kde kdo. Z kde čeho. Prosím tě, ta škola mi dala spousta věcí, nechci na ní házet jen špínu, ta škola má svůj smysl a ty kantoři jsou tam skvělí, samozřejmě není to dokonalý, ale to není nikde. Ta škola mi hodně dala, a to, že se k některým věcem stavím, jak se stavím.. bohužel, co se dá dělat, nic. Ale myslím si, že skutečně to nebylo zbytečný, naopak. Člověka to hodně naučilo a můžu ty škole bejt vděčnější za hodně věcí.

- Jenom jsi nesplnil to, co po tobě chtěla, že nejsi učitelem.. ale třeba se ti to bude někdy hodit, vid'?

No třeba jo.. ale .. jen přes mojí mrtvolu. Možná soukromě, ale zase. Je to velká zodpovědnost. Třeba v tom zpěvu. Hlas můžeš lehce někomu zkazit. A já se na to necejtím. To je velká věc. A kór začátečníka. Já jsem schopnej poradit něco někomu, kdo už zpívá, ale netroufl bych si vést začátečníka.

- I přes svoje zkušenosti?

K tomu jsou povolanejší. Ono to chce praxi. Jak můžeš bez praxe někoho něco učit?

- Vždyť máš svoji praxi, učíš se zpívat už 11 let!

Ale víš co, to je takový .. já to vidím tak, až mi bude pětáctyřicet, padesát, až budu mít za sebou letitou praxi, tak potom může člověk někomu něco předat. Ale když se ještě učíš, tak jenom papouškuješ, co tě někdo někde naučil..

- Ale máš přece svou zkušenost, přece!

No dobře, ale ta je furt minimální. Sice je nějaká, ale není furt taková, abych já se cejtíl bejt povolanej k tomu, abych mohl něco zásadního člověku říct.

Jak jsme měli ty kurzy s tím italským maistrem, tomu je kolem šedesáti, k tomu jsi přišla a on naprosto přesně viděl, co tomu hlasu schází, přesně viděl, co s tím hlasem udělat a dokázal tě během tejdne posunout o tři sta procent dál. Takže, když už něco dělám, tak to dělám tak, abych to dělal pořádně. Takže bejt nějakej podprůměrnej učitel, támhle někde se zapikolovat někde na hudebce, to ne! To myslím, že není úplně to ono, co bych chtěl.

Když už bych měl někoho učit, tak bych rád, aby to tomu člověku skutečně něco dalo, abych cítil, že je to v pořádku. Zatím tenhle pocit nemám, přestože zpívám. Neumím si představit, jestli bych dovedl.. asi bych to uměl, ale chce to velkou odvalu a já si myslím, že na to ještě nejsem připravenej. Hlas.. to je zodpovědnost. Blbej zlozvyk u kytary se dá přeucít, ale když někomu zničíš hlas, to je pak problém.

- A tohle si lidi na škole neuvědomujou, že je to nezodpovědný?

Ne. Někdo jde přece učit hned...No ale neučej zpěv!

Lidi, který dojdou k tomu, že je jejich poslání, ne povolání, učit hudbu, tak pak je to zase něco jiného. Já se necejtím být kantorem a pokud k tomu přesvědčení někdy dojdu, tak až si bud jistej, že to umím kvalitně. Protože blbejch učitelů, těch je milion. A já se tam nepotřebuju zařadit, nikoli.

- Proč jsi šel na Deylák, Radku. Jakou jsi měl motivaci? Byla to hudba? Jak to vidíš zpětně?

To byl jako blesk z čistého nebe. Já jsem chodil na lидуšku do Budějic na harmoniku a tam paní učitelka se dověděla o Deyláku, já jsem byl jedinej nevidomej, kterého kdy učila. A shodou okolností tam jeden náš nynější učitel (pan učitel Štěpán) tam na tý škole

v Budějovicích učil. A ona se s ním setkala a slovo dalo slovo a já jsem se s ním seznámil a díky němu jsem se sem dostal.. Zařídil mi konzultaci na Deyláku a už to letělo. Tomuhle člověku jsem skutečně vděčnej. Takže díky týhle učitelce, jinak bych o tom asi neuvažoval.

Jak mi bylo těch 12, jsem byl do tý harmoniky blázen a neuvažoval jsem o budoucnosti.. a v ten moment byla pro mě meta ta konzervatoř, neuvažoval jsem o tom, co bude dál.

- A během studia?

Zkoušel jsem spoustu nástrojů. Jenže já jsem se chtěl věnovat tomu zpěvu. Já jsem zpěv studoval už na lidušce, jenže pak jsem začal mutovat, tak jsem si řek, budu se tomu věnovat potom. No a pak jsem se k tomu vrátil, a vlastně jsem u toho zůstal, tu harmoniku беру jako takovej vedlejšák. S panem profesorem, co mě měl na harmoniku máme velmi přátelský vztah, a skutečně, je to jeden z mála lidí na Deyláku, kterých si skutečně vážím a jestli bych o někom mohl říct, že to byl můj druhý táta, tak to byl on. Léčil mě takový ty dětský lásky, jsem se mu se vším svěřoval, konejšil mě.. když jsem byl na tom intru, tak on pro mě znamenal takový to zázemí. Myslím, že to je oboustranný, on sám mě má rád jako svého třetího syna.. je to takový strašně roztomilý, dodneška spolu udržujeme vztah.

- Super, teď jsi mi nahrál na další otázku. Já jsem si všimla, že tenhle vztah učitele ke studentům co jsou na intru takový bývá – i výchovný...

Víš, ono je u tý individuální výuky důležitý, aby ti ten kantor nebyl jenom kantorem, ale i přítelem, což si tady asi hodně lidí uvědomuje, ale někdo je taky takovej studenej psí čumák, což si myslím, že je škoda, a já musím zaklepat, jsem měl štěstí na dobrý kantory. Dodnes si tykáme, chodíme spolu na pivo.. ale v momentě, kdy jsme na pivu, tak v pohodě, kamarádíme se, ale v momentě kdy jsme na hodině, tak je to vztah kantor-žák. Tohle totiž spousta lidí neumí rozlišovat. Myslím, že ten přátelskej vztah u toho kantora by měl bejt. Ten kantor nejen že ti .. on tě má nejen učit, ale i formovat, vychovávat, nalejt ti charakter, předat ti něco ze sebe. Je to velká zodpovědnost, a já osobně si dokážu vážit dobrýho kantora, a z týhle pozice bych to právě nechtěl sám dělat, protože si myslím, jestli bych toho teď už v těchle letech byl schopnej. Bejt učitel to je jedna věc, ale bejt skutečně dobrej učitel, to je věc druhá.

- To člověk musí mít dáno něco i do vínku.

Přesně tak, a spousta lidí si tohle neuvědomuje. Ale znám soustu lidí, co to chtěj dělat a učeť třeba už při studiu... Ale já ne.. nedošel jsem ještě k tomu. Občas si tak v duchu říkám, jaký by to bylo fajn, kdybych v těch třiceti učil nějakou šestnáctiletou .. víš co .. to by nebylo špatný, ale to je všecko otázka budoucnosti. (*smích*)

- Takže, ptala jsem se, jak to bylo před nástupem na Deylák, jak to bylo během studia, a teď mě zajímá, jak to máš teďka? Co bude dál?

Tak, co bude dál? No.. já si v průběhu tý ladičský snažim vytvářet kontakty, to znamená, že hraju s tím Landou, a já nevim.. snažim se nějakým způsobem se nějak prosazovat. A skutečně jméno Daniel Landa znamená v dnešní populární hudbě hodně, takže v momentě, kdy někde řekneš, že hraješ s Landou, tak jakoby máš otevřené dveře hodně, hodně moc. Takže tímhle směrem se chci ubírat. A musím říct, že na ladičský škole mám třídní profesorku, která mi v tomhleto hodně vychází vstříc. Je to takový uvolněnější. Je to člověk se kterým mám přátelský vztah.

- Takže teď si děláš kontakty do budoucna, studuješ.. a pak se prostě uvidí..

Ber to tak, že tady mám celkem levný ubytování, musím samozřejmě dodržovat nějaký řád.. Tady na Deyláku máme ale tak skvělejší režim na internátu.. některý lidi na to nadávají, ale tady není podstatě žádný režim, vycházka do 24 hodin.. Máme tam přátelským vztah. Když jsem viděl, jak to maj u ségry, tak to byla síla, vycházky do 20ti.. Lidi, který na ten režim nadávají, neví, vo čem mluvěj, nic jiného nepoznali..Ubytování tedy nemá chybu, takže zatím neřeším, co bude dál, protože na to jsou tři roky času, tak to se může spousta věcí změnit. Takže dál nevím, já jako neuvažuju nad tím, co dál. Možná je to chyba, ale zatím se snažit rozvíjet ty kontakty...

- A jak ty kontakty rozvíjíš?

To je takový zvláštní. Tím, že hraju s tím Danielem.. třeba v tý kapele je spousta zajímavých lidí a ty o tobě třeba někomu řeknou...

No a tak nevtíravě se musí člověk snažit nějakým způsobem prosadit.

- A jak ses dostal k tomu Landovi?

To byla trochu náhoda. Kdysi chtěl Daniel udělat do DVD s písněmi Karla Kryla a natáčel to s Deyláckým sborem a já jsem v tom sboru zpíval. A tak jsme se dali do kupy.. slovo dalo slovo..

- A jak? Tys ho tam viděl a to jsi za ním šel?

Teď jsem to chtěl říct, Dan tam jakoby komunikoval s náma se všema.. A během těch zkoušek jsme pokecali. Některý lidi ho tam brali jako „Landa, pánbůh, hvězda, tyvole“ a já vůbec. Snažil jsem se ho brát tak, že jednou spolupracujeme, tak jsme tým, všichni. Ne že Landa rovná se hvězda, nadřazenej.. ne, blbost. Stejný člověk jako ty, já. Přece nebudu k němu mít nějakou zvláštní tu, protože on je to ten Daniel Landa, dyť je to pořad stejný člověk jako seš ty, jako sem já. A tenhle přístup se jemu líbil a proto jsme se jako dost dali do kupy, protože on sám je upřímný člověk co na srdci to na jazyku a já to dělám taky tak.

- A teď když s ním spolupracuješ, to zpíváš v jeho kapele?

Jak kdy, někdy hraju na harmoniku, někdy zpívám, někdy na klávesy.. jak se to zrovna namane.

- Tak to ses slušně vypracoval.

Na Deyláku to nikdo samozřejmě neocení. Když řekneš, že hraješ s Landou tak takový „von hraje s Landou (*jízlivě*)“...

Teď jak jsme byli na tom turné, Ostrava, Pardubice, Praha, Košice, Bratislava, jenom v Praze bylo 16000 lidí, prostě nabitá hala.. Původně jsem se domníval, že se mi to bude krejt s těma kurzama toho italského maistra, a moje profesorka zpěvu mi řekla „to myslíš, že ňákej Landa je pro tebe důležitější než maistro?!“ Já říkám.. no důležitější.. jde vo to, ten Landa, to jsou dveře otevřený do pop scény, a ten Ital, to jsou dveře otevřený do klasický scény.. Landa je ikona v populární muzice, jak ten Ital to je ikona v tý operní sféře.. To se nesmí krejt.. Za to turné s Landou se vydělalo strašnejch peněz.. Nakonec se to nekrylo.

Maj tam skutečně divný názory. Já osobně, bejt kantorem, a ňákej může žák se dostat takhle do takovýhle branže tak bych naopak byl rád, a snažil bych se ho nějak podporovat. Ne, tady tě srážej, protože neděláš klasiku. „von zpívá s ňákým landou“ – to nezapomenu!

- Kdo to říkal?

Moje kantorka zpěvu.

- Takže máš vlastně takovouhle práci, brigádu. Dostal jsi za to turné třeba nějaký peníze?

Tipni si.

- 10 tisíc?

Přidej.

- Tak 50 tisíc.

Jo.. Na ruku. A to bez ubytování, jídla a taxíků.

- Slušný, takže ty si za jeden týden vyděláš 50 tisíc a oni tebou opovrhují! Tak to máš slušnou brigádu. Takže seš vlastně úplně samostatnej, vid’?

A tak mi to v jednu chvíli nahnalo i slzy do očí. Prostě mi řeknou, tak se rozhodni, buď to budeš dělat klasiku, nebo pop, obojí dvojí nejde. Kecy to jsou! Ty lidi záviděj, že se v životě nedostali tam, kam jsem se dostal já. Neber to teď nějak namyšleně. Prostě, přijde mi, že nemaj šajn o tom. Já si nemůžu dovolit odmítat kšefty.

- Takže pop děláš proto, že tě to baví, nebo v tom vidíš příležitost, jak se uživit?

Obojí dvojí. Zároveň mě to baví, mám to moc rád. A zároveň to skýtá možnost seberealizace. Mám tu muziku rád, baví mě to a vyděláš si celkem slušný penízky za to.

- Ty máš takový štěstí v tom neštěstí!

A neberu to jako samozřejmost. Beru to jako štěstí, který dneska je a zejtra nemusí být. Takže člověk to musí brát, jakoby ne jako samozřejmost, ale jako ohromnou šanci. Pak ty lidi, co tím opovrhnujou... upřímně mi řekni, kde zažiješ, aby sis mohla vlízt na pódium před 16tisíc lidí?

- **No to se asi do národního nevejde.** (*úsměv*)

Super! Napadá tě ještě, co by v tom rozhovoru nemělo chybět? Až budeš slavněj, tak to prodám. (*úsměv*)

Rozhodně si myslím, že mě mrzí, jak se k tomu staví škola. Mrzí mě ten postoj těch kantorů. Ale na druhou stranu, díky škole jsem se vlastně dostal k tomu italskými maistrovi. On na Deyláku dělal pěvecký kurzy a mě vybral a ještě jednu holku a dal nám stipendium na svoje mistrovský kurzy, který dělal tady v České Republice, takže doopravdy, to jsem Deyláku vděčnej, protože to byl kontakt jako bejk. Ale zase, aby to nebylo jenom růžový, já jsem se ve středu dozvěděl, že v pátek zpívám na nějakých pěveckých kurzech nějakýho maestra, já jsem nevěděl o ničem.. hlavně že to viselo na nástěnce v černotisku! Nic mi nepřišlo do mailu, takže jsem se nemohl připravit, aby zazářil... Tohleto mě zamrzelo, že jsme sice speciální škola, ale takovýhle věci jsou napsané v latině, hlavně že na nás mají e-mail! Tohle by chtělo dotáhnout do konce.

A zase, když jsme se dostali na tyhleto pěvecký kurzy, všichni na Deyláku záviděj, moje paní profesorka na zpěv mi řekla, že z toho má rozporuplný pocity, že jestliže já zpívám s Landou, tak neví, jestli jsem to jako měl dostat já, že si toho možná nebudu tolik vážit, že by to možná měl dostat někdo jinej.. kdo bude třeba pracovitější, a kdo bude chtít být učitel!

Do takových extrémů se to tam táhne. Místo toho, aby tě podpořili, tak tě ještě srazej tímhle. Chtěl bych ještě říct, že ty nadace, které pomáhají Deyláku, mě hodně podpořily, takže jsem jim nesmírně vděčný a chtěl bych jim to nějak vrátit.

Rozhovor s Vítkem

- **Takže nějaký informace o tobě, jde tam totiž o to, že já o tom studentovi chci napsat takovej malej medailonek...**

Jasně.

- **Takže kdy si absolvoval, kdy si studoval a co děláš teďka?**

Tak, je mi pětadvacet let a studoval jsem hlavní obor příčnou flétnu, druhé obor klavír, kterej jsem si posunul z obligátu tzn., že jsem měl pouze dva nástroje místo standardních tří a vystudoval jsem r. 2006 s absolutoriem. A maturu mám taky úspěšně složenou z jazyku místo dějin hudby, protože tam se většinou preferuje dějiny hudby, protože se počítá s tím, že ty lidi budou pokračovat v umělecký dráze, kde ty dějiny hudby jsou potřeba. Já jsem si je nedal - dal jsem si jazyk místo toho.

- Ty jsi věděl, že už nebudeš dělat hudbu...

Nó, tak nějak jsem to v kostech tušil.

A mimochodem mít jazyk, mít maturitu bez jazyku je poměrně dost jako neuvážený rozhodnutí i všeobecně, takže tak jsem to udělal. No, a já nevím, co další bude...

- No, to stačí...

Jo...?

- To je pro začátek fajn. Když si se hlásil na Deylák, tak jak ses o Deyláku dozvěděl, proč ses na něj přihlásil a jakou si měl motivaci, nebo záměr k tomu vůbec na Deylák jít?

Tak, přihlásil jsem se na Deylák přes mého učitele na klavíru, kterýho jsem navštěvoval od druhé třídy základní školy.

- Na hudebce?

Ve Šporkově, potom když jí zrušili, tak v Butovicích, a to bylo přidružený přímo k tý škole. To nebylo na hudebce, to bylo přidružený přímo k tý škole. Učitel, byl to Janusz Zbyszek, kterej tam studoval přede mnou (*na Deylově konzervatoři*), a ten mě tak jako směřoval k tomu, že jsem se postupně rozvíjel tak, že jsem se vypracoval takovým způsobem, že jsem byl potom přijat spíš přes flétnu, kterou jsem zase chodil k panu Tenglerovi, kterej samozřejmě teď učí na Deylově konzervatoři. Předtím jsem za ním docházel na hudebku. A, to byla dřív zobcová, že jo, potom jsem přešel na Paulíka potom až... Resp. taky u Tenglera první rok na flétnu příčnou a přes vlastně přes toho Zbyszka Janusze jsem se vlastně dostal na Deylák.

Potom motivace, to bylo v sedmý třídě, to bylo ještě když sedmá, osmá a devátá třída byla přidružená, přidružená jakoby základní škola při Deylově konzervatoři, kde ty lidi už se připravovali vyloženě na ty přijímací zkoušky v tý devítce. Teď už to tam není - to zrušili. No, a motivace, motivace, ta vycházela spíš jako z tý reality, kdy já jsem měl vlastně samozřejmě určitým způsobem omezenou limitaci pozdější kvalifikace co se týče profesionálního zaměření. Ta kvalifikace, tzn. že měl jsem úzkou možnost výběru buď standardně že jo maséra, nebo nějaký košíky, jo, nebo podobně jako všichni nevidomí že jo, operátor někde, anebo, nebo hudbu, tak jsem si vybral asi tohle povolání, ke kterému jsem už

inklinoval de facto od pěti let, protože jsem začal hrát na klavír a potom i na zobcovku, takže k tomu jsem víceméně inklinoval. A ta motivace spíš vyplynula z reálných potřeb, který se stejně teď nenaplnily (*smích*), ale to neznamená, že do budoucna tomu nemůže být jinak ale ta motivace byla spíš napůl realita a napůl to, že jsem k té hudbě inklinoval a vytvořil jsem si k ní určitý vztah, takže tak napůl, no...

- ... A změnilo se to během toho studia, jako díky té škole ta změna motivace?

Tak, částečně to ochladlo, samozřejmě, protože tam člověk musí dělat spoustu nezáživných věcí, který samozřejmě neodpovídá tomu s čím, s jakým entusiasmem tam přišel, spíš je to, je to takový, že člověk si od toho potřebuje chvíli odpočinout a nejsem prostě do toho takovým způsobem zažraný tak, vyloženě... A za druhý, je to samozřejmě dost nelukrativní, bohužel. Což jsme měli se možnost přesvědčit v pondělí na demonstraci učitelů, ne moc lukrativní zaměstnání, ke kterému si člověk, pokud skutečně nemá vztah. Koho to vyloženě baví do té míry, že učí i druhé lidi, tak si myslím, že to není zas tak dvakrát lukrativní tak, aby to člověka uživilo. Takže pod tíhou člověk, že jo, je starší, a určitým způsobem už si tváří představy o životě, a já jsem dospěl k tomu, že ten jazyk plus samozřejmě věci ohledně počítače pro mě budou asi lukrativnější natolik, abych si vydělal tady. Takže postupem času mě to samozřejmě ten zájem, ne přímo zájem, jako já si doma hraju dost, ale vyloženě na té bázi profesní mě to přešlo.

Nejsem sám (*úsměv*) je tam dost takových lidí z ročníku, no, takže...

- Neješ, no, já vím... Já vím, ty peníze, oni to říkají i učitelé, že ty peníze hrajou velkou roli jako, v tédle době, jako že i není zájem o tu vážnou hudbu jakože z hlediska té veřejnosti...

Hmmm...

- Hele a ty nejsi z Prahy, vid'?

Nejsem.

- Odkad' jsi?

Z Lovosic.

- A teďka tam bydlíš?

Ne, nebydlím, nebydlím. Bydlím v Praze, bydlíme tady asi šestnáct let.

- Jste se přestěhovali přímo s rodinou?

Nó.

- Takže jsi ani nebydlel na intru?

Nebyl, nebyl.

- **Tak jo, tak budem pokračovat, já jsem se tě ptala už jak to vidíš teďka s tou budoucností, nebo jsem se tě neptala?**

To nevím, jestli ses mě ptala nebo neptala, ale víceméně s tou budoucností, nebo ohledně té budoucnosti, já myslím, že to mám teď dořešený s tou prací a nevím, jak bych to měl jinak vidět nebo ...

- **A třeba jako přemýšlíš i o tý hudbě trochu?**

V rámci aktivního profesionálního života určitě ne.

- **Vůbec?**

Nebo aspoň zatím.

- **Aha. A máš nějaký vztah k tomu učitelství jako že jsi to někdy zkoušel...?**

Tak já soukromě učím jazyk jako jo...

- **Jazyk.**

Ale, ale hudbu ne, no.

- **A ani bys nechtěl?**

No, zatím... Takhle, chtěl nebo nechtěl, kdyby byla nouze tak určitě bych musel a zase bych si jako nestěžoval přímo, ale když nemusím, tak ne, no. Asi takhle to řeknu.

- **Na hudebku bys nešel, jenom soukromě když tak?**

Ne.

- **Dobře.**

Zatím.. Říkám, zatím mám tu práci, co mám, a nemám potřeby něco měnit jo, spíš takhle. Kdybych byl bez práce, tak samozřejmě bych jinak uvažoval než teď, ale když tu práci mám, tak nemám za potřebí nějakým způsobem něco měnit, no.

- **A třeba přemýšlíš o rodině i?**

No, samozřejmě.

- **Třeba bys potřeboval víc peněz a tak, kdyby ste bydleli pak sami a měl rodinu...**

No jo, tak ale zase bych byl vázanej sem a ... Protože se rozhodujeme kam jít, jestli zůstat tady v Praze anebo na Slovensko, že jo.

- **Na Slovensko?**

No...

- **Přítelkyně je ze Slovenska?**

No, no, no, no nó... Takže bych byl zase tím pádem, bych byl vázanej sem, tzn. že by to z nějaký dlouhodobý perspektivy nedořešilo nic.

- **Jasně.**

Jo... Tady vlastně ten materiál, co mám (*z práce*), tak si můžu buď nechat posílat, anebo tam vyřizovat tu administrativu a tak. Takže je to mnohem flexibilnější zaměstnání v tom smyslu, že já jsem schopnej mobility v tom smyslu, že já ty materiály si můžu vzít s sebou, kdežto kdybych učil tady, tak musím bejt tady fyzicky.

- To je pravda. Takže pracuješ doma, tedy.

Nó, no, nó...

- A přemýšlel si třeba někdy o tom, že bys hrál? Jako že by ses živil tím, že bys tu hudbu produkoval? Ne, že bys učil, ale hrál?

Tak, s narůstajícím věkem tyto myšlenky se stávají více a více mlhavější. (*smích*) A teď, v tomto věku už prakticky o tom neuvažuju.

- A dřív zkoušel si třeba hrát na kšeft, nebo ...

Né, ne né, nehráli jsme na kšeft. Hráli jsme s klukama, normálně, ale vyloženě na kšeft ne.

- A co znamená s klukama normálně?

No, tak v garáži někde, nebo prostě ve zkušebnách a takhle.

- Jako v kapele?

No, v kapele. Spíš neopunk a takový rock apod.

- Fakt jo, a na cos tam hrál?

Tak, já jsem tam hrál na klávesy.

- Ahá... Ty jo, takže jste měli zkušebnu, kapelu a hráli jste jenom pro sebe.

No, tak nějak, ale nic z toho nebylo vyloženě. Taková ... stinná stránka mého života, kterou tam snad ani nevpisuj do toho. (*úsměv*) To je zbytečný.

- Jo, už seš od ní odříznutý, jo?

No, tak ne jako vyloženě že bych to zavrhoval, ale prostě je to dost a zbytečný se k tomu vracet.

- Jo, a jenom teda je to ta hudba, takže já se k tomu vrátím. (*smích*)

No, ne, k tý kapele myslím jako takový.

- To bylo při studiu na Deyláku?

No.

- Jo, dobře.

Spíš něco, co je spjatý s tou školou třeba...

- Jasně. Tady mám ještě jestli si chodil do hudebky před Deylákem, ale to si říkal, že si chodil...

No, to jsem chodil, no.

- Do té školy přidružený k těm Butovicím?

To nebyla hudebka přímo. To byli učitelé, který dělali úvazek s tou školou jako takovou, ale na hudebku jsem chodil co se týče zobcový flétny.

- Jo, takže máš vztah jako i s hudebkama a tak...

No, to jo.

- Ehm...

Jsem tam byl...

- Co si myslíš, že ti ten Deylák dal? Jako po profesní, osobnostní, jakýkoliv stránce ?

V osobnostní mi dal širokou škálu, širokou paletu osvojení si prostě určitejš žánrů od baroka, klasicismus, romantismus apod. Rozhled hudební, co se týče hudební historie. Profesionální znalosti ohledně teorie, ohledně stylovosti a nevím, kontrapunktický skladby atd.

- No, a co do života ti to přineslo?

Do života, prostě určitejš náhled k tomu, jak hudba vlastně vypadá, kdy nejsem omezeněj pouze na, řekněme, konzumní styl, kterejš se prezentuje, ale naučil mě nějakým způsobem vnímat tu klasickou, vážnou hudbu natolik, abych jí mohl, jí mohl nějakým způsobem konzumovat nejenom povrchně, ale i do hloubky rozebírat, analyzovat atd.

- Ehm, a posloucháš vážnou hudbu?

Ne příliš, ale občas, samozřejmě jo, když potřebuju buď relaxovat, anebo nějakým způsobem se odreagovat a tak samozřejmě poslouchám. Naladím rádio Classic, ale většinou, většinou neposlouchám, protože většinou se soustředím spíš na mluvený slovo - informatika, informace apod. takže moc né.

- Fakt? Takže seš spíš ten racionální typ, jako než než...

No, tak nějak, no.

- ...než aby ses nechal unášet pocity a tak. (úsměv)

Jako... Práce jako taková, myslím, že musí bejt na prvním místě a potom, když mám nějaký volno, tak spíš, spíš mám radši různý diskusní pořady, politický atd. atd. takže tu hudbu spíš až na okrajovym místě, no, bohužel.

- Aha... A bylo to tak vždycky, nebo až teďka?

No, vždycky ne, mělo to takovou vzrůstající tendenci, kdy v tom mladším věku, dřívějším věku jsem tu hudbu, ta zaujíkala větší část jako mýho času, ale já mám samozřejmě určitý oblíbený styly, určitý oblíbený žánry, skupiny atd.

- Co třeba?

Já nevím... Ska-p, což jsou, což je španělský skačko. No, a potom nějaký ty neopunkový kapelky, skupinky, samozřejmě jako Offspring, nebo Iné kafe ze Slovenska...

- **Aha...**

...který musej samozřejmě mít, mít určitou koncepci hudební a myšlenku. Ne aby to bylo prostě řvaní a třískání do kytar, ale nějaký, který maj vokály, zpěvy, sólička pěkně na kytárku apod. Jo, takže musí to mít energii, ta hudba. Vyloženě tu vážnou hudbu nevyhledávám, jenom tak spíš okrajově, no. Já jsem byl spíš vedenej k tomu rocku a takhle

- **Jak vedenej k rocku?**

Vedenej, no tak tatík, že jo, to je rocker...

- **Takže ne ve škole?**

Ne, ne, ve škole, ježiš marja, to určitě ne. (*smích*) Ve škole ne. Tam se nás... Tam se všechny snažej spíš jako dostat k té vážný hudbě, samozřejmě.

Ale, ale jinak jako já spíš skutečně jsem vedenej, vedenej už od brzkýho věku, takže ta hudba spíš mě slouží osobně jako k odreagování a relaxaci, takže... Určitě bych bez hudby nemoh bejt, jo, když to řeknu takhle.

- **Ještě mě napadlo se zeptat, ono se o nevidomých říká, že jsou takovou subkulturou jakoby v tom světě dejme tomu zdravých a já si myslím, že Deylák je samotnou subkulturou.**

To je samotná subkultura. (*smích*)

- **Tak jestli se k té subkultuře řadiš?**

Ještě jednou, jestli co?

- **se k té subkultuře řadiš?**

Já určitě se neřadím k té subkultuře.

- **Ne?**

Jako co si představuješ přímo pod pojmem jako mluvíš o Deylu nebo o nevidomejch jako subkultuře, teď ti nerozumím.

- **O Deyláku.**

Jako takovym... No, tak to se určitě neřadím, teda.

- **Ne?**

Ne. (*rezolutně*) Ne, to ani náhodou. To mě vynech.

- **Fakt, jako že ses od nich tak jako odsunul?**

No, to ne, to opravdu ne.

- **A chodíš třeba občas za Paulíkem (bývalý učitel na flétnu)?**

Já už jsem dlouho nebyl, bohužel. Mám trošku nečistý svědomí, protože já bych tam rád zašel, ale mě tam překáží právě to... Kdyby se tam třeba dalo po žebříku dostat k němu oknem...

- Ty nechceš jít přes tu vrátnici?

Přes, buď přes vrátnici, a nechci jít přes, prostě přes dvůr a přes ty všechny prostory, protože tam potkám zase lidi, který se ze mě budou snažit vytáhnout drby a to strašně nesnáším. Jako co dělám, a jak dělám, a kde dělám a proč dělám a takový nesnáším.

- A proč to nesnášíš?

A co jim je do toho? Já se jich taky neptám, co dělaj, tak co jim je do toho?

- Takže prostě nemůžeš anonymně projít.

No, přesně tak.

- Určitě jsem na něco zapomněla se tě zeptat, kdyby tě když tak napadlo něco, co bys chtěl k tomu Deyláku říct, co by rozhodně nemělo v rozhovoru chybět.

Tak já nevím jestli by se to hodilo do té práce..

- To uznám za vhodný já (úsměv) Klidně řekni, co tě napadne..

Ehm...Ono toho je dost, samozřejmě. Co se týče kvalitativní polohy, do který se to tam přesouvá, ohledně lidí, který se tam přijímaj, tak je v dnešní době trend a bohužel je to stále vzrůstající trend a to nevidomí s nějakou přidruženou vadou, ať už je to epilepsie, nemyslím to teď vulgárně, ale demence, nebo nějakým způsobem stupeň, kterej nedovede přijímat realitu a standardní proceduru, to znamená tak, jak je a prostě vytváří si kolem sebe takový ty .. samozřejmě autisti hrajou samozřejmě taky roli v té skladbě studentský, a plus samozřejmě další věci, který se samozřejmě negativně podepisujou na celkový prestiži a uspořádání školy. Takže je tam samozřejmě tydlety vady když ty lidi maj, epilepsie a autisti hodně, takže problém je udržování prezentace té školy, to znamená propagačky jejich a prezentačky a podobně, který samozřejmě .. ty lidi to tam samozřejmě zahrajou, dobře to tam zahrajou, nebo nějakým způsobem dobře, ale potom, když potřebuje ten člověk po nich ten verbální projev, tak jsou absolutně nepoužitelný, a to je právě ten největší problém.

- Takže se třeba nemůžou stát třeba učitelema hudby, vid'?

No tak to je zase další, oni jako dělaj ladiče, tam je takovej trend, respektive, já znám kvalitní ladiče, jako je Aleš Bořík, ale většina ladičů je tam spíš jako menší inteligenci. Panuje takovej nadřazený vztah konzervatoristů směrem k ladičům, jako že jsou méně chápající, a podobě, můžem o tom diskutovat, jestli to je nebo není pravda, jako minimálně šedesát procent ladičů, kterej tam je, tak určitě má menší potenciál, že by se na tu konzervatoř nedostali. Ale tak, někdo tu manuální práci dělat musí, jako kdyby každej chtěl na konzervatoř, tak by nikdo nemohl ladit. No, ale co se právě negativně podepisuje na té prestiži školy je to, že ty lidi tam skutečně neví, kdo by prezentoval tu školu do té míry, aby to jenom nezahrál, ale nějakým způsobem.. já třeba ve čtvrtým ročníku jsem hrál po záplavách v roce 2002, a hrál jsem na

propagačce jedný , kde byli hosti ze Švýcarska, který škole poskytli dotaci něco přes milion korun a já jsem tam hrál. Samozřejmě potom jsem musel nějakým způsobem si to nějak uvést a nezadržávat nebo nějak takhle mluvit (*Vítek schválně huhlá*), oni mají třeba problém s verbálním projevem, tak tam se člověk musí nějakým způsobem uvést, a potom samozřejmě s těma hostama se bavit. Se sponzorama z Čech, který jsou pobočkou té Švýcarský společnosti, která ty dotace Deylově konzervatoři poskytl, plus potom samozřejmě i anglicky a tak.. Takže člověk musí umět nějakým způsobem sám sebe i rétoricky prezentovat a pokavaď to neumí... Já jsem se s těma hostama musel bavit asi dvě hodiny, takže.. .to je nedílná složka. Pokud tam teda budou přijímat ty lidi jenom proto, aby ta škola dostala dotace, protože co si budeme říkat, nevidomej je zlatej důl pro ně..

- Od koho dostávají dotace?

Od státu. Od ministerstva.

- Ministerstva školství?

Přesně tak.

- A nevíš, jestli to je někde v zákoně? Nemůžu to najít...

A Paulík by to nevěděl?

- No psala jsem na vedení, tak uvidím... Tak je to ve výroční zprávě, tak to by asi stačilo..

Ty máš tu výroční zprávu?

- No mám, ty co jsou na internetu

Oni jsou na netu, jo?

- Jo asi za poslední tři roky tam jsou.

- Takže oni přijímají ty s kombinovanými vadami kvůli těm dotacím?

Podle mě asi jo, protože jinak by je nemohli přijímat, když jsou úplně nepoužitelný.

- Je to proto, že se hlásí málo lidí?

Jo, je to problém no. Oni tam vzali třeba Petr Ostádal, což je známá firma a toho tam vzali třeba i když měl ze zpěvu za 4 na přijímací zkoušce, takže zase nějaký iluze o tom... Samozřejmě já nevím, jestli měl ještě nějakou vadu..anebo neměl, podle mě neměl, nevím, co za tím bylo..ale prostě tohle je naprosto nepřijatelný.

- A co se od těch lidí pak očekává? Co budou dělat, až školu vystudují, jestli ji vystudují? Budou učit hudbu?

Tak tam jde o kšeft, prostě. Já myslím že na bedra těch profesorů se to potom snáší, protože ty s těma lidma jsou v přímým kontaktu, ale voni taky dostávají plat, tak kdyby tam nebyli ty lidi, tak by dostávali míň, míň úvazku, vedení by nedostávalo dotace, prostě za vším hledám

prachy, já jsem vopravdu takovej racionální.. tam jde vyloženě o kšeft a prostě o to, aby ta škola se udržela při životě...

- Je fakt, že i ze strany těch nevidomých je nižší zájem o hudbu, takže proto se nehlásí ani na Deylák?

Asi, já nevím... Třeba ve zlatejch stránkách, Deylova konzervatoř nebyla napsaná mezi konzervatoř, ale byla řazená jinde, tudíž je méně snázej dohledatelná, to se samozřejmě taky podepsalo...

Chápu na jednu stranu rodiče těch autistů, který samozřejmě maj to dítě rádi a nevědí, co by jinýho kromě tý školy dělal, seděl doma, jo.. chápu je určitým způsobem. Ale říkám to by se tam za chvíli mohli cvičit vlčáci, protože ty maj taky dobrej sluch. Ale dávat tak každýho jenom proto, že má dobrej sluch, ale jinak je nepoužitelnej, je to podle mě špatná stezka, kterou se vydali... třeba to bude lepší..třeba udělej pořádek...

No je to tak, že ty vidomí, co tam jsou, jsou normální, a ty nevidomí minimálně v polovině případů maj nějakou kombinovanou vadu, která se negativně podepisuje na jejich osobnosti ve směru k tý vykonávaný činnosti na tý škole (nástroje..) Podle mě je to dost šikmá plocha a jestli s tím něco nevyřešej, tak ta škola se skutečně stane nějakým opatrovatelským ústavem a ne skutečně prestižní školou, která má vychovávat když ne přímo lidi, který se budou věnovat tý dráze učitelský, tak lidi, kteří aspoň můžou bez toho, aniž by se museli stydět říct, že studovali na Deylově konzervatoři, za což já se teďka přímo .. kdybych tady s tebou neseděl a kdyby se mě někdo zeptal, kde jsem studoval, tak řeknu jenom na konzervatoři a nějak se s tím nebudu chlubit, že je to zrovna Deylova...

- Ještě k těm dotacím, normální školy dotace nedostávají, že jo.

No jenom na pomůcky..

- A ty pomůcky co jsou na Deyláku.. jaký jsou potřeba?

No pár počítačů...

- To je i v normálních školách...

Samorejmě taky na nástroje, ty jsou drahý.. škola kupuje nástroje. To je ta největší položka..

No a pak taky na ty platy...

- No myslím že je nemaj o tolik vyšší než na jiných školách..

No to já nevím.. demonstrovali teď v pondělí?

- Jo, demonstrovali.

Tak to je super, začínám měnit pomalu postoj..

- Ještě poslední věc, ty jsi Deylák začal studovat od sedmičky?

No od osmičky.

- Jo, takže jsi tam šel ve dvanácti, třinácti letech

Jo, to bylo asi dva roky po tom, co jsem přestal vidět.

- To tě asi pošouplo k tomu jít na Dejlák?

Já bych tam asi šel i tak, já jsem k tomu směřoval.. ale nemůžu to srovnat...

Rozhovor s Marií

- Proč ses přihlásila na Dejlák a jak ses o něm vůbec dozvěděla?

Takže jako vlastně mně se líbilo, že sou tady dva obory.

- Na státní nejsou?

Ne. Ale zároveň je to těžší, teď poznávám, mít dva nástroje, no. A taky prostě se mi to líbilo, že mě na to Simča mohla připravit (*Simča učila Marušku na hudebce, je to absolventka Dejlovy konzervatoře*).

- A druhý obor máš jaký?

Kytaru.

- Takže až odtud vyjdeš, budeš umět hrát na klavír, flétnu a kytaru.

No, i když na klavír asi jako nejmní. Na ten.. někdo to fláká úplně, takže..

Pěkná MP3ka (*ukazuje na mé nahrávací zařízení*).

- Dík. Takže, vlastně bylo úplně jedno, jakoby... (dělá mi problém zformulovat otázku, co tu vlastně Marie dělá, když nemá žádnou zrakovou vadu). Jsem se chtěla zeptat, proč ses chtěla přihlásit sem, i když vidíš? Jen kvůli dvěma oborům, nebo Simče? Napadlo tě dělat zkoušky i na „normální“ (státní) konzervatoř?

Napadlo. Ale myslím si, že je tam mnohem těžší se dostat. Takže.. a navíc tady známe toho profesora. A byla jsem jako i na Pražský, tam ale profesor, u kterého jsme byli, tam už neučí, už je v důchodu. Takže jsem tam neznala nikoho z profesorů, což je blbý.

- Takže ses ani nepokoušela o přijímačky?

Ne.

- Jaký to bylo ze začátku, když jsi sem přišla.. jako vnímat ty nevidomý studenty?

No, bylo to takový zvláštní, bála jsem se s nima bavit, jako že mě to bylo blbý. Ale teď už je to v pohodě.

- Takže teď už máš mezi nima i kamarády.

Je něco, co ti vadí, když se s nima bavíš?

No, ne přímo vadí, spíš je blbý, že voni se nemůžou úplně zařadit do toho kolektivu. Prostě to nejde. Maj jiný myšlení, podle mě. A to mě spíš jako mrzí. Ale já se snažím je nějak začlenit. Vytáhnout je někam.

- Jako že je vezmeš do hospody?

Jo.

- A oni sami, chtějí taky?

Jo, většinou chtějí. Nebo mají třeba nějaký svoje akce, jako že jdou spolu někam.

- Co si myslíš, že tě ta škola naučí do budoucna?

(úsměv) No, myslím, že jako po tý hudební stránce mě naučí jako hrát.

- A co chceš pak dělat?

No já nevím, co vlastně jako můžu dělat.

- A co bys chtěla?

Chtěla bych někde hrát.

- Jako sólista?

Jo (úsměv), ale asi spíš budu někde učit.

- A to bys chtěla?

No.. jo, celkem (spíše rezignovaně)

- Myslíš, že nevidomým nezbyvá nic jiného, pro ně je to ten cíl. Ale pro tebe .. ? Bys mohla být dobrá flétnistka.

Hm..

- Co si myslíš, že ti přinese po osobní stránce (škola)? (Maruška moc nechápe na co se jí ptám.) Tedy, narážím na to, že jsi tady s těma nevidomýma..

No tak, takovou tu zkušenost. To neodsuzování a tak.. Určitě, jako oproti základce, to je hodně velké rozdíly. Takoví prostě jiný kamarádi.

- Umíš si představit, že bys chodila s nevidomým klukem? (zkouším míru její tolerance k nevidomým)

No, ani moc ne. Ne, to ne. Kvůli tomu myšlení.

- Myslíš, že to maj fakt takhle rozdílný, jiný od nás?

Možná jo, no.

- A čím je to daný? Jen tím, že nevidí?

No a taky že je prostě trochu jinde, na té úrovni.

- Jako mentálně?

No.

- **A co třeba Johanka?** (*nevidomá Maruščina spolužačka, s dready, vypadala „normálně“*).

No, já nevím, no.

- **Říkala jsi, že je normální.. A čím to?**

No, voni vyrůstaly v normálních rodinách.

- **Co to znamená?**

Jakože jejich rodiče viděj a vychovávaj je, jakože.. že je adaptujou do toho prostředí. Ale třeba kdo vyrůstal v ústavu, nebo byl celej život na internátě, tak to má těžší. Jako už třeba od školky.

- **Je něco zvláštního, o čem se spolu bavíte?**

Hodně o hudbě. Hodně se mě ptaj, jak vypadá támhleten kluk a tak.

- **Jaké myslíš, že mají nevidomí uplatnění potom, co vyjdou? Mluvíte i o tom?**

Jo. No, voni chtěj většinou pak učit, nebo maj dispozice k tomu, aby učili. Protože někde hrát.. to nevím. To je blbý, jak musej z paměti. Takže teda učit, anebo chtěj dělat třeba úplně něco jinýho.

- **Co třeba?**

Možná učit, ale něco jinýho.. třeba dějepis. Prostě učit.

- **V čem si myslíš, že má Deylák svůj unikát? Co může přinést vidícím a co nevidomým s tím, že sou tady dohromady?**

Integraci. Nevidomým to, že sou tady i ty, co viděj. Ti jim můžou všechno popsat. A taky se můžou líp zařadit, než kdyby byli mezi samejma nevidomejma.

- **Tos musela mít velký štěstí, že ses sem dostala, vid'?** (*Maruška je naprosto zdravá, jedna z mála na škole*). **To jsi zahrála tak dobře na zkouškách?**

No, já nevím. Spíš ne. Já jsem měla dobrý známky, ale tím, jak nemám indikaci, tak jsem byla mezi těma posledníma. Myslela jsem, že se nedostanu, ale dostala jsem se. Snažila jsem se dělat, že špatně vidím (*úsměv*).

- **Kolik je ve vaší třídě lidí bez indikace?**

Tři, ale z toho jedna nosí brejle a druhá vidí špatně na dálku. Zatím jenom já nemám problém. Bylo nás deset, teď už je nás devět, protože jedna nevidomá čeká dítě. A z toho nevidomí jsou tři, jeden vidí hodně špatně a jedna má glaukom nebo co a jedna vidí a jedna má úplně jinou zrakovou vadu, ale taky vidí.

- **Je možný, že bys to vystudovala a pak šla dělat něco jinýho?**

Je, ale třeba na matfyz nemůžu.

- **A třeba AMU?**

- Tam se ale dostanou jenom ty nejlepší.
- **A jak moc cvičíš?**
Tak čtyři hodiny denně. Ale výsledky se na technice ukážou až pozdějc.
Učitelé mi dávaj motivaci. Hodní, ale přísní.
- **Jakej vidíš rozdíl mezi studiem na hudebce a tady? V čem je to pro tebe jiný?**
V detailech. Že hraju skladbu a na hudebce jsem si nevšímala těch detailů. Tady skladbu studuju mnohem dýl, do detailů.
Je tady velká samostatnost. Každěj je sám. Jako kolektiv jo, když se sejdeme, ale jak tady máš ty individuální hodiny.. musíš tady být jako sama osoba za sebe.
- **Vidáte se se spolužákama i mimo školu?**
Po škole chodíme často. Ale jinak na to není moc času.
Ve škole se potkáváme na obědě a v zoo.
- **Říkala jsi, že je to tady malá škola, 100 studentů.**
A stejně tolik profesorů!
- **A máte něco jako třídu, třídního učitele?**
Máme.
- **A na jeden ročník je jedna třída?**
No, akorát, že my se ještě dělíme na dvě skupiny, to sem nějak ještě pořád nepochopila.
- **Takže znáš všechny lidi na škole?**
Jo, až na nějaký ladiče, tak většinu znám i jménem.
Všechno se tady roznese. A na internátě se znaj ještě víc. A jsou rádi, když o víkendu přijdu, nebo zajdem ven, protože podle mě se tam musej dost nudit. Ale zase jsou spolu.
- **A od kdy ty hraješ na flétnu?**
Od čtrnácti (*Marušce je šestnáct let*)
- **Takže jenom dva roky?! Čí to byl nápad abys šla na konzervatoř?**
Mojí původní učitelky na flétnu. Mě by to nenapadlo.
- **A chtěla jsi jít i jinam?**
Ne, já jsem se sem strašně chtěla dostat, jinak mě napadala spousta věcí, ale to bych nechtěla, takový ty střední.

Rozhovor s Lucií

- Ahoj Lucko

Ahoj.

- Tak jsem ráda, že jsme se konečně sešly.

Jojo.

- Tak začneme.

Dobře.

- Můžeš mi pro začátek něco o sobě napsat? Kolik ti je, jaký ročník studuješ, jaké obory..?

Je mi devatenáct let. Půjdu již do pátého ročníku a mé obory jsou: Zpěv jako hlavní obor a příčná flétna jako vedlejší.

- Díky. A jsi nevidomá/slabozraká/vidící? (*ptám se vzhledem k povaze rozhovoru – byl vedený přes Skype*).

Jsem nevidomá. Předčasně jsem se narodila a byla jsem v inkubátoru.

- Super, teď jsi mi odpověděla na další otázku - jestli od narození.

Jo, jsem.

- Před tím, než jsi se přihlásila na Deylák, zajímala ses o hudbu? Chodila jsi do hudebky? Jak tě napadlo přihlásit se na Deylák?

- Zpívám od malička, chodila jsem do ZUŠ v Brně na zpěv. Flétnu a klavír jsem dělala na ZŠ a na Deylák jsem chtěla jít od první třídy.

- Takže konzervatoř byla jasná volba? Šla jsi na konzervatoř s nějakou motivací? Věděla jsi, že až jednou vyjdeš, že bys mohla učit hudbu? Proto jsi na školu šla?

Ano. Konzervatoř pro mě byla jasná volba. Konzervatoř dělám hlavně kvůli hudbě a učit bych asi chtěla, ale úplně na tom netrvám. Dále bych chtěla studovat např. psychologii nebo politologii.

- A připadá ti, že je Deylova konzervatoř primárně od toho, aby ze studentů vychovala učitele hudby?

Říká se to.

- A jak to cítíš ty? Například v předmětech, přístupu učitelů ...

Je to prostě speciální škola, ale je např. smutné to, že někteří kantoři neumí dodnes Braillovo písmo.

- To je fakt, zvlášt', když je tam tolik nevidomých! A co od studia na škole očekáváš? Naplňuje to tvé představy, které jsi měla, než jsi na konzervatoř šla?

Nejsem náročná a s kvalitou školy jsem téměř spokojená.

- To ráda slyším! přemýšlíš o budoucnosti? Psala jsi o dalším studiu .. přemýšlíš třeba někdy, čím byses mohla žít?

V budoucnosti bych se chtěla věnovat např. psychologii nebo jazykům.

- Hudebně ne?

Nepředpokládám, že budu zpívat v opeře. Vyhovovalo by mi, kdybych měla svou kapelu a k tomu pár žáků soukromě.

- To zní zajímavě. A jaký žánr byste hráli?

Rock.

- A už někde hraješ?

Ne.

- Myslíš, že by tě to uživilo? Takže žádný poloviční úvazek v hudebně? (úsměv)

Poloviční úvazek v ZUŠ asi ne. A co se týče uživení, tak občas někde zazpívat, odučit pár žáčků, ale převážně bych se mohla věnovat té psychologii nebo překládání knih apod.

- Ok. Zpíváš nebo hraješ někdy "na kšeft" ?

Ne, zatím ne.

- Jaký žánr z toho, co se na Deyláku učíš, máš nejraději? Učíš se zpívat i rock?

Ne, na Deyláku je jen klasika. Bohužel...To mě dere!

- Jo, to už jsem slyšela i od jiných.. co by chtěli zpívat muzikál například. Takže rock si zpíváš jenom tak doma?

Ano.

- V Praze bydlíš na intru?

Ano.

- Ještě bych se měla vrátit k tomu učitelství.. protože, ve své práci se snažím ukázat, jakým způsobem škola své studenty motivuje do studia hudby a do budoucího zaměstnání učitelů hudby. Jaký máš vztah s učiteli? Třeba tím, že jsi na intru.. ? Často slyším, že takřka zastupují rodiče

Ano. Dá se to tak říct. Učitelé hlavního a vedlejšího oboru skutečně mnohdy rodiče zastupují.

- Mluvíš hodně obecně.. cítíš to tedy i na vlastní kůži?

Jo, určitě. V podstatě se učitelům dosti svěřuju a oni se i často ptají.

- Lucko, tak to bude asi všechno.. popravdě mi připadá, že to máš celkem srovnané, co se školy a budoucnosti týče.

Děkuji. Doufám, že se uvidíme na narozeninách Marušky.

- Jsem zvědavá, jak se na to budeš koukat, až absolvuješ. Držím ti palce. Taky zpívám a chtěla bych třeba do divadla, ale není to vůbec jednoduchý, protože konkurence je veliká.. a je jedno, jestli člověk vidí, nebo ne!

- Moc díky.

Není zač. Taky se měj krásně a hodně štěstí. Ahojky.

8.2. Slohová práce nevidomé studentky druhého ročníku, hlavní obor zpěv

Můj hlavní obor je zpěv. Já zpívám už od sedmi let v různých pěveckých sborech. Nejdříve jsem chodila do dívčího sboru a dále jsem byla v dalším oddělení, což byla pokročilejší děvčata. A bylo to tam těžší, zpívaly se tam trojhlasly. Ale do toho nejlepšího koncertního dívčího sboru jsem se nedostala, protože jsem neuměla noty, ze kterých se hodně zpívalo. Ale hlasově jsem prý na to měla. Dále jsem chodila do různých škol, kde jsem navštěvovala místní pěvecké sbory. Absolvovali jsme různé soutěže a zpívala jsem i v dívčím kvartetu. Byla to docela složitá čtyřhlasá písnička od Bohuslava Martinů Jasný měsíc nad řekou. Vyhrály jsme první místo. Tenkrát mi bylo čtrnáct let. Měla jsem radost.

Potom jsem si dala pěveckou přestávku a neměla jsem moc silný hlas. Když se totiž s hlasem moc nepracuje, tak potom ztrácí sílu. V osmnácti letech jsem začala navštěvovat pěvecký sbor Besharmonie Praha, který je při gymnáziu Jaroslava Heyrovského v Praze na Hůrce. Moc se mi tam líbí, jsme smíšený sbor.

Ale sólový zpěv jsem začala studovat až tady na konzervatoři. A zjišťuji, že ještě stále po několika letech zpívání nepoužívám dobrou techniku. Když se rozezpívává, mělo by se dbát na volnou bradu, otevřená ústa, nehýbat koutky a hýbat bránicí. To je sval, který máme pod žaludkem. Je to vlastně trojúhelník, který se pohybuje pomocí toho, jak dýcháme. Já si třeba vezmu na hodinu šálu, kterou si uvážu kolem pasu a vytáhnu ji na bránici a udělám na ní uzel. Když si pak sáhnu rukou, měl by se ten uzel hýbat. Tak poznám, jestli dýchám správně. Další zásadou je mít stále stejně tvarované koutky. Takže při všech samohláskách nesmíme jimi hýbat, aby se neměnila barva tónu a celková rezonance. Při rozezpívání se používá brumendo. To je tón, který prochází spíše do nosní dutiny. Když se předkloníme, jsme

uvolněnější. Při nádechu se nesmí zvedat ramena a hýbat různě hlavou. Dále také používám okrajový tón. To znamená, že zpívám od tónu C rozložený kvintakord čili do kvinty a zpět v úplném pianissimu, to je hodně potichu. Při každém tónu se postupně otevírají ústa a povolují se panty. Dělá se to proto, aby se zahřály hlasivky.

Nejhorší je zpívat po ránu, to je vědecky dokázáno. Když se ráno probudíme, máme někdy hlas jako ponocný, či předimenzujeme ze sopránu do basu. Co není dobré před zpíváním, je šlehačka, čokoláda, mléko, zmrzlina..... Nejhorší hnus je kouřit a zpívat. To jsou dvě věci, které se vzájemně vylučují. Buď to jedno, nebo druhé. Na hlasivkách zůstávají z kouře nečistoty, které potom ničí barvu hlasu. A také to škodí zdraví. Nevím, kolik slavných zpěvaček kouří, ale já se toho nikdy nedotknu.

Dále se užívá množství pěveckých technik. Dvě asi nejrozšířenější jsou staccato a legato. To první znamená oddělovat jednotlivé slabiky, a legato je naopak vázaný zpěv. Při staccatu se hýbe hodně bránicí a dává se do toho více energie. Ruka, kterou na bránici položíme, nám musí skákat. V legatu se dostávám do jakéhosi pěveckého klidu. Snažím se soustředit jen na ty tóny, které plynou prý jako provázek s perlami stále dál a dál. Většinou mi to soustředění moc nejde, protože mě rozhodí třeba hluk z ulice, ale když si to užívám, tak jsem spokojená. Při vyzpívání velkých výšek udělám podřep. Je zajímavé, že ten tón pak opravdu zazpívám. Uvolním se a jde to. Dále se zpívají také vokalizy. Jsou to cvičení na různé intervaly. Zrovna zpívám od Niccola Vaccae vokalizy na diatonickou stupnici a na tercie. To znamená, že celé cvičení je napsáno jen v terciích. Zpívá se ve staré italštině. To se mi také moc líbí.

Ale důležité je také cvičit sílu bránice. Je na to jednoduchý recept. Lehneme si do postele a položíme si na břicho nějakou těžkou knížku a snažíme se dýchat tak, aby se zvedala. Ale dá to docela práci. Dále je důležité, aby když se zpívá vysoko musí být člověk opřený o dech. Když přijde nějaký vysoký tón a jen to tak zvláště šustí, je to škoda.

Také myslím, že další důležitou a velkou roli hraje jedna obrovská nepřítelkyně všech umělců vůbec. Jmenuje se tréma. Toto slovo pochází z latiny, znamená třást se. Co se týče trémy, alespoň mně se to opravdu podařilo. Když jsem se připravovala na talentové zkoušky sem na konzervatoř, učila mě jedna zpěvačka zpívat ty písně, se kterými jsem se sem hlásila. Byly to moc krásné věci. Měli jsme také jeden koncert, kde jsem si to mohla vyzkoušet. Byl to můj první sólový koncert vůbec. Zpívala jsem sice jen dvě písničky, ale začala jsem se třást po celém těle tak, že jsem myslela že to nedozpívám do konce. V žaludku jsem měla jakoby málo místa a když jsem se vrátila do hlediště, bylo mi lépe. Ale potom se to zlepšilo, ale trémista jsem velká.

Také si myslím, že opravdová písnička nebo skladba by se měla ba se musí pořádně prožít. Jinak to podle mě je na nic. Když je to veselé, musí se lidi smát, nebo se hýbat do rytmu, když to má být smutné, měly by slzy přímo tryskat a člověku by měl po zádech mráz běhat. V hudbě je úžasné, že se jí dá cokoliv vyjádřit, sdělit, ukázat. Hudba nesoudí lidi podle vzhledu, spojuje rasy a národy. Když dám Vltavu od Smetany zahrát podle not Angličanovi a Peruánci, zahrají ji spolu, protože noty jsou všude stejné. Hudbu bych nevyměnila za nic na světě, pomáhá mi, když mi je smutno. Moc obdivuji třeba Smetanu či Beethoveena, když ztratili sluch, že dokázali tolik krásných věcí složit. Jsem moc ráda, že jsem tady a doufám, že až budu učit zpěv a kytaru, nebudu zlá. Ráda bych ty vědomosti někomu předala dále a chtěla bych, aby ten člověk, kterého budu učit, ve mně našel důvěru a neměl ze mě strach, protože strach z učitelů je to nejhorší co může u malého dítěte být. Sama jsem to zažila.